

Mx 126308

การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

นางสาวกนิษฐา ทองเลิศ

—มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

พ.ศ. 2563

สงวนลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ชื่อเรื่อง	: การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ผู้วิจัย	: นางสาวกนิษฐา ทองเลิศ
ปริญญา	: ปรัชญาดุสิตบัณฑิต (วิจัยและประเมินผลการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อาจารย์ที่ปรึกษา	: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ ร.ต.ดร.อรัญ ชูยกระเดื่อง อาจารย์ ดร.อาทิตย์ อัจหาญ
ปีการศึกษา	: 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยใช้กระบวนการ วิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีทั้งหมด 4 ระยะประกอบด้วย ระยะที่ 1 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ สภาพปัจจุบันปัญหา และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพภายในจำนวน 5 คน กำหนดแนวทางและรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบและคู่มือการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยนำข้อมูลจาก ระยะที่ 1 มาร่างรูปแบบและให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการประเมินฯ ด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ตรวจสอบความเหมาะสม ความครอบคลุม และความชัดเจนของคู่มือการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระยะที่ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโดยศึกษาพัฒนาการจากผลการประเมินของสถานศึกษาในเครือข่าย ระยะที่ 4 การประเมินรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาทำการประเมิน โดยผู้ประเมินเป็นผู้ได้รับการแต่งตั้งจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพและเชิงปริมาณโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มี 3 องค์ประกอบคือด้านคุณภาพของผู้เรียน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการและด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. ผลการพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

พบว่ามีความเหมาะสมความถูกต้องความเป็นไปได้และประโยชน์ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านและสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้

3. ผลการใช้รูปการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยภาพรวมผลการพัฒนาการประกันคุณภาพภายใน โดยรวมอยู่ในระดับสูงคิดเป็นร้อยละ 25.14 เมื่อพิจารณาคะแนนพัฒนาการเป็นรายด้านพบว่าด้านคุณภาพของผู้เรียน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคิดเป็นร้อยละ 16.42, 14.58 และ 10.50 ตามลำดับ

4. รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ที่พัฒนาขึ้น ทำให้เครือข่ายมีระบบประกันคุณภาพภายในมีมาตรฐาน มีความเหมาะสมมีความถูกต้อง มีความเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในสถานการณ์จริงได้

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบ; เครือข่ายประกันคุณภาพภายใน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

๑๖

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

Title : Model Development of Performance Evaluation for Internal Quality Assurance Network of Primary Educational Service Area Office

Author : Miss Kanidtha Thonglert

Degree : Doctor of Philosophy (Educational Research and Evaluation Rajabhat Mahasarakham University

Advisors : Assistant Professor, Acting Sub Lt. Dr.Arun Suikradueang.
Mr. Dr.Atit Art-han

Year : 2020

ABSTRACT

The purpose of this study was to develop model of performance evaluation for internal quality assurance network of primary educational service area office by using the research and development process in 4 phases namely : 1) The synthesis and analysis of problems and current conditions, interviewed 5 people who work for internal quality assurance, set guidelines and the model of performance evaluation for internal quality assurance network of primary educational service area office. 2) The model development and manual of performance evaluation for internal quality assurance network of primary educational service area office by using data from phase 1 to draft a model of performance evaluation and 9 experts checked the suitability and possibility by using focus group discussion technique. The 9 experts checked the suitability, coverage and clarity of manual of performance evaluation for internal quality assurance network of primary educational service area office 3) The study of a result of using model of performance evaluation for internal quality assurance network of primary educational service area office by studying development from evaluation's result of school network. 4) The evaluating for model development of performance evaluation for internal quality assurance network of primary educational service area office was evaluated by the evaluators who were appointed by the director of primary educational service area office. The research instruments were the guideline questions for focus group discussion, interview schedules and a 5 level estimation evaluation form. The quantitative data was analyzed by descriptive statistic namely; percentage, mean and standard deviation. While, the qualitative data was analyzed by content analysis.

The research findings were as follow:

1. The model of performance evaluation for internal quality assurance network of primary educational service area office consisted of 3 components were student quality, administrative management process and learning and instruction process by learner center.

2. The results of model development of performance evaluation for internal quality assurance network of primary educational service area office, the overall was at the highest level. When considering each side found that there were suitability, accuracy, possibility and beneficial usage were at the highest level every side and it could be used in the real situation.

3. The evaluation result of using the model development of performance evaluation for internal quality assurance network of primary educational service area office, the overall development result of internal quality assurance was at 25.14 % (It was in high level). When considering the scores of each component, it was found that the student quality, administrative management process and learning and instruction process by learner center, were at 16.42, 14.58 and 10.50 % respectively.

4. The model of performance evaluation for evaluation for internal quality assurance network of primary educational service area office was developed and it affected on school network has got the suitability, accuracy and possibility. And it can be used in the real situation.

Keywords: Model Development; Quality Assurance Network

Major Advisor

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ระยะที่ 3 ผลการศึกษาผลการใช้รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่าย การประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา.....	96
ระยะที่ 4 ผลการประเมินรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่าย การประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา.....	97
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	102
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์ สภาพปัจจุบันปัญหา การประเมิน แนวทางการประเมิน และองค์ประกอบมาตรฐาน รูปแบบการประเมินผล การปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา.....	102
ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่าย การประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา.....	108
ตอนที่ 3 ผลการศึกษาผลการใช้รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่าย การประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา.....	128
ตอนที่ 4 ผลการประเมินรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่าย การประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา.....	139
บทที่ 5 สรุปผลอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	143
5.1 สรุปผล.....	145
5.2 อภิปรายผล.....	151
5.3 ข้อเสนอแนะ	162
5.4 บรรณานุกรม	163
ภาคผนวก	169
ภาคผนวก ก รายงานผู้เชี่ยวชาญ หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญ	170
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	181
ภาคผนวก ค ค่า IOC ของเครื่องมือ	193
ภาคผนวก ง คู่มือการประเมินประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกัน คุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา.....	198
ประวัติผู้วิจัย	300

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 การให้ระดับคุณภาพ มาตรฐานที่ว่าด้วยคุณภาพของผู้เรียน	13
2.2 การให้ระดับคุณภาพ มาตรฐานที่ว่าด้วยกระบวนการบริหารและการจัดการ	17
2.3 การให้ระดับคุณภาพ มาตรฐานที่ว่าด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	19
2.4 วิเคราะห์องค์ประกอบตัวบ่งชี้หลักและตัวบ่งชี้ย่อยการประเมินผลการปฏิบัติงาน ของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา	16
4.1 องค์ประกอบตัวบ่งชี้หลักและตัวบ่งชี้ย่อยในการประเมินผลการปฏิบัติงาน ของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จากการ สังเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	110
4.2 ตัวบ่งชี้หลักและตัวบ่งชี้ย่อยองค์ประกอบที่ 1 ด้านคุณภาพของผู้เรียน	114
4.3 ตัวบ่งชี้หลักและตัวบ่งชี้ย่อยองค์ประกอบที่ 2 ด้านกระบวนการบริหาร และการจัดการ	115
4.4 ตัวบ่งชี้หลักและตัวบ่งชี้ย่อยองค์ประกอบที่ 3 ด้านกระบวนการจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	116
4.5 เกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา	118
4.6 องค์ประกอบตัวบ่งชี้หลักและตัวบ่งชี้ย่อยในการประเมินผลการปฏิบัติงานของ เครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา	121
4.7 ผลการพัฒนาคู่มือการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพ ภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (n = 20)	127
4.8 ผลการประเมินการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาครั้งที่ 1 (n=20)	129
4.9 ผลการประเมินการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาครั้งที่ 2 (n=20)	134
4.10 ผลการศึกษาพัฒนาการในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกัน คุณภาพภายใน ด้านคุณภาพผู้เรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (n=20) ..	135
4.11 ผลการศึกษาพัฒนาการในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกัน คุณภาพภายใน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา (n=20)	136
4.12 ผลการศึกษาพัฒนาการในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกัน คุณภาพภายใน ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (n=20)	138

ตารางที่	หน้า
4.13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและผลการประเมินประเมินรูปแบบการปฏิบัติงานของ เครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา	139

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 องค์ประกอบของระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	51
2.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย	86
3.1 ร่างรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา	90
3.2 ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย	91
3.3 สรุปลขั้นตอนการวิจัยการพัฒนาารรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงาน ของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน	101
4.1 ร่างรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา	109
4.2 รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา	120
4.3 ขั้นตอนการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา	123

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง เป็นความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และได้กำหนดหลักการสำคัญข้อหนึ่ง คือการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา โดยกำหนดให้ มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นภารกิจสำคัญหมวดหนึ่งที่สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการ อีกทั้งต้องเป็นไปตามระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของคนไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกฝ่ายที่มีส่วนในการจัดการศึกษาต้องตระหนักและดำเนินการจนบรรลุผลในที่สุด ซึ่งสาระสำคัญในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ระบุให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาได้จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา อีกทั้งเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก (มาตรา 48 หมวด 6)

โดยที่มีประกาศใช้กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2561 ได้กำหนดระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาอันส่งผลให้การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานกำกับดูแลและหน่วยงานภายนอกที่สะท้อนสภาพการดำเนินงานที่แท้จริงและเกิดประสิทธิภาพและกำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนการประกันคุณภาพการศึกษาสอดคล้องกับหลักการประกันคุณภาพการศึกษาและมีกลไกปฏิบัติที่เอื้อต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้จัดทำแนวปฏิบัติการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาขึ้นเพื่อให้หน่วยงานต้นสังกัดสำนักงานบริหารการศึกษาพิเศษสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาทั้งประถมศึกษาและมัธยมศึกษาใช้เป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินการเพื่อการพัฒนา ส่งเสริมกำกับดูแลและติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษา โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในฐานะหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแล ดำเนินการดังต่อไปนี้ 1) ศึกษาวิเคราะห์รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาตลอดจนให้ คำปรึกษาช่วยเหลือและแนะนำสถานศึกษาเพื่อการพัฒนากระบวนประกันคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษาแต่ละแห่งอย่างต่อเนื่อง 2) รวบรวมและสังเคราะห์รายงานผลการประเมินตนเองของ สถานศึกษา (Self-Assessment Report : SAR) พร้อมกับประเด็นต่างๆ ที่ต้องการให้มีการ ประเมินผลและการติดตามตรวจสอบซึ่งรวบรวมได้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือจากผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียกับสถานศึกษาแห่งนั้นและจัดส่งไปยังสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษา (สมศ.) เพื่อใช้เป็นข้อมูลและแนวทางในการประเมินคุณภาพภายนอก 3) ติดตามผล การดำเนินงานปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามข้อเสนอแนะของสำนักงาน รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษา 4) ให้ความร่วมมือกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษา (สมศ.) ในการประเมินคุณภาพภายนอกและ 5) อาจมอบหมายบุคคลที่ไม่ได้เป็นผู้ประเมิน เข้าร่วมสังเกตการณ์และให้ข้อมูลเพิ่มเติมในกระบวนการประเมินคุณภาพภายนอก

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีการสร้าง เครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน (กลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา)ซึ่งประกอบด้วย โรงเรียนในสังกัดกลุ่มเครือข่าย ตามประกาศของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยมีการดำเนินการ ตามระบบหรือแผนงานที่กำหนดไว้ซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทั้งนี้ทำให้เกิดความมั่นใจว่าได้ผู้สำเร็จการศึกษาที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามความต้องการของ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งการดำเนินงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผ่านมายังขาดการประเมินที่เป็น รูปธรรมชัดเจน เนื่องจากการประเมินเป็นการตัดสินคุณค่า ฉะนั้นการประเมินผลการปฏิบัติงานของ องค์กร จึงเป็นการตัดสินคุณค่าของการปฏิบัติงานตามภารกิจ คุณค่าของการปฏิบัติงานอาจมองว่า เป็นคุณภาพหรือความสำเร็จของการดำเนินงานขององค์กร โดยทั่วไปมักจะพิจารณาจากตัวชี้วัด สำคัญ ได้แก่ ความเป็นธรรมและเสมอภาคของบริการ ประสิทธิภาพ(การดำเนินงานบรรลุตาม เป้าหมาย) ประสิทธิภาพ(การดำเนินงานเป็นไปอย่างประหยัดทรัพยากรหรือใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า) และความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง (กลุ่มเป้าหมายได้รับผลประโยชน์และพึงพอใจ) (ศิริชัย กาญจน วาสี, 2554) โดยที่ผลการประเมินจะตอบสนองความต้องการตัดสินใจฝ่ายต่าง ๆ ทั้งระดับผู้บริหาร ผู้ตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานที่มีคุณภาพ อันจะ ช่วยเสริมสร้างมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า การประเมินเป็นหัวใจของ การรับรองคุณภาพและความสำเร็จในการปฏิบัติงาน คุณภาพของการประเมิน จึงเป็นสิ่งสำคัญ สำหรับการให้คำรับรองที่เชื่อถือได้ ความเชื่อถือได้ในการประเมินเกิดจากขั้นตอนและวิธีปฏิบัติงาน ประเมินตามหลักการและข้อบังคับอย่างเคร่งครัด โดยหลักการคือ ความเป็นธรรม มีความเที่ยงตรง มีความเชื่อมั่นและมีความสามารถที่จะปฏิบัติได้

จะเห็นได้ว่าระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา (Internal Quality Assurance) เป็นระบบที่สถานศึกษาสร้างความมั่นใจ (Assure) แก่ผู้รับบริการ ทั้งผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนองค์กรหรือสถานประกอบการที่รับผู้เรียนเข้าศึกษาต่อ หรือทำงานว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานที่สถานศึกษากำหนด ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดและสังคมคาดหวัง สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขรวมทั้งสร้างประโยชน์ให้แก่ครอบครัวและชุมชนตามความเหมาะสม ด้านการบริหารจัดการที่มีคุณภาพทั้งองค์กรโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บุคลากรในสถานศึกษาโดยเฉพาะครู และผู้บริหารตระหนักถึงเป้าหมาย คือผลประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียนเป็นอันดับแรก ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่ผู้เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบได้และถูกกำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและกฎกระทรวงว่าด้วยการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ผู้วิจัยจึงสนใจในการวิจัยพัฒนารูปแบบการประเมินผลสำเร็จของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในเขตพื้นที่การศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งหากมีการพัฒนาขึ้นมาแล้วจะก่อให้เกิดประโยชน์หรือคุณค่าที่เป็นสารสนเทศ ทำให้ทราบผลการพัฒนา และระดับคุณภาพของเครือข่าย โดยการประเมินจาก ผู้รับบริการ ทั้งผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนองค์กรหรือสถานประกอบการที่รับผู้เรียนเข้าศึกษาต่อ หรือทำงาน เพื่อรายงานผลต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ยังสามารถใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและการพัฒนาการขับเคลื่อนการประกันคุณภาพการศึกษาสู่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเกิดผลในเชิงปฏิบัติ และนำข้อมูลที่ได้ไปสู่การพัฒนา ปรับปรุงนโยบายหรือกลยุทธ์การขับเคลื่อนการประกันคุณภาพการศึกษาให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพต่อไปนอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับศาสตร์ของการวัดประเมินด้วยกระบวนการวิจัยและพัฒนา เพื่อใช้เป็นแนวทางประยุกต์ในการพัฒนาศาสตร์ของการประเมินให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

1.2 คำถามวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีประเด็นคำถามหลัก คือ การประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ที่เหมาะสมควรมีรูปแบบอย่างไร โดยมีคำถามย่อย ดังนี้

1.2.1 แนวทางการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นอย่างไร

1.2.2 รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเป็นอย่างไร

1.2.3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเป็นอย่างไร

1.2.4 ผลการประเมินรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

1.3.1 เพื่อศึกษาแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

1.3.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

1.3.3 เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

1.3.4 เพื่อประเมินรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ สภาพปัจจุบัน และแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ในขั้นตอนนี้เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ องค์ประกอบของรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินผลสำเร็จของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จากเอกสาร บทความแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ สันทนากลุ่มเครือข่าย เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันปัญหาการประเมินและแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพื่อนำสารสนเทศที่ได้ไปใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดและองค์ประกอบร่างรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาด้วยแบบสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม

1. แหล่งข้อมูล

1.1 ตำรา เอกสารทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.2.1 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการประกันคุณภาพการศึกษา นางสาวณิชา เทียมสุวรรณ

- 1.2.2 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและประเมินผล นายปรีชา จันทร์
- 1.2.3 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการการศึกษา นายวีระศักดิ์ คำล้าน
- 1.2.4 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านนิเทศการศึกษา นางสาวพันนา พัฒนาอุดมสินค้า
- 1.2.5 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยทางการศึกษา อาจารย์พัชรภากรณ์ พิมพ์จันทร์

2. ตัวแปรที่ศึกษา

องค์ประกอบรูปแบบการประเมินผลสำเร็จของรูปแบบการประเมินผลสำเร็จของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ของการประเมิน 2) สิ่งที่มีมุ่งประเมิน 3) วิธีการประเมิน 4) ผู้ทำการประเมิน 5) เกณฑ์การประเมิน

3. เนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย สภาพปัจจุบันปัญหา แนวทางการประเมินผลสำเร็จของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. ระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้อยู่ระหว่างเดือน ตุลาคม 2561 ถึง เดือน พฤศจิกายน 2561

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. แหล่งข้อมูล

1.1 ตำรา เอกสาร วิทยุ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

1.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ในระยะที่ 1 ได้ร่างรูปแบบการประเมินประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ของการประเมิน 2) สิ่งที่มีมุ่งประเมิน 3) วิธีการประเมิน 4) ผู้ทำการประเมิน 5) เกณฑ์การประเมิน

1.3 ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 6 คน (รัตนะ บัวสนธ์, 2558) เพื่อพิจารณาความเหมาะสม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และประโยชน์ในการนำไปใช้ ของรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และนำข้อมูลมาสร้างเป็นคู่มือการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

1.4 ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ในการประเมินความเหมาะสมของคู่มือ รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2. ตัวแปรที่จะศึกษา

ตัวแปรที่จะศึกษา ได้แก่ ความเหมาะสม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และประโยชน์ในการนำไปใช้ ของรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

3. เนื้อหา

การพัฒนา รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

4. ระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ อยู่ระหว่างเดือน พฤศจิกายน 2561 ถึงเดือน กุมภาพันธ์ 2562

ระยะที่ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

1. ผู้ให้ข้อมูล

คณะกรรมการการประกันคุณภาพภายในของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ประกอบด้วย

1.1 ผู้อำนวยการสถานศึกษา

1.2 ผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

1.3 ตัวแทนครูผู้สอนในวงชั้น

ป.1 – ป.3

ป.4 – ป.6

ม.1 – ม.3

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ผลการประเมิน การปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

3. เนื้อหา

การปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

4. ระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ อยู่ระหว่างเดือน เมษายน 2562 ถึงเดือน สิงหาคม 2562

ระยะที่ 4 การประเมินรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

1. ผู้ให้ข้อมูล

1.1 ผู้บริหารโรงเรียน

1.2 ครู ผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา(หัวหน้างานประกัน) ของโรงเรียน

1.3 ตัวแทนครูผู้สอนในแต่ละ ช่วงชั้น

ป.1 – ป.3

ป.4 – ป.6

ม.1 – ม.3

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ความคิดเห็นต่อรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

3. เนื้อหา

การประเมินรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

4. ระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ อยู่ระหว่างเดือน กันยายน 2562

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

“เครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน” หมายถึง กลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา (กลุ่มเครือข่าย) ประกอบด้วยโรงเรียนในสังกัดกลุ่มเครือข่าย ตามประกาศของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

“ผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน” หมายถึง ผลลัพธ์การปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นทันที ผลที่เกิดขึ้นต่อเนื่อง และผลระยะยาว โดยวัดจากผลการประเมินคุณภาพภายในของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

“การประเมินผลการปฏิบัติงาน” หมายถึง การตัดสินใจว่าผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับใด ซึ่งการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาครั้งนี้บูรณาการกรอบแนวคิดการประเมิน โดยยึดวัตถุประสงค์และกรอบมาตรฐานผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และกรอบแนวทางพัฒนาองค์กรที่สร้างขึ้น เพื่อพิจารณาว่า เครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่ได้รับการประเมินมีผลการปฏิบัติงานที่เป็นไปตามกรอบหรือไม่ โดยพิจารณาจากสภาพที่เป็นจริง และประเมินผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของกลุ่มเครือข่าย ซึ่งใช้วิธีการประเมิน ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกตการณ์ และการตรวจสอบร่องรอยเอกสารหลักฐาน

“แนวคิดการประเมิน” หมายถึง สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และองค์ประกอบของรูปแบบ ซึ่งประกอบด้วย วัตถุประสงค์การประเมิน สิ่งที่มีประเมิน วิธีการประเมิน ผู้ทำการประเมิน เกณฑ์การประเมิน

“รูปแบบการประเมิน” หมายถึง แผนภูมิโครงสร้างที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการประเมินและสาระสำคัญ เพื่อใช้ในการประเมิน ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เนื้อหาที่มุ่งประเมิน (มาตรฐานการประเมิน) ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมิน ประกอบด้วย วัตถุประสงค์

เนื้อหาที่มุ่งประเมิน (มาตรฐานการประเมิน) ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมิน ผู้ทำการประเมิน วิธีประเมิน ระยะเวลาในการประเมิน และการให้ข้อมูลย้อนกลับ โดยมีขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบการประเมิน ดังนี้ 1) ชั้นศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการประเมิน 2) ชั้นการสร้างรูปแบบการประเมิน 3) ชั้นทดลองใช้รูปแบบการประเมิน และ 4) ชั้นประเมินรูปแบบการประเมิน

“ความเที่ยงตรงของรูปแบบ” หมายถึง คุณภาพของรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ที่สามารถจำแนกความแตกต่างระหว่างผลการประเมินรูปแบบโดยผู้ใช้รูปแบบการประเมินระบบการประกันคุณภาพภายในครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ได้อย่างถูกต้อง

“องค์ประกอบ” หมายถึง กลุ่มของตัวแปรหรือค่าที่สังเกตได้ที่ใช้บ่งบอกสถานภาพหรือสะท้อนลักษณะให้เห็นถึงตัวบ่งชี้การประเมินรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

“ตัวบ่งชี้” หมายถึง ตัวประกอบตัวแปรหรือค่าสังเกตได้ซึ่งได้บ่งบอกสถานภาพหรือสะท้อนลักษณะของการดำเนินงานประสิทธิภาพในการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของกลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา (กลุ่มเครือข่าย) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

“เกณฑ์การประเมิน” หมายถึง สิ่งที่ใช้ในการตัดสินใจสำหรับบ่งบอกคุณภาพหรือระดับมาตรฐานที่ถือว่าความสำเร็จของสิ่งใดๆ สำหรับในงานวิจัยครั้งนี้ เป็นการประเมินผลสำเร็จในการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

“ความคิดเห็นต่อรูปแบบ” หมายถึง การประเมินคุณค่าของรูปแบบการประเมินผลสำเร็จในการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยพิจารณา ในด้าน ความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง ประกอบด้วย

1. ความเป็นประโยชน์ (Utility) หมายถึง รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

2. ความเป็นไปได้ (Feasibility) หมายถึง รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและก่อให้เกิดประสิทธิภาพ

3. ความเหมาะสม (Propriety) หมายถึง รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาริบทและนโยบายการทำงานและวางแนวทางการพัฒนาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้มีคุณภาพได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพจากภายใน

4. ความถูกต้อง (Accuracy) หมายถึง รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นได้ใช้

เทคนิควิธีการที่เหมาะสมสามารถนำไปใช้ประเมินเพื่อบอกระดับคุณภาพของการประเมินผลสำเร็จในการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาได้

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นผลงานทางวิชาการที่สามารถประยุกต์ให้เกิดประโยชน์โดยตรงและมีความสำคัญต่อการพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ซึ่งมีความสำคัญ ดังนี้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นแนวทางที่เกิดขึ้นจากการวิจัยเป็นระบบผ่านการกลั่นกรอง ตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ อันจะนำมาซึ่งสารสนเทศใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อประกอบการวางแผน กำหนดแนวทางในการบริหารจัดการระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา

2. การวิจัยครั้งนี้ ทำให้หน่วยงานระดับนโยบาย คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ข้อมูลผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการขับเคลื่อนการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งข้อมูลที่ได้สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดทำนโยบาย แนวทาง กลยุทธ์การขับเคลื่อนการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับนโยบายให้มีประสิทธิภาพและเกิดผลในเชิงปฏิบัติมากยิ่งขึ้นต่อไป

3. การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พัฒนาขึ้นโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา ตามกรอบมาตรฐานการประเมิน 4 ด้าน คือ ความเป็นประโยชน์ (Utility) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความเหมาะสม (Propriety) และความถูกต้อง (Accuracy) จึงถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาศาสตร์ทางด้านการประเมิน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาและทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบ การประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานำเสนอตามลำดับดังนี้

1. แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา
2. แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมิน
3. ทฤษฎีรูปแบบการประเมิน
4. การประกันคุณภาพการศึกษา
5. การประกันคุณภาพภายใน
6. ตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพภายใน ของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
7. แนวคิดเกี่ยวกับการสนทนากลุ่ม
8. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับเครือข่าย
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
10. กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาถูกพัฒนาขึ้นเพื่อให้เกิดความมั่นใจแก่ทุกฝ่ายว่า การจัดการศึกษาทุกระดับมีคุณภาพและจะคงรักษาไว้ซึ่งมาตรฐานกระทรวงศึกษาธิการจึงให้มีการปฏิรูประบบการประเมินและการประกันคุณภาพการศึกษาโดยมีนโยบายปรับปรุงมาตรฐานและตัวชี้วัดให้มีจำนวนน้อยลงกระชับและสะท้อนถึงคุณภาพอย่างแท้จริงเน้นการประเมินตามสภาพจริง ไม่ยุ่งยากสร้างมาตรฐานระบบการประเมินเพื่อลดภาระการจัดเก็บข้อมูลลดการจัดทำเอกสารที่ใช้ในการประเมินรวมทั้งพัฒนาผู้ประเมินภายในให้มีมาตรฐานมีความน่าเชื่อถือสามารถให้คำชี้แนะและให้คำปรึกษาแก่สถานศึกษาได้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปรับใหม่จึงมีจำนวนไม่มากแนวทาง การประเมินคุณภาพของสถานศึกษาจะเน้นการเก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพตามบริบทของสถานศึกษา ไม่เพิ่มภาระการจัดทำเอกสารให้สถานศึกษารวมทั้งพัฒนาผู้ประเมินภายในให้มีมาตรฐานมีความ น่าเชื่อถือสามารถให้คำชี้แนะและให้คำปรึกษาแก่สถานศึกษาได้ปรับกระบวนทัศน์ในการประเมินที่มี เป้าหมายเพื่อพัฒนา (Evaluation and Development) บนพื้นฐานบริบทของสถานศึกษามาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษาจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทุนมนุษย์และเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุดที่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกคนในสถานศึกษาต้องรับรู้และปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุ

ถึงเป้าหมาย คือ มาตรฐานที่สถานศึกษากำหนดและร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษาที่เกิดขึ้น (Accountability)

2.1.2 มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561

การพัฒนามาตรฐานการศึกษา มีแนวคิดที่ต้องเป็นมาตรฐานที่สถานศึกษาปฏิบัติได้จริง ประเมิน ได้จริง กระชับ และจำนวนน้อย แต่สามารถสะท้อนบริบทของสถานศึกษาและคุณภาพ การศึกษาได้จริง ข้อมูลที่ได้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับหน่วยงานต้นสังกัด และระดับชาติ ดังนั้น การกำหนดมาตรฐาน การศึกษาจึงเน้นที่คุณภาพผู้เรียน คุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา และคุณภาพครู มีความสอดคล้องกับ มาตรฐานการศึกษาชาติ และข้อกำหนดในกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 มาตรฐานการศึกษาในแต่ละระดับ กำหนดเกณฑ์การตัดสินคุณภาพของมาตรฐานมี 5 ระดับ คือ ระดับกำลังพัฒนาระดับปานกลาง ระดับดี ระดับดีเลิศ และระดับยอดเยี่ยมรายละเอียดของมาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐานประเด็นพิจารณาและระดับคุณภาพดังนี้ (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2561)

มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561 มีจำนวน 3 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน

1. ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน
2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

รายละเอียดแต่ละมาตรฐาน มีดังนี้

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน

1. ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน
 - 1.1 มีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ
 - 1.2 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปราย

แลกเปลี่ยน ความคิดเห็น และแก้ปัญหา

- 1.3 มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม
- 1.4 มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- 1.5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา
- 1.6 มีความรู้ ทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ
2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน
 - 2.1 การมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด
 - 2.2 ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย
 - 2.3 การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย
 - 2.4 สุขภาวะทางร่างกาย และจิตสังคม

คำอธิบาย

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน

ผลการเรียนรู้ที่เป็นคุณภาพของผู้เรียนทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ประกอบด้วยความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร การคิดคำนวณ การคิดประเภทต่างๆ การสร้างนวัตกรรม การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตร การมีความรู้ ทักษะพื้นฐานและเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่เป็นค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทยการยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย รวมทั้งสุขภาวะทางร่างกายและ จิตสังคม

1. ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

1.1 มีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ

ผู้เรียนมีทักษะในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดในแต่ละระดับชั้น

1.2 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น และแก้ปัญหา

ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดจำแนกแยกแยะ โครว์ครวญไตร่ตรอง พิจารณาอย่างรอบคอบ โดยใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล

1.3 มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม

ผู้เรียนมีความสามารถในการรวบรวมความรู้ได้ทั้งด้วยตัวเองและการทำงานเป็นทีม เชื่อมโยงองค์ความรู้ และประสบการณ์มาใช้ในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ อาจเป็นแนวความคิด โครงการ โครงงาน ชิ้นงาน ผลผลิต

1.4 มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการพัฒนาตนเอง และสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน อย่างสร้างสรรค์ และมีคุณธรรม

1.5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา

ผู้เรียนบรรลุและมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาจากพื้นฐานเดิมในด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ กระบวนการต่างๆ รวมทั้งมีความก้าวหน้าในผลการทดสอบระดับชาติ หรือผลการทดสอบอื่นๆ

1.6 มีความรู้ ทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ

ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะพื้นฐานในการจัดการ เจตคติที่ดีพร้อมที่จะศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้น การทำงานหรืองานอาชีพ

2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

2.1 การมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด

ผู้เรียนมีพฤติกรรมเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม เคารพในกฎกติกา มีค่านิยมและจิตสำนึกตามที่สถานศึกษากำหนดโดยไม่ขัดกับกฎหมายและวัฒนธรรมอันดีของสังคม

- 2.2 ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย
ผู้เรียนมีความภูมิใจในท้องถิ่น เห็นคุณค่าของความเป็นไทย มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีไทย รวมทั้งภูมิปัญญาไทย
- 2.3 การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย
ผู้เรียนยอมรับและอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้าน เพศ วัย เชื้อชาติ ศาสนา ภาษาวัฒนธรรม ประเพณี
- 2.4 สุขภาวะทางร่างกาย และจิตสังคม
ผู้เรียนมีการรักษาสุขภาพกาย สุขภาพจิต อารมณ์ และสังคม และแสดงออกอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัยสามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นอย่างมีความสุข เข้าใจผู้อื่น ไม่มีความขัดแย้งกับผู้อื่น

ตารางที่ 2.1

การให้ระดับคุณภาพมาตรฐานที่วัดด้วยคุณภาพของผู้เรียน

ระดับคุณภาพ	ประเด็นพิจารณา
กำลังพัฒนา	<p>1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน</p> <p>1.1.1 ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ ต่ำกว่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด</p> <p>1.1.2 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษิต่ำกว่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด</p> <p>1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน</p> <p>1.2.1 ผู้เรียนมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีต่ำกว่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด</p> <p>1.2.2 ผู้เรียนมีสุขภาวะทางร่างกาย และจิตสังคมต่ำกว่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด</p>
ปานกลาง	<p>1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน</p> <p>1.1.1 ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ เป็นไปตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด</p> <p>1.1.2 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษาเป็นไปตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด</p> <p>1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน</p> <p>1.2.1 ผู้เรียนมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีเป็นไปตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด</p> <p>1.2.2 ผู้เรียนมีสุขภาวะทางร่างกาย และจิตสังคมเป็นไปตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด</p>

(ต่อ)

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ระดับคุณภาพ	ประเด็นพิจารณา
ดี	<p>1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน</p> <p>1.1.1 ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ เป็นไปตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด</p> <p>1.1.2 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษาเป็นไปตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด</p> <p>1.1.3 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหาได้</p> <p>1.1.4 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการสร้างนวัตกรรม</p> <p>1.1.5 ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมปลอดภัย</p> <p>1.1.6 ผู้เรียนมีความรู้ทักษะพื้นฐานและเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ</p> <p>1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน</p> <p>1.2.1 ผู้เรียนมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีเป็นไปตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด</p>
ดีเลิศ	<p>1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน</p> <p>1.1.1 ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ สูงกว่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด</p> <p>1.1.2 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษาสูงกว่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด</p> <p>1.1.3 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจและแก้ปัญหาได้</p> <p>1.1.4 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการสร้างนวัตกรรม</p> <p>1.1.5 ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน</p> <p>1.1.6 ผู้เรียนมีความรู้ทักษะพื้นฐานและเจตคติที่ดีพร้อมที่จะศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้นและการทำงานหรืองานอาชีพ</p> <p>1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน</p> <p>1.2.1 ผู้เรียนมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีเป็นไปตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด</p>

(ต่อ)

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ระดับคุณภาพ	ประเด็นพิจารณา
ยอดเยี่ยม	<p>1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน</p> <p>1.1.1 ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ สูงกว่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด</p> <p>1.1.2 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษาสูงกว่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด</p> <p>1.1.3 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจและแก้ปัญหาได้</p> <p>1.1.4 ผู้เรียนมีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมมีการนำไปใช้และเผยแพร่</p> <p>1.1.5 ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมในด้านการเรียนรู้การสื่อสารการทำงานอย่างสร้างสรรค์และมีคุณธรรม</p> <p>1.1.6 ผู้เรียนมีความรู้ทักษะพื้นฐานและเจตคติที่ดีพร้อมที่จะศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้นและการทำงานหรืองานอาชีพ</p> <p>1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน</p> <p>1.2.1 ผู้เรียนมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีสูงกว่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดเป็นแบบอย่างได้</p> <p>1.2.2 ผู้เรียนมีความภูมิใจในท้องถิ่นเห็นคุณค่าของความเป็นไทยมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาไทย</p> <p>1.2.3 ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย</p> <p>1.2.4 ผู้เรียนมีสุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคมสูงกว่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด</p>

ที่มา : สำนักงานทดสอบทางการศึกษา (2561)

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ

2.1 มีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน

2.2 มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา

2.3 ดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษา

และทุกกลุ่มเป้าหมาย

2.4 พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ

2.5 จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมี

คุณภาพ

2.6 จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้

คำอธิบาย

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ

เป็นการจัดระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษามีการกำหนดเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจอย่างชัดเจนสามารถดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษาในทุกกลุ่มเป้าหมายจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาดำเนินการพัฒนาคู่มือและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพและจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการเรียนรู้รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้

2.1 มีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน

สถานศึกษากำหนดเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจไว้อย่างชัดเจนสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาความต้องการของชุมชนท้องถิ่นวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาแห่งชาตินโยบายของรัฐบาลและของต้นสังกัดรวมทั้งทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

2.2 มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา

สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบทั้งในส่วนการวางแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาการนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษามีการติดตามตรวจสอบประเมินผลและปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่องมีการบริหารอัตรากำลังทรัพยากรทางการศึกษาและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีระบบการนิเทศภายในการนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาบุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาและร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษา

2.3 ดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษาและทุกกลุ่มเป้าหมาย

สถานศึกษาบริหารจัดการเกี่ยวกับงานวิชาการทั้งด้านการพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านเชื่อมโยงวิถีชีวิตจริงและครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายรวมถึงการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มที่เรียนแบบควรรวมหรือกลุ่มที่เรียนร่วมด้วย

2.4 พัฒนาคู่มือและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ

สถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาคู่มือบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพและจัดให้มีชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาใช้ในการพัฒนางานและการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.5 จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

สถานศึกษาจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนและสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้และมีความปลอดภัย

2.6 จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้

สถานศึกษาจัดระบบการจัดหาการพัฒนาและการบริการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อใช้ในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา

ตารางที่ 2.2

การให้ระดับคุณภาพ มาตรฐานที่วัดด้วยกระบวนการบริหารและการจัดการ

ระดับคุณภาพ	ประเด็นพิจารณา
กำลังพัฒนา	<ol style="list-style-type: none"> 1. เป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดไม่ชัดเจน 2. มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษาแต่ไม่ส่งผลต่อคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
ปานกลาง	<ol style="list-style-type: none"> 1. เป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจนเป็นไปใน การปฏิบัติ 2. มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
ดีเลิศ	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ 2. จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ 3. มีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจนสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาความต้องการชุมชนนโยบายรัฐบาลแผนการศึกษาแห่งชาติเป็นไปใน การปฏิบัติ 4. มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษาที่ชัดเจนมีประสิทธิภาพส่งผลต่อคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย 5. ดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษาและทุกกลุ่มเป้าหมายเชื่อมโยงกับชีวิตจริง 6. พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพตรงตามความต้องการของครูและสถานศึกษา 7. จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพและมีความปลอดภัย 8. จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา
ยอดเยี่ยม	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจนสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาความต้องการชุมชนนโยบายรัฐบาลแผนการศึกษาแห่งชาติเป็นไปใน การปฏิบัติทันต่อการเปลี่ยนแปลง 2. มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษาที่ชัดเจนมีประสิทธิภาพส่งผลต่อคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีการนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่องและเป็นแบบอย่างได้

(ต่อ)

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ระดับคุณภาพ	ประเด็นพิจารณา
ยอดเยี่ยม	<ol style="list-style-type: none"> 1. กำหนดงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษาและทุกกลุ่มเป้าหมายเชื่อมโยงกับชีวิตจริงและเป็นแบบอย่างได้ 2. พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพตรงตามความต้องการของครูและสถานศึกษาและจัดให้มีชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนางาน 3. จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพและมีความปลอดภัย 4. จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา

ที่มา: สำนักงานทดสอบทางการศึกษา (2561)

ชีวิตได้

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

- 3.1 จัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ใน
- 3.2 ใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้
- 3.3 มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก
- 3.4 ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และนำผลมาพัฒนาผู้เรียน
- 3.5 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุง

การจัดการเรียนรู้

คำอธิบาย

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรสถานศึกษา สร้างโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริงมีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวกสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีครูรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลดำเนินการตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบและนำผลมาพัฒนาผู้เรียนรวมทั้งร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำผลที่ได้มาให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

3.1 จัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ใน

ชีวิตได้

จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัดของหลักสูตรสถานศึกษา ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริงมีแผนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปจัดกิจกรรมได้จริงมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้เฉพาะสำหรับผู้ที่มีความจำเป็นและต้องการ

ความช่วยเหลือพิเศษผู้เรียนได้รับการฝึกทักษะแสดงออกแสดงความคิดเห็นสรุปองค์ความรู้นำเสนอผลงานและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้

3.2 ใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้

การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้โดยสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากสื่อที่หลากหลาย

3.3 มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก

ครูผู้สอนมีการบริหารจัดการชั้นเรียนโดยเน้นการการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกให้เด็กรักครูครูรักเด็กและเด็กรักเด็กเด็กรักที่จะเรียนรู้สามารถเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข

3.4 ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และนำผลมาพัฒนาผู้เรียน

มีการตรวจสอบและประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบมีขั้นตอนโดยใช้เครื่องมือและวิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้และให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อนำไปใช้พัฒนาการเรียนรู้อีก

3.5 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์รวมทั้งให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้

ตารางที่ 2.3

การให้ระดับคุณภาพมาตรฐานที่ว่าด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ระดับคุณภาพ	ประเด็นพิจารณา
กำลังพัฒนา	<ol style="list-style-type: none"> จัดการเรียนรู้ที่ไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดและปฏิบัติจริง ใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างไม่เป็นระบบ
ปานกลาง	<ol style="list-style-type: none"> จัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริงตามมาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัดของหลักสูตรสถานศึกษาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบและนำผลมาพัฒนาผู้เรียน
ดี	<ol style="list-style-type: none"> จัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริงตามมาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัดของหลักสูตรสถานศึกษาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้

(ต่อ)

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

ระดับคุณภาพ	ประเด็นพิจารณา	
ดีเลิศ	9. ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบและนำผลมาพัฒนาผู้เรียน	
	10. มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก	
	11. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้	
	12. จัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริงตามมาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัดของหลักสูตรสถานศึกษามีแผนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปจัดกิจกรรมได้จริงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้	
	13. ใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เอื้อต่อการเรียนรู้	
	14. ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบมีขั้นตอนโดยใช้เครื่องมือและวิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนและนำผลมาพัฒนาผู้เรียน	
	15. มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวกได้กรักที่จะเรียนรู้และเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข	
	16. มีชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพระหว่างครูเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้	
	ยอดเยี่ยม	17. จัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริงตามมาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัดของหลักสูตรสถานศึกษามีแผนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปจัดกิจกรรมได้จริงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้มีนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้และมีการเผยแพร่
		18. ใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เอื้อต่อการเรียนรู้โดยสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
19. ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบมีขั้นตอนโดยใช้เครื่องมือและวิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนและนำผลมาพัฒนาผู้เรียน		
20. มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวกได้กรักที่จะเรียนรู้และเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข		
21. มีชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพระหว่างครูและผู้เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ครูและผู้เกี่ยวข้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้		

2.1.2 แนวทางการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา

จากประกาศกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 11ก หน้า 3 เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2561 กล่าวถึง “การประกันคุณภาพการศึกษา” หมายความว่า การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษา โดยมีกลไกในการควบคุมตรวจสอบระบบการบริหารคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจัดขึ้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนว่าสถานศึกษานั้นสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและบรรลุเป้าประสงค์ของหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลโดยให้สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษาที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนดพร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้จัดให้มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเองให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2561)

ให้หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษามีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาช่วยเหลือและแนะนำสถานศึกษาเพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาพัฒนาอย่างต่อเนื่องและจัดส่งรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาพร้อมกับประเด็นต่างๆที่ต้องการให้มีการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบซึ่งรวบรวมได้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับสถานศึกษาแห่งนั้นให้แก่ สมศ. เพื่อใช้เป็นข้อมูลและแนวทางในการประเมินคุณภาพภายนอก สมศ. ดำเนินการประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและจัดส่งรายงานผลการประเมินและการติดตามตรวจสอบดังกล่าวพร้อมข้อเสนอแนะให้แก่สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้นๆ เพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป สมศ. อาจจัดให้บุคคลหรือหน่วยงานที่ได้รับการรับรองจากสำนักงานดำเนินการประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาได้

เพื่อให้การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาเป็นไปตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 จึงให้สถานศึกษาในสังกัดทุกโรงเข้าใจถึงแนวทางการดำเนินงานพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาและการรองรับการประเมินภายนอกรอบสี่ ดังนี้

1. สถานศึกษาแต่ละแห่งต้องจัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 โดยมีกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนดพร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้จัดให้มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มี

คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) ให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี

2. ในปีการศึกษา 2561 สถานศึกษาจะได้มีการนำมาตรฐานการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการจะกำหนดประกาศใช้ไปเทียบเคียงและจัดทำเป็น “มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา” จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาและดำเนินงานตามแผนฯ ตลอดช่วงปีการศึกษา 2561 และจัดทำ SAR ตามกรอบมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาหลังสิ้นปีการศึกษา 2561 (ประมาณเดือนมี.ค.-เม.ย.62) แล้วจึงจัดส่ง SAR ให้หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษา

3. เมื่อหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาได้รับ SAR จากสถานศึกษาก็จะมีการสรุปวิเคราะห์สังเคราะห์ผลการดำเนินงานและจัดส่ง SAR พร้อมประเด็นต่างๆ ที่ต้องการให้มีการประเมินผลและติดตามตรวจสอบให้แก่ สมศ. เพื่อใช้เป็นข้อมูลและแนวทางในการประเมินคุณภาพภายนอก

4. การประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาและการตัดสินระดับคุณภาพตามมาตรฐานเป็นไปตามหลักการตัดสินโดยอาศัยความเชี่ยวชาญ (Expert Judgment) และการตรวจทานผลการประเมินโดยคณะกรรมการประเมินในระดับเดียวกัน (Peer Review) โดยเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ คณะกรรมการประเมินต้องมีความรู้รอบด้านและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันในการตัดสินเพื่อให้ระดับคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดซึ่งจะไม่ใช้การให้คะแนนตามความคิดเห็นของคนใดคนหนึ่ง

5. การประเมินคุณภาพภายในเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่ต้องตรวจสอบและประเมินตนเองตามสภาพบริบทของสถานศึกษาที่แท้จริงโดยให้ความสำคัญกับการประเมินเชิงคุณภาพผนวกกับการประเมินเชิงปริมาณควบคู่กันไป การตัดสินคุณภาพของสถานศึกษาให้ใช้เกณฑ์การให้คะแนนผลงานหรือกระบวนการที่ไม่แยกส่วนหรือแยกองค์ประกอบในการกำหนดคะแนนประเมินแต่เป็นการประเมินในภาพรวมของผลการดำเนินงานหรือกระบวนการดำเนินงาน (Holistic Rubrics)

6. การกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานภายในของสถานศึกษาให้สถานศึกษากำหนดเป้าหมายและเกณฑ์การประเมินตามสภาพบริบทของสถานศึกษาเองเพื่อตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานตามภารกิจของสถานศึกษาโดยให้ยึดหลักการดำเนินงานเพื่อพัฒนาและสะท้อนคุณภาพการดำเนินงานตามเป้าหมายที่กำหนดตามมาตรฐานของสถานศึกษา

7. การประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาให้เน้นการประเมินตามหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เกิดจากการปฏิบัติงานตามสภาพจริงของสถานศึกษา (Evidence Based) โดยเลือกใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสมและสะท้อนคุณภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจนและมีเป้าหมายการประเมินเพื่อการพัฒนาลดภาระการจัดเก็บข้อมูลและเอกสารที่ไม่จำเป็นในการประเมินแต่ข้อมูลต้องมีความน่าเชื่อถือและสามารถตรวจสอบผลการประเมินได้ตามสภาพบริบทของสถานศึกษานั้นๆ

8. คณะที่ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาควรศึกษามาตรฐานการศึกษาและประเด็นพิจารณาที่กำหนดให้เข้าใจถ่องแท้ก่อนดำเนินการประเมินคุณภาพสถานศึกษาของตน

หลังประเมินแล้วให้แจ้งผลการประเมินและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษา สรุปและเขียนรายงานการประเมินตนเอง (Self-assessment Report)

9. ในการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้สถานศึกษาดำเนินการโดยให้มีการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาอย่างน้อยปีละ 1 ครั้งและในการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้ใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายและเหมาะสม

10. ให้สถานศึกษาสรุปและจัดทำรายงานการประเมินตนเองที่สะท้อนคุณภาพผู้เรียน และผลสำเร็จของการบริหารจัดการศึกษานำเสนอรายงานต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และหน่วยงานต้นสังกัดเผยแพร่รายงานต่อสาธารณชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเตรียมรับการประเมินคุณภาพภายนอกต่อไป

11. โครงสร้างรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาไม่มีรูปแบบตายตัวให้สถานศึกษาจัดทำในสิ่งที่สถานศึกษาต้องการนำเสนอได้สิ่งสำคัญที่สุดของรายงานการประเมินตนเองคือกระบวนการพัฒนาคุณภาพซึ่งหมายถึงกิจกรรม/โครงการ/งานที่สถานศึกษาดำเนินการที่จะสะท้อนให้เห็นถึงหลักการแนวคิดของผู้บริหารสถานศึกษาการมีเป้าหมายหรือรูปแบบที่ชัดเจนในการพัฒนาการเรียนการสอนซึ่งทุกกิจกรรม/โครงการ/งานส่งผลถึงการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

12. ข้อควรตระหนักในการประเมินคุณภาพภายใน

12.1 ผู้ประเมินควรมีความรู้ลึกและเข้าใจบริบทของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทั้งในแง่มุมของภาระงานโครงสร้างเทคนิคต่างๆที่ใช้ในการบริหารและการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และมีประสบการณ์เพียงพอเพื่อการช่วยชี้แนะการปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างชัดเจนและตรงประเด็นเกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาอย่างแท้จริง

12.2 ผู้ประเมินควรวิเคราะห์ข้อถกเถียงด้วยใจเป็นกลางโดยพิจารณาจากข้อมูลหลักฐานที่เก็บรวบรวมจากหลายๆด้านทั้งข้อมูลปัจจุบันและผลการประเมินการดำเนินงานที่ผ่านมา (อาจพิจารณาย้อนหลัง 3 ปี) ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้าในการพัฒนาว่าอยู่ในระดับใด

12.3 สิ่งที่มีคุณค่ามากที่สุดที่ได้รับจากการประเมินภายในของสถานศึกษาคือการได้รับข้อชี้แนะคำแนะนำแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาที่เป็นรูปธรรมและปฏิบัติได้จริงดังนั้นผู้ประเมินจึงควรรู้ความเคลื่อนไหวของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการพัฒนาการเรียนการสอน

12.4 การกำหนดระยะเวลาดำเนินการประเมินภายในของสถานศึกษานั้นให้สถานศึกษากำหนดได้เองตามความเหมาะสมแต่ควรสอดคล้องกับสภาพและบริบทของการดำเนินงานเพื่อความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารหลักฐานเช่นแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาแผนการเรียนรู้บันทึกหลังสอนรายงานประชุมเป็นต้นซึ่งจะเห็นได้ว่าเอกสารหลักฐานต่าง ๆ นั้นเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานไม่ใช่การสร้างเอกสารหลักฐานเพิ่มเติม

12.5 การเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนของ การสังเกตและสัมภาษณ์นั้นควรกระทำด้วยความระมัดระวังต้องสร้างความรู้สึกร่วมกันมากกว่าการจับผิดหรือการกล่าวโทษและควรพูดคุย

สอบถามด้วยความสุภาพและสร้างความไว้วางใจเป็นอันดับแรกก่อนที่จะสอบถามเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ระดับสถานศึกษา

ให้สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินการดังต่อไปนี้ (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2561)

1. ให้สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเพื่อเป็นกลไกในการควบคุมตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่สังคมชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2. การจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาดังนี้

2.1 กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยให้สถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องดำเนินการและถือเป็นการรับผิดชอบร่วมกันทั้งนี้สถานศึกษาอาจกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ได้

2.2 จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบโดยสะท้อนคุณภาพความสำเร็จอย่างชัดเจนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

2.3 ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2.4 ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโดยกำหนดผู้รับผิดชอบในการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาทั้งระดับบุคคลและระดับสถานศึกษาและกำหนดการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้งโดยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายและเหมาะสม

2.5 ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและนำผลการติดตามไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนา

2.6 จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report : SAR) ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษานำเสนอรายงานผลการประเมินตนเองต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบและจัดส่งรายงานดังกล่าวต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นประจำทุกปี

2.7 พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพโดยพิจารณาจากรายงานผลการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report : SAR) และตามคำแนะนำของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. สถานศึกษาแต่ละแห่งให้ความร่วมมือกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามข้อเสนอแนะของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) และหน่วยงานต้น

สังกัดหรือหน่วยงานที่กำลังดูแลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในฐานะหน่วยงานที่กำลังดูแลสถานศึกษาดำเนินการดังต่อไปนี้ (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2561)

1. ศึกษาวิเคราะห์รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาตลอดจนให้คำปรึกษาช่วยเหลือและแนะนำสถานศึกษาเพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่งพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
2. จัดส่งรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self-Assessment Report : SAR) พร้อมกับประเด็นที่ต้องการให้มีการประเมินผลและติดตามตรวจสอบซึ่งรวบรวมได้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับสถานศึกษาไปยังสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เพื่อใช้เป็นข้อมูลและแนวทางในการประเมินคุณภาพภายนอก
3. ให้คำปรึกษาช่วยเหลือและแนะนำสถานศึกษาเพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
4. ติดตามผลการดำเนินงานปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามข้อเสนอแนะของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
5. ให้ความร่วมมือกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ในการจัดให้บุคคลหรือหน่วยงานที่ได้รับการรับรองจากสำนักงานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก
6. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอาจมอบหมายบุคคลที่ไม่ได้เป็นผู้ประเมินเข้าร่วมสังเกตรับฟังหรือให้ข้อมูลเพิ่มเติมในการประเมินคุณภาพภายนอกด้วยก็ได้

ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินการดังต่อไปนี้ (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2561)

1. กำหนดนโยบายด้านการศึกษา กำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัย และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พร้อมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการประกันคุณภาพการศึกษา
2. ส่งเสริมสนับสนุนให้คำปรึกษาช่วยเหลือต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
3. วิเคราะห์และสรุปผลตามข้อเสนอแนะของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เพื่อเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. ให้ความร่วมมือกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ในการจัดให้บุคคลหรือหน่วยงานที่ได้รับการรับรองจากสำนักงานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก

สรุปได้ว่า มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561 เป็นมาตรฐานที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยองค์รวม การกำหนดให้มีมาตรฐานการศึกษาทำให้เกิดโอกาสที่เท่าเทียมกันในการพัฒนาคุณภาพเพราะสถานศึกษาทุกแห่งรู้ว่าเป้าหมายการพัฒนาที่แท้จริงอยู่ที่ใด การกำหนดให้มีมาตรฐานการศึกษาจึงเป็นการให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา 2 ประการ ได้แก่ 1) สถานศึกษาทุกแห่งมีเกณฑ์เปรียบเทียบกับมาตรฐานซึ่งเป็นมาตรฐานเดียวกัน 2) มาตรฐานทำให้สถานศึกษาเข้าใจชัดเจนว่าจะพัฒนาคุณภาพการศึกษาไปในทิศทางใด นอกจากนี้ การกำหนดมาตรฐานยังเป็นการกำหนดความคาดหวังที่ชัดเจนให้กับครู ผู้บริหาร พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการร่วมมือรวมพลังเพื่อให้เกิดคุณภาพการศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนด

2.2 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมิน

2.2.1 ความหมายของการประเมิน

การประเมิน เป็นกระบวนการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่เกิดขึ้นกับสิ่งที่ควรจะเป็น เพื่อเป็นสารสนเทศสำหรับผู้บริหารในการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งของหรือเหตุการณ์นั้น ๆ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

จำรัส นองมาก (2544) กล่าวว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการในการตรวจสอบหรือการพิจารณาตัดสินคุณลักษณะของสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือของกิจกรรมใด ๆ เพื่อกำหนดคุณค่าคุณภาพ ความถูกต้อง เหมาะสม โดยอาศัยเกณฑ์เป็นหลัก

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2545) กล่าวว่า การประเมิน เป็นกระบวนการใช้ดุลยพินิจ คำนึง และข้อจำกัดต่าง ๆ ในการพิจารณาตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศเพื่อช่วยในการตัดสินใจเลือกทางเลือกอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ศิริชัย กาญจนวาสี (2556) กล่าวถึง การประเมิน (Evaluation) หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐาน ดังนั้นการประเมินผลสำเร็จในการปฏิบัติงานขององค์กร จึงเป็นกระบวนการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรที่รับประเมินแล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อวินิจฉัยจุดเด่น จุดด้อย ของระบบบริการ และการบริหารการดำเนินงานขององค์กร อันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงกระบวนการดูแลระหว่างการใช้รูปแบบการประเมินและเพื่อตัดสินคุณภาพขององค์กรว่าบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ เพียงใดอันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงบริการให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

ในการประเมินผู้ประเมินสามารถออกแบบการประเมิน โดยพิจารณาแนวคิดของการประเมินหลัก ๆ 4 แนวทาง เพื่อเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากแต่ละแนวทางมาประสานเข้าด้วยกันเป็นแนวคิดหลักของการประเมิน ดังนี้

1. การประเมินความก้าวหน้าหรือการประเมินสรุปรวม (Formative V.S. Summative Evaluation) การประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) เป็นการประเมินในขณะดำเนินการปฏิบัติงานหรือเป็นการประเมินระหว่างทาง เพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับปรับปรุงกระบวนการบริหารและการปฏิบัติงาน ส่วนการสรุปรวม (Summative Evaluation) เป็นการ

ประเมินผลสรุปรวมของผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน หรือการประเมินเพื่อครบวงจรของการปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับตัดสินใจ

2. การประเมินอย่างไม่เป็นทางการหรือการประเมินอย่างเป็นทางการ (Informal V.S. Formal Evaluation) การประเมินอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Evaluation) เป็นการประเมินที่ไม่มีแบบแผนที่เคร่งครัด การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปตามความสะดวก อย่างง่าย ๆ เช่น การพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการ สอบถามอย่างไม่มีการสร้าง ไม่มีรูปแบบการวิเคราะห์ที่ชัดเจน ข้อสรุปมักเกิดขึ้นตามความรู้สึกหรือความคิดเห็นส่วนตัว ส่วนการประเมินอย่างเป็นทางการ (Formal Evaluation) เป็นการประเมินที่มีระเบียบแบบแผน มีวัตถุประสงค์ การสร้างเครื่องมือ การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปผลตามเกณฑ์หรือมาตรฐาน และการรายงานด้วยลายลักษณ์อักษร

3. การประเมินผลทั้งหมดหรือการประเมินตามจุดมุ่งหมาย (Goal-Free V.S. Goal-Based Evaluation) การประเมินผลทั้งหมด (Goal-Free Evaluation) เป็นการประเมินที่ครอบคลุมผลที่เกิดขึ้นจริงทั้งหมด (Total Effects) ซึ่งประกอบด้วยผลทางตรง และผลทางอ้อม หรือผลกระทบ โดยไม่ได้ยึดติดกับจุดมุ่งหมายเดิมของหลักสูตร ส่วนการประเมินผลตามจุดมุ่งหมาย (Goal-Based Evaluation) เป็นการประเมินผลตามที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ว่าผลผลิตที่ได้บรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด

4. การประเมินโดยผู้ประเมินภายนอก หรือการประเมินโดยผู้ประเมินภายใน (External V.S. Internal Evaluator) การประเมินโดยใช้ผู้ประเมินภายนอก (External Evaluator) เป็นการประเมิน โดยใช้ผู้ประเมินที่เป็นบุคคลภายนอก ซึ่งไม่ได้อยู่ภายในสังกัดของหน่วยงานหรือสถาบันนั้น ส่วนใหญ่เป็นนักประเมินที่เชี่ยวชาญจากภายนอกที่เป็นกลาง ส่วนการประเมินโดยผู้ประเมินภายใน (Internal Evaluator) เป็นการประเมินโดยใช้ผู้ประเมินที่เป็นบุคคลภายในสังกัดของหน่วยงาน หรือสถาบันนั้น ซึ่งเป็นผู้ประเมินที่อยู่ใกล้ชิดและเห็นกระบวนการใช้หลักสูตรมาโดยตลอด

Stufflebeam (1981) ได้นิยามว่าการประเมินงานประเมิน หมายถึง การกำหนดคุณค่าและคุณประโยชน์ให้การประเมิน ต่อมาได้ขยายความหมายเชิงปฏิบัติการโดยอาศัยแนวคิดมาตรฐานสำหรับนักประเมินที่กำหนดขึ้นโดยคณะกรรมการมาตรฐานสำหรับการประเมิน (The Joint Committee on Standards Educational Evaluation) เป็นเกณฑ์ขยายความว่าการประเมินงานประเมินหมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อให้ได้มาซึ่งสารสนเทศเชิงบรรยายและเชิงตัดสินใจเกี่ยวกับการมีประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้องแม่นยำของการประเมิน ตลอดจนสารสนเทศที่เกี่ยวกับการดำเนินงานประเมินอย่างเป็นทางการ ความซื่อสัตย์ การยอมรับ และความรับผิดชอบในการดำเนินงานประเมินที่มีต่อสังคม ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานประเมิน รวมทั้งชี้แนะจุดอ่อนและจุดแข็งของรายงานการประเมิน

สรุปได้ว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์แล้วตัดสินใจว่าคุณค่าต่อข้อมูลนั้น ๆ เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.2.2 มาตรฐานการประเมิน

มาตรฐานตรงกับคำว่า “Standard” นั้น หากพิจารณาความหมายที่ใช้กันทั่ว ๆ ไป มักจะหมายถึง เงื่อนไขหรือระดับกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นที่ยอมรับของกลุ่มคนในวงการณ์นั้น ๆ ว่ามีคุณภาพหรือดีเข้าขั้นที่กำหนด เช่น สินค้าได้มาตรฐานอุตสาหกรรม มาตรฐานวิชาชีพครู เป็นต้น มาตรฐานการประเมินก็มีความหมายเช่นเดียวกันกับนี้ทั่วไป นั่นคือ เป็นหลักการที่ยอมรับร่วมกันเพื่อใช้ในการประเมินเพื่อป้องกันถึงคุณค่าหรือคุณภาพของการประเมิน

ศิริชัย กาญจนวาสี (2554) ได้กล่าวถึงมาตรฐานการประเมินไว้ 30 มาตรฐาน เพื่อเป็นบรรทัดฐานของกิจกรรมการประเมิน ซึ่งสามารถจัดได้เป็น 4 หมวด ดังนี้

1. มาตรฐานด้านประโยชน์จากการประเมิน (Utility Standard)

เป็นมาตรฐานที่ต้องการประกันถึงความเป็นประโยชน์ของผลการประเมินในการตอบสนองต่อความต้องการใช้สารสนเทศของผู้เกี่ยวข้องอย่างครอบคลุม ทันเวลาและมีผลต่อการนำไปใช้ มาตรฐานการใช้ประโยชน์นี้ประกอบด้วยเกณฑ์ที่คุณลักษณะดังนี้

- 1.1 การระบุผู้เกี่ยวข้องที่ต้องการใช้สารสนเทศ
- 1.2 ความเป็นที่เชื่อถือของผู้ประเมิน
- 1.3 การรวบรวมข้อมูลครอบคลุมและตอบสนองความต้องการใช้สารสนเทศ

ของผู้เกี่ยวข้อง

- 1.4 การแปลความหมายและการตัดสินคุณค่ามีความชัดเจน
- 1.5 รายงานการประเมินมีความชัดเจนทุกขั้นตอน
- 1.6 การเผยแพร่ผลการประเมินไปยังผู้เกี่ยวข้องอย่างทั่วถึง
- 1.7 รายงานการประเมินเสร็จทันเวลาสำหรับนำไปใช้ประโยชน์
- 1.8 การประเมินส่งผลกระทบในการกระตุ้นให้มีการดำเนินการประเมิน

ต่อไปอย่างต่อเนื่อง

2. มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standard)

เป็นมาตรฐานที่ต้องการประกันถึงการประเมินที่มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เหมาะสมกับสถานการณ์ ปฏิบัติได้ ยอมรับได้ประหยัดและคุ้มค่า มาตรฐานความเป็นไปได้ ประกอบด้วยเกณฑ์ซึ่งมีคุณลักษณะดังนี้

- 2.1 วิธีการประเมินสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง
- 2.2 การเป็นที่ยอมรับได้ทางการเมือง
- 2.3 ผลที่ได้มีความคุ้มค่า

3. มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standard)

เป็นมาตรฐานที่ต้องประกันว่า การประเมินได้ทำอย่างเหมาะสมตามกฎ ระเบียบ จรรยาบรรณ มีการคำนึงถึงสวัสดิภาพของผู้เกี่ยวข้องในการประเมิน และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการประเมิน มาตรฐานความเหมาะสมประกอบด้วยเกณฑ์ซึ่งมีคุณลักษณะดังนี้

- 3.1 การกำหนดข้อตกลงของการประเมินอย่างเป็นทางการ
- 3.2 การแก้ปัญหาความขัดแย้งในการประเมินด้วยความเป็นธรรมและ

โปร่งใส

3.3 รายงานผลการประเมินอย่างตรงไปตรงมา เปิดเผยและคำนึงถึง
ข้อจำกัดของการประเมิน

3.4 การให้ความสำคัญต่อสิทธิในการรับรู้ข่าวสารของสาธารณะ

3.5 การคำนึงสิทธิส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง

3.6 การเคารพสิทธิในการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้เกี่ยวข้อง

3.7 รายงานผลการประเมินที่สมบูรณ์ ยุติธรรม และเสนอทั้งจุดเด่นและจุด
ด้อยของสิ่งที่ประเมิน

3.8 ผู้ประเมินทำการประเมินด้วยความรับผิดชอบ และมีจรรยาบรรณ

4. มาตรฐานด้านความถูกต้อง (Accuracy Standard)

เป็นมาตรฐานที่ต้องการประกันว่า การประเมินได้มีการใช้เทคนิคที่เหมาะสมเพื่อให้ได้
ข้อสรุป ข้อค้นพบและสารสนเทศที่เพียงพอสำหรับตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ประเมินมาตรฐาน
ความถูกต้องประกอบด้วยเกณฑ์ซึ่งมีคุณลักษณะดังนี้

4.1 การระบุวัตถุประสงค์ของการประเมินอย่างชัดเจน

4.2 การวิเคราะห์บริบทของการประเมินอย่างเพียงพอ

4.3 การบรรยายจุดประสงค์และกระบวนการประเมินอย่างชัดเจน

4.4 การบรรยายแหล่งข้อมูลและการได้มาอย่างชัดเจน

4.5 การพัฒนาเครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความตรง

4.6 การพัฒนาเครื่องมือ และการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความเที่ยง

4.7 การจัดระบบควบคุมสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์และรายงาน

4.8 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

4.9 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

4.10 การลงข้อสรุปที่มีเหตุผลสนับสนุน

4.11 การเขียนรายงานมีความเป็นปรนัย

นอกจากนี้ Stufflebeam (1981) ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับระบบการประเมินสถานศึกษา
ที่พึงประสงค์ไว้ 15 ประการ ดังนี้ 1) แผน การประเมิน กระบวนการประเมิน รายงานการประเมิน
ต้องได้มาตรฐานของการประเมิน คือ ธรรมดาประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง
ต้อง 2) สถานศึกษาต้องถูกตรวจสอบตามหลักการของการให้บริการที่เป็นประชาธิปไตย การพัฒนา
ความเป็นพลเมืองดีของสังคมและให้โอกาสที่เท่าเทียมกัน 3) สถานศึกษาต้องถูกประเมินทั้งคุณค่า
ภายใน (กระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและคุณค่าภายนอก (สนองความต้องการของ
ผู้เกี่ยวข้อง) 4) การประเมินครู บุคลากร ต้องมีความชัดเจน โปร่งใสและเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ที่
แท้จริงของบุคลากรเหล่านั้น 5) การประเมินต้องบ่งบอกถึงระดับของคุณภาพการจัดการศึกษาเพื่อ
แสดงความรับผิดชอบต่อสังคม 6) การประเมินต้องให้ข้อมูลที่นำไปสู่การประเมินผลสรุป 8) การประเมิน
ต้องสนับสนุนให้เกิดการสะท้อนตนเอง 9) มีการประเมินบริบท (ความต้องการจำเป็นโอกาส ปัญหา
ในหน่วยงาน) เพื่อนำไปสู่การกำหนดพันธกิจ เป้าหมาย 10) มีการประเมินปัจจัย (แผนและแนว
ทางการดำเนินงาน) 11) การประเมินกระบวนการ (กิจกรรมการดำเนินงาน) เพื่อให้ได้ข้อมูลป้อนกลับ
ที่ช่วยในการปรับปรุงการดำเนินงาน 12) มีการประเมินผลผลิต (ผลงานตามที่กำหนด) 13) การประเมินมี

การสื่อสารระหว่างผู้เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดคำถามประเมิน เกณฑ์การประเมิน ผลการประเมิน เพื่อนำไปสู่การยอมรับและเกิดการใช้ผลการประเมิน 14) การประเมินต้องเน้นการใช้ทวิวิธี หรือการวัดผลผลิตหลายแบบ ทั้งวิธีการเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ และ 15) การประเมินต้องมีการประเมินซ้อนการประเมิน เพื่อบ่งบอกถึงคุณค่าของการประเมิน (Meta evaluation)

สรุปได้ว่าการประเมินจะต้องมีกระบวนการดำเนินการประเมินที่ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับ ตลอดกระบวนการของการประเมิน เพื่อนำไปสู่คุณภาพของการประเมิน การที่จะบ่งชี้ว่าการประเมินที่ดำเนินการนั้นมีมาตรฐานและคุณภาพเพียงใด ขึ้นอยู่กับมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป ซึ่งมาตรฐานการประเมินจะเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านต่างๆ ของปัจจัย กระบวนการจัดการและผลที่เกิดขึ้น อันเป็นคุณภาพที่พึงประสงค์ และเป็นมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในการประเมินทุกครั้งและเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมในการกำกับดูแล การตรวจสอบและการประเมินผล

2.2.3 เกณฑ์การประเมิน

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2545) กล่าวว่า เกณฑ์ หมายถึง สิ่งที่เราใช้ตัดสินคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้หรือส่วนประกอบการ (Performance) ซึ่งแสดงออกมาในรูปของระดับพฤติกรรมที่เรายอมรับ

รัตนะ บัวสนธ์ (2550) กล่าวว่า เกณฑ์ หมายถึง หลักที่ใช้ในการตัดสินสำหรับการบ่งบอกถึงระดับคุณภาพ ความสำเร็จหรือความเหมาะสมของสิ่งใด ๆ โดยได้แบ่งประเภทของเกณฑ์การประเมิน 2 ประเภทใหญ่ ได้แก่ 1) เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criterion) หมายถึง สิ่งที่เป็นหลักในการตัดสินใจที่เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ได้มีการกำหนดไว้ล่วงหน้าตายตัวและ 2) เกณฑ์สัมพัทธ์ (Relative Criterion) หมายถึง สิ่งที่เป็นหลักในการตัดสินใจที่เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยนำไปเทียบกับอีกเรื่องหนึ่งที่มีลักษณะเดียวกัน

ศิริชัย กางนาวาสี (2554) ได้จำแนกเกณฑ์การประเมินเป็น 2 ประเภท ได้ดังนี้เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criterion) เป็นเกณฑ์ที่พัฒนามาจากการเปรียบเทียบระหว่างโครงการ หรือผลที่เคยทำมาแล้ว หรือเปรียบเทียบกับปกติวิสัย (Norm) และเกณฑ์สัมพัทธ์ (Relative Criterion) เป็นเกณฑ์ที่พัฒนามาจากหลากหลายเหตุผลเกี่ยวกับมาตรฐานของสิ่งนั้น หรือความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับมาตรฐานอันเป็นที่ยอมรับทางวิชาชีพ หรือคุณภาพของสิ่งนั้นอันเป็นผู้เกี่ยวข้อง ๆ โดยหลักเกณฑ์ในการพิจารณาการประเมินที่มีคุณภาพนั้นสามารถตัดสินใจจากคุณค่าของการประเมินอย่างน้อย 3 ด้าน คือ คำถามการประเมิน วิธีการประเมิน และผลการประเมิน ดังนี้

1. คำถามการประเมิน เกณฑ์สำคัญที่ควรใช้ตัดสินคุณภาพของการกำหนดคำถามการประเมิน ได้แก่ การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น และการมีส่วนร่วมของผู้ต้องการใช้สารสนเทศ กล่าวคือ คำถามการประเมินควรตรงประเด็นกับความต้องการจำเป็นที่แท้จริงของการจัดกิจกรรมหรือโครงการนั้น ๆ เพื่อเป็นแนวทางสู่การตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นที่แท้จริงตามเป้าหมายของการจัดกิจกรรมหรือโครงการ ในขณะที่เดียวกัน คำถามการประเมินควรสนองความต้องการใช้สารสนเทศของผู้เกี่ยวข้องสำหรับการตัดสินใจปรับปรุง/เปลี่ยนแปลงการจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อพัฒนาสังคมต่อไปในอนาคต ดังนั้นการวิเคราะห์ถึงความต้องการจำเป็นที่แท้จริง และ

การมีส่วนร่วมในการกำหนดคำถามการประเมินของผู้ต้องการใช้สารสนเทศจึงมีความสำคัญต่อคุณภาพของคำถามการประเมิน

2. วิธีการประเมิน เกณฑ์สำคัญที่ควรใช้ตัดสินคุณภาพของวิธีการประเมินได้แก่ การมีวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการประเมินที่ชัดเจน มีความสอดคล้องกับประสบการณ์ค่านิยมของผู้เกี่ยวข้องและสภาพแวดล้อมของการประเมิน กล่าวคือ วิธีการประเมินควรเป็นกระบวนการที่ตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายของการประเมิน สามารถจัดกระทำให้บรรลุผล การตัดสินคุณค่าของสิ่งที่มีมุ่งประเมินได้อย่างถูกต้องหรือเหมาะสม เนื่องจากคุณค่าของสิ่งที่มีมุ่งประเมินขึ้นอยู่กับบริบท วิธีการประเมินจึงควรมีลักษณะที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบท ตลอดจนเป็นที่เข้าใจและยอมรับได้ของผู้เกี่ยวข้อง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าองค์ประกอบสำคัญที่จะนำไปสู่การเลือกวิธีการประเมินที่เหมาะสมได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการประเมินที่ชัดเจน สภาพแวดล้อมของการประเมิน ประสบการณ์/ค่านิยมของนักประเมินและผู้เกี่ยวข้อง

3. ผลการประเมิน เกณฑ์สำคัญที่ควรใช้ตัดสินคุณภาพของผลการประเมิน ได้แก่ สัมพันธภาพที่ดีระหว่างนักประเมินกับผู้ต้องการให้ผลการประเมิน ความสมเหตุสมผลของเกณฑ์และการยอมรับเกณฑ์ของผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนนักประเมินจะต้องมีความเชี่ยวชาญในวิธีการประเมินเนื้อเรื่องของสิ่งที่ประเมินและมีจรรยาบรรณ กล่าวคือ ผลการประเมินควรมีคุณลักษณะสำคัญที่สุดคือสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง ส่วนจะเป็นประโยชน์ต่อใครบ้าง ถือว่าเป็นหน้าที่ของนักประเมินที่จะต้องสามารถระบุตั้งแต่เริ่มทำการประเมินว่าใครบ้างที่อยู่ในข่ายจะเป็นผู้ใช้ผลการประเมิน เพื่อนักประเมินจะได้สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลเหล่านั้น จะได้ทราบว่าเขาต้องการข้อมูลอะไรบ้าง และเป็นแนวทางสู่ความร่วมมือด้านต่างๆ การให้ความสนใจ การยอมรับผลการประเมิน และการใช้ผลการประเมินให้เป็นประโยชน์ผลการประเมินควรมีความยุติธรรมในการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่มีมุ่งประเมินโดยจะต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างรอบด้าน และจากผู้เกี่ยวข้องหลาย ๆ ฝ่าย มีการใช้เกณฑ์การตัดสินที่สมเหตุสมผลและยอมรับได้ พร้อมทั้งมีการเชื่อมโยงคุณค่าของสิ่งที่ประเมินภายใต้บริบทนั้น สู่คุณค่าของสิ่งนั้นในสายตาของสาธารณชน

นอกจากความเป็นประโยชน์และความยุติธรรมแล้ว ผลการประเมินควรมีความน่าเชื่อถือ คือ สามารถเปิดเผยความจริงเกี่ยวกับคุณค่าของสิ่งที่ประเมินได้ ตัวบ่งชี้สำคัญที่บ่งบอกถึงความน่าเชื่อถือของผลการประเมินอาจพิจารณาได้จากความน่าเชื่อถือของ “นักประเมิน” ในแง่ความเชี่ยวชาญในระเบียบวิธีการประเมิน เนื้อหา และจรรยาบรรณ ความสมเหตุสมผลของการกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน มีการออกแบบและใช้วิธีการประเมินที่เชื่อถือได้

นอกจากนี้ Scriven (1969) ได้ให้แนวทางว่า การประเมินคุณภาพของการประเมิน ควรพิจารณาประเมินเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติในการประเมินเชิงทฤษฎีควรมองในแง่ของการประเมินบทบาทของการประเมินนั้นเช่นความเหมาะสมของการกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินวิธีการ และการออกแบบที่ให้ผลการประเมินซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ผลผลิตของโครงการส่วนการประเมินเชิงปฏิบัติควรพิจารณาประเมินเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ในแง่ของความสมเหตุสมผลและการยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง

สรุปได้ว่า เกณฑ์การประเมินจำแนกได้ 2 ประเภท ซึ่งประกอบด้วย เกณฑ์สัมพัทธ์คือ เกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเปรียบเทียบกับเรื่องอื่น ๆ ที่มีลักษณะเดียวกันและ เกณฑ์สัมบูรณ์คือ เกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยกำหนดที่มีเกณฑ์การกำหนดเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานไว้แล้ว

2.3 ทฤษฎีรูปแบบการประเมิน

2.3.1 ความหมายของรูปแบบ

คำว่า “รูปแบบ” ตรงกับคำภาษาอังกฤษ “Model” เป็นคำที่เข้ามามีบทบาทในการทำวิจัยและวิทยานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษาเพิ่มมากขึ้นโดยใช้คำว่ารูปแบบต้นแบบแบบแผนแบบจำลองเป็นต้นสำหรับในเอกสารฉบับนี้จะใช้คำว่า “รูปแบบ” เนื่องจากเป็นคำที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในวงการวิจัยและการศึกษา มีผู้ให้ความหมายของรูปแบบ (model) ไว้ดังนี้

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2546) กล่าวว่า รูปแบบการประเมินเป็นการนำทฤษฎีแนวทางและกรอบแนวคิดมาพัฒนา เพื่อให้ง่ายต่อการแปลความหมายของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้ รูปแบบเป็นสิ่งที่เป็นามธรรมที่ทำให้เข้าใจปรากฏการณ์หรือความจริงได้ง่ายขึ้น ซึ่งรูปแบบโดยทั่วไปต้องมีส่วนประกอบสำคัญอย่างน้อย 3 ประการ คือ 1) วัตถุประสงค์ 2) ตัวประกอบประกอบหรือสารเนื้อหา และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

บุญชม ศรีสะอาด (2547) ได้ให้ความหมายรูปแบบว่าเป็นโครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่มีในปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือในระบบต่าง ๆ และในทำนองเดียวกัน

รัตนะ บัวสนธ์(2550) กล่าวถึงรูปแบบ โดยจำแนกเป็น 3 ความหมาย คือ 1) แผนภาพหรือภาพร่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ยังไม่สมบูรณ์เหมือนของจริงรูปแบบในความหมายนี้มักจะเรียกทับศัพท์ในภาษาไทย “โมเดล” ได้แก่ โมเดลบ้าน โมเดลรถยนต์ โมเดลเสื้อ เป็นต้น 2) แบบแผนความสัมพันธ์ของตัวแปร หรือสมการทางคณิตศาสตร์ที่รู้จักในชื่อที่เรียกว่า “Mathematical Model” และ 3) แผนภาพที่แสดงถึงองค์ประกอบของการทำงานของสิ่งใดสิ่งหนึ่งรูปแบบในความหมายนี้บางที่เรียกกันว่าภาพย่อส่วนของทฤษฎีหรือแนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น รูปแบบการสอน รูปแบบการบริหาร รูปแบบการประเมิน เป็นต้น

ทิตินา แคมมณี (2551) ได้ให้ความหมายรูปแบบ หมายถึง ตัวแทนที่สร้างขึ้นเพื่ออธิบายพฤติกรรมของลักษณะบางประการของสิ่งที่เป็นจริงอย่างหนึ่ง หรือเป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการหาความรู้ ความเข้าใจปรากฏการณ์

ศิริชัย กาญจนวาสี (2552) ได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ว่าอาจเป็นเพียงการจำลองความจริง หรืออาจมีลักษณะเป็นทฤษฎี หรืออาจเป็นการเชื่อมโยงทฤษฎีสู่ธรรมของการปฏิบัติได้

วาโร เฟ็งสวัสต์ (2553) กล่าวว่ารูปแบบหมายถึงกรอบความคิดทางด้านหลักการวิธีการดำเนินงานและเกณฑ์ต่างๆของระบบที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้

Carter (1973) ได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ 4 ความหมาย คือ 1) เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ 2) เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติ ซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลักการคิด 3) เป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ เช่น ตัวอย่างการออกเสียงภาษาต่างประเทศ เพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ เป็นต้น และ 4) เป็นชุดปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งรวมเป็นตัวประกอบและสัญลักษณ์ทางระบบสังคม อาจเขียนเป็นสูตรคณิตศาสตร์หรืออาจจะบรรยายเป็นภาษาก็ได้

Willer (1986) กล่าวว่า รูปแบบเป็นการสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับชุดของปรากฏการณ์ โดยอาศัยหลักการของระบบรูปนัยและมีจุดมุ่งหมาย เพื่อการทำให้เกิดความกระจ่างชัดของนิยามความสัมพันธ์และประพจน์ที่เกี่ยวข้อง

Alkin and Ellett (1990) กล่าวว่ารูปแบบการประเมินแต่ละรูปแบบเป็นการอธิบายสิ่งที่ผู้ประเมินทำหรือเป็นการกำหนดสิ่งที่ผู้ประเมินควรทำ โดยทั่วไปผู้ประเมินจะมีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินคุณค่าหรือจุดประสงค์หรือเรื่องราวซึ่งคำว่ารูปแบบถูกนำไปใช้ใน 2 ความหมายคือ 1) เป็นรูปแบบที่กำหนดงานหรือกิจกรรม (Prescriptive Model) โดยรูปแบบที่พัฒนาจะต้องมีความง่ายและสะดวกต่อการนำไปใช้ โดยมีการตั้งกฎเกณฑ์ข้อห้ามและกรอบแนวทางในการดำเนินงานที่มีลักษณะเฉพาะ ผู้กำหนดหรือพัฒนารูปแบบการประเมินเห็นว่าเป็นแนวทางของการปฏิบัติงานการประเมินที่ดีที่สุด และนำไปสู่ผลสำเร็จของภาระการประเมิน และ 2) รูปแบบเชิงบรรยาย (Descriptive Model) ซึ่งเป็นการกำหนดข้อความและข้อสรุปทั่วไปนำมาใช้ในกรอบการบรรยายพยากรณ์หรืออธิบายกิจกรรมการประเมินซึ่งเป็นรูปแบบที่พัฒนาเพื่อเสนอทฤษฎีเชิงประจักษ์

สรุปได้ว่า รูปแบบหมายถึง กรอบความคิดทางด้านหลักการ วิธีการ ดำเนินงาน และเกณฑ์ต่าง ๆ ของระบบที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ หรือรูปแบบหมายถึงโครงสร้างแบบจำลองหรือตัวแปรที่จำลองสภาพความเป็นจริงที่สร้างขึ้น จากการลดเวลาพิจารณาว่ามีสิ่งใดบ้างที่จะต้องนำมาศึกษา เพื่อใช้แทนแนวความคิดหรือปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่งโดยอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบนั้น ๆ

2.3.2 ประเภทของรูปแบบการประเมิน

รูปแบบการประเมิน เป็นกรอบหรือแนวความคิดที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการหรือรายการประเมิน ซึ่งมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับข้อตกลงเบื้องต้น ซึ่งนักวิชาการทางด้านการศึกษาได้เสนอกรอบความคิดให้นักประเมินได้เลือกใช้มีอยู่หลายรูปแบบ รูปแบบการประเมินโดยทั่วไปนิยมแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2554)

1. รูปแบบการประเมินที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal-Based Models) รูปแบบการประเมินแนวนี้ เน้นการตัดสินคุณค่าตามจุดมุ่งหมาย เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ในแผนงานโครงการ หรือหลักสูตร การประเมินจึงมีลักษณะของการเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจริงกับผลที่คาดหวังไว้ ดังนั้นจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์จึงถูกใช้เป็นเกณฑ์สำหรับตัดสินความสำเร็จของการดำเนินงาน ผู้นำความคิดการประเมินแนวนี้ คนสำคัญได้แก่ Tyler (1959-1986) and เป็นต้น โดย Tyler (1950) ได้เสนอแนวทางการประเมิน โดยมีขั้นตอนดังนี้ ศึกษาจุดมุ่งหมายของหลักสูตร (Goals) กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (Behavioral Objectives) ให้ชัดเจน กำหนดสถานการณ์/เนื้อหา/เทคนิควิธีการวัด สร้างเครื่องมือวัด เก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนถ้าผล

ที่เกิดขึ้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ถือว่าเกิดสัมฤทธิ์ผล แต่ถ้าไม่บรรลุผลตามที่กำหนดไว้ จะต้องตัดสินใจปรับปรุงหลักสูตรใหม่

2. รูปแบบการประเมินที่ยึดเกณฑ์หรือมาตรฐานเป็นหลัก รูปแบบการประเมินแนวนี้ เน้นการตัดสินคุณค่าตามเกณฑ์หรือมาตรฐานเป็นหลัก ที่มาของเกณฑ์หรือมาตรฐานอาจกำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญ หน่วยงาน หรือองค์กรวิชาชีพอื่นเป็นที่ยอมรับ ผู้นำแนวคิดการประเมินแนวนี้คนสำคัญ ได้แก่ Stake (1978) ซึ่งได้เสนอแนวทางการประเมินเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรก การบรรยายหลักสูตร (Description Matrix) ประกอบด้วย การวิเคราะห์หลักสูตร และการบรรยายการใช้หลักสูตร ด้านปัจจัย (Antecedents) การปฏิบัติ (Transactions) และผลลัพธ์ (Outcomes) ส่วนที่สองการตัดสินคุณค่าของหลักสูตร (Judgment Matrix) ประกอบด้วย การกำหนดมาตรฐานของหลักสูตร การตัดสินคุณค่าของหลักสูตร ด้านปัจจัย การปฏิบัติและผลลัพธ์

3. รูปแบบการประเมินที่ยึดความต้องการตัดสินใจเป็นหลักรูปแบบการประเมินแนวนี้ต้องการเสนอสารสนเทศ เพื่อช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจเลือกทางเลือกต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม โดยเน้นความต้องการให้สารสนเทศของผู้บริหารเป็นหลักในการประเมิน ผู้นำแนวคิดการประเมินแนวนี้ ได้แก่ Cronbach (1963), Alkin (1969) และ Stufflebeam (1971) โดย Stufflebeam (1971) ได้เสนอโมเดล CIPP สำหรับการประเมินบริบท (contest) ปัจจัยเบื้องต้น (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) ของหลักสูตรเพื่อช่วยผู้บริหารหลักสูตรในการตัดสินใจในการวางแผนของหลักสูตร (Planning Decision) การกำหนดโครงสร้างของหลักสูตร (Structuring Decision) การนำหลักสูตรไปใช้จริง (Implementing Decision) และการตัดสินใจเกี่ยวกับการทบทวนหลักสูตร (Recycling Decision)

Smith and others (1980) จำแนกรูปแบบเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) จำแนกออกเป็น

1.1 รูปแบบคล้ายจริง (Iconic Model) มีลักษณะคล้ายของจริง เช่น เครื่องบินจำลอง หุ่นไล่กาหุ่นตามร้านตัดเสื้อผ้า

1.2 รูปแบบเสมือนจริง (Analog Model) มีลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริง เช่น การทดลองทางเคมีในห้องปฏิบัติการก่อนจะทำการทดลอง เครื่องบินจำลองที่บินได้ หรือเครื่องบินฝึกหัดบิน เป็นต้น รูปแบบชนิดนี้มีความใกล้เคียงความจริงมากกว่าแบบแรก

2. รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Model) จำแนกออกเป็น

2.1 รูปแบบข้อความ (Verbal model) หรือรูปแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Model) เป็นการใช้อธิบายความปกติธรรมดาในการอธิบายโดยย่อ เช่น คำพรรณนาลักษณะงานคำอธิบายรายวิชา เป็นต้น

2.2 รูปแบบทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) หรือรูปแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Model) เช่น สมการ และโปรแกรมเชิงเส้น เป็นต้น

Keeves (1997) ได้จำแนกรูปแบบออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue Model) เป็นรูปแบบเชิงกายภาพส่วนใหญ่ใช้ในด้านวิทยาศาสตร์ เช่น รูปแบบโครงสร้างอะตอมสร้างขึ้นโดยใช้หลักการเปรียบเทียบโครงสร้างของรูปแบบให้สอดคล้องกับลักษณะที่คล้ายกันทางกายภาพ สอดคล้องกับข้อมูลและความรู้ที่มีอยู่ใน

ลักษณะนั้นด้วยรูปแบบที่สร้างขึ้นต้องมียุทธศาสตร์ประกอบชัดเจน สามารถนำไปทดสอบด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้และสามารถนำไปใช้ในการหาข้อสรุปของปรากฏการณ์ได้อย่างกว้างขวาง เช่น รูปแบบจำนวนนักเรียนในโรงเรียน สร้างขึ้นโดยเปรียบเทียบกับลักษณะถึงน้ำที่ประกอบด้วยท่อน้ำเข้าและท่อน้ำออก ปริมาณที่ไหลเข้าถึงเปรียบเทียบกับจำนวนนักเรียนที่เข้าโรงเรียน อัตราการเกิด อัตราการย้ายเข้า อัตราการรับเด็กอายุต่ำกว่าเกณฑ์ ส่วนปริมาณน้ำที่ไหลออกเปรียบเทียบกับจำนวนนักเรียนที่ออกจากโรงเรียน เนื่องจากพันธุศาสตร์การศึกษา การย้ายออกการจบการศึกษา สำหรับปริมาณน้ำที่เหลือในถังเปรียบเทียบกับจำนวนนักเรียนที่เหลืออยู่ในโรงเรียน เป็นต้น จุดมุ่งหมายของรูปแบบนี้เพื่ออธิบายปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงจำนวนนักเรียนในโรงเรียน

2. รูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยาย หรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิดองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น และใช้ข้อความในการอธิบายเพื่อให้เกิดความกระจ่างมากขึ้น แต่จุดอ่อนของรูปแบบประเภทนี้คือขาดความชัดเจนแน่นอน ทำให้ยากแก่การทดสอบรูปแบบ แต่อย่างไรก็ตามได้มีการนำรูปแบบนี้มาใช้ในการศึกษามาก เช่น รูปแบบการเรียนรู้ในโรงเรียน

3. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) เป็นรูปแบบที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหรือตัวแปร โดยใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ ปัจจุบันมีแนวโน้มว่าจะนำไปใช้ในด้านพฤติกรรมศาสตร์มากขึ้น โดยเฉพาะในการวัดและประเมินผลทางการศึกษา รูปแบบลักษณะนี้ส่วนมากพัฒนามาจากรูปแบบเชิงข้อความ

4. รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) เป็นรูปแบบที่เริ่มจากการนำเทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ในการศึกษาเกี่ยวกับพันธุศาสตร์ รูปแบบเชิงสาเหตุนี้ทำให้สามารถศึกษารูปแบบเชิงข้อความที่มีตัวแปรสลับซับซ้อนได้ แนวคิดสำคัญของรูปแบบนี้คือต้องสร้างขึ้นจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องหรืองานวิจัยที่มีมาแล้ว รูปแบบจะเขียนในลักษณะสมการเส้นตรง แต่ละสมการแสดงความสัมพันธ์เชิงเหตุเชิงผลระหว่างตัวแปร จากนั้นมีการเก็บรวบรวมข้อมูลในสภาพการณ์ที่เป็นจริงเพื่อทดสอบรูปแบบรูปแบบเชิงสาเหตุนี้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

- 1) รูปแบบระบบเส้นเดี่ยว (Recursive Model) เป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรด้วยเส้นทางที่มีทิศทางของการเป็นสาเหตุในทิศทางเดียวโดยไม่มีความสัมพันธ์ย้อนกลับ และ
- 2) รูปแบบระบบเส้นคู่ (Non-recursive Model) เป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร โดยทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปรภายในตัวแปรหนึ่งอาจเป็นทั้งตัวแปรเชิงสาเหตุและเชิงผลพร้อมกัน จึงมีทิศทางความสัมพันธ์ย้อนกลับได้

สรุปได้ว่า รูปแบบการประเมิน หมายถึง โครงสร้างที่แสดงถึงรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงานตามกิจกรรมของการประเมิน อันเป็นแนวทางหรือกรอบตามสภาพจริงที่เชื่อมโยงระบบความสัมพันธ์มาจากแนวคิดทฤษฎีการประเมินสู่แผนปฏิบัติการทางการประเมิน โดยทั่วไปนิยมแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ รูปแบบการประเมินที่เน้นจุดมุ่งหมาย (Objective Based Model) รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินคุณค่า (Judgmental Evaluation Model) และรูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจ (Decision-Oriented Evaluation Model)

2.3.3 การพัฒนารูปแบบการประเมิน

บุญชม ศรีสะอาด (2549) ได้เสนอแนวคิดและหลักการในการวิจัยพัฒนารูปแบบ สรุปได้ว่าการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการประเมิน จำเป็นต้องศึกษาเกี่ยวกับการวิจัยพัฒนารูปแบบ เพราะการวิจัยที่ใช้รูปแบบเป็นการวิจัยแนวใหม่ เป็นแนวทางทำให้ความรู้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เป็นการพัฒนาความรู้ให้มีความชัดเจนเป็นระบบ รูปแบบเป็นโครงสร้างที่แสดงถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหรือตัวแปรต่างๆ นั่นเอง การวิจัยโดยใช้รูปแบบมีขั้นตอน คือ

1. การสร้างรูปแบบหรือพัฒนารูปแบบผู้วิจัยจะสร้าง พัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อนเป็นรูปแบบสมมติฐาน โดยการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีแนวคิดรูปแบบที่มีผู้พัฒนาไว้แล้วในเรื่องเดียวกัน ก็หาความเที่ยงตรงของรูปแบบหรือเรื่องอื่นผลการศึกษาหรือวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่างๆ ภายในรูปแบบรวมทั้งลักษณะและความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรเหล่านั้นหรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบ ในการพัฒนารูปแบบนี้จะต้องใช้หลักของเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญและศึกษาค้นคว้ามากจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบอย่างยิ่ง (วิจัยอาจคิดรูปแบบโครงสร้างขึ้นมาก่อนแล้วปรับปรุง โดยอาศัยข้อเสนอเทศจากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีแนวคิดรูปแบบหรือผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในทำการศึกษารูปแบบองค์ประกอบกันขึ้นเป็นโครงสร้างรูปแบบก็ได้

2. การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบหลักจากที่ได้พัฒนารูปแบบในขั้นแรกแล้วจำเป็นที่ต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าว เพราะรูปที่พัฒนาขึ้นนั้นถึงแม้จะพัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎีแนวคิดรูปแบบของผู้อื่น และผลการวิจัยที่ผ่านมาแต่ก็เป็นเพียงรูปแบบตามมาตรฐาน ซึ่งจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริงหรือทำการทดลองนำไปใช้ในสถานการณ์จริง เพื่อทดสอบดูว่ามีความเหมาะสมหรือเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหรือไม่ (ในขั้นนี้บางครั้งจึงใช้คำว่าทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบ)

วาโร เฟ็งส์วีสดี (2553) กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ และการตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 การสร้าง หรือพัฒนารูปแบบ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อนเป็นรูปแบบตามสมมติฐาน (Hypothesis Model) โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ผู้วิจัยอาจจะศึกษารายกรณีหน่วยงานที่ดำเนินการในเรื่องนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งผลการศึกษานำมาใช้กำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่างๆ ภายในรูปแบบรวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรเหล่านั้น หรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบ ดังนั้น การพัฒนารูปแบบในขั้นตอนนี้จะต้องอาศัยหลักการของเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญ ซึ่งโดยทั่วไปการศึกษาในขั้นตอนนี้จะมีขั้นตอนย่อย ๆ ดังนี้

- 1.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำสารสนเทศที่ได้มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เป็นร่างกรอบความคิดการวิจัย

- 1.2 การศึกษาจากบริบทจริงในขั้นตอนนี้อาจจะดำเนินการได้หลายวิธี ดังนี้

1.2.1 การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการในปัจจุบันของหน่วยงาน โดยศึกษาความคิดเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง (Stakeholder) ซึ่งวิธีศึกษาอาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสอบถาม การสำรวจ การสนทนากลุ่ม เป็นต้น

1.2.2 การศึกษารายกรณี (Case Study) หรือพหุกรณี หน่วยงานที่ประสบผลสำเร็จ หรือมีแนวปฏิบัติที่ดีในเรื่องที่ศึกษา เพื่อนำมาเป็นสารสนเทศที่สำคัญในการพัฒนารูปแบบ

1.2.3 การศึกษาข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ วิธีศึกษาอาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นต้น

1.3 การจัดทำรูปแบบ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะใช้สารสนเทศที่ได้ในข้อ 1.1 และ 1.2 มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นกรอบความคิดการวิจัย เพื่อนำมาจัดทำรูปแบบ อย่างไรก็ตามในงานวิจัยบางเรื่องนอกจากจะศึกษาตามขั้นตอนที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยยังอาจจะศึกษาเพิ่มเติมโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในการพัฒนารูปแบบก็ได้

2. ขั้นตอนที่ 2 การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ภายหลังจากที่ได้พัฒนารูปแบบในขั้นต้นแล้วจำเป็นต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าว เพราะรูปแบบที่พัฒนาขึ้นถึงแม้จะพัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎี แนวความคิดรูปแบบของบุคคลอื่น และผลการวิจัยที่ผ่านมา แต่ก็ยังเป็นเพียงรูปแบบตามสมมติฐาน ซึ่งจำเป็นต้องตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังหรือไม่ การเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริงหรือทดลองใช้รูปแบบในสถานการณ์จริงจะช่วยให้ทราบอิทธิพลหรือความสำคัญขององค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรต่างๆ ในรูปแบบผู้วิจัยอาจจะปรับปรุงรูปแบบใหม่โดยการตัดองค์ประกอบหรือตัวแปรที่พบว่าไม่มีอิทธิพลหรือมีความสำคัญน้อยออกจากรูปแบบ ซึ่งจะทำให้ได้รูปแบบที่มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

ศิริชัย กาญจนวาสี (2554) ได้กล่าวถึง การพัฒนาระบบการประเมิน ต้องตอบคำถามใน 5 ประเด็นหลัก 10 ประเด็นย่อย ดังนี้ (Why, What, Who, How, Whom)

Why (ทำไมต้องประเมิน)

1. นิยามการประเมินว่าอย่างไร (Evaluation definition)
2. ในการประเมินมีเป้าหมายอย่างไร (Evaluation goal)
3. การประเมินมีบทบาทอย่างไร (Evaluation role)

What (ประเมินอะไร)

จะประเมินอะไร (Evaluation object)

Who (ใครเป็นผู้ประเมิน)

ใครควรทำการประเมิน (Evaluator)

How (ประเมินอย่างไร)

1. รูปแบบการประเมินเป็นอย่างไร (Evaluator)
2. กระบวนการประเมินเป็นอย่างไร (Evaluation procedure)
3. ใช้อะไรเป็นมาตรฐานในการตัดสินผลการประเมิน (Evaluation criteria)

Whom (ประเมินเพื่อใคร)

1. การประเมินกระทำเพื่อใคร (Evaluation audiences)
2. การประเมินควรให้สารสนเทศอะไรบ้าง (Evaluation information)

Keeves (1997) กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วยหลักการสำคัญ ดังนี้

1) รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (ของตัวแปร) มากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงแบบธรรมดา อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์แบบเส้นตรงธรรมดาทั่วไปนั้น จะมีประโยชน์เฉพาะช่วงต้นของการพัฒนารูปแบบ 2) รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบได้ สามารถตรวจสอบได้โดยการสังเกตและหาข้อสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ 3) รูปแบบควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาดังนั้นนอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย และ 4) รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายองค์ความรู้ในเรื่องที่กำลังศึกษา

นอกจากนี้ Nevo (2001) ได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาระบบการประเมิน กล่าวคือ เขาได้เสนอให้ใช้คำถาม 5 ข้อ ในการพัฒนารูปแบบการประเมิน ต่อมาได้ปรับปรุงและขยายคำถามหลักใหม่เป็น 10 คำถามหลัก ดังนี้

คำถามที่ 1: การประเมินคืออะไร ในคำถามนี้ ผู้พัฒนารูปแบบการประเมินต้องนิยามรูปแบบและตอบคำถามให้ได้ว่า เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินคุณค่า หรือมุ่งประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนา

คำถามที่ 2: การประเมินมีหน้าที่อะไร ในคำถามนี้เป็นการบอกถึงบทบาทของการประเมินว่าทำหน้าที่อะไร อาจพิจารณาว่าเป็นแบบรวมสรุป (Summative Evaluation) หรือการประเมินความก้าวหน้า (Formative evaluation) หรือหน้าที่อื่นใด

คำถามที่ 3: อะไรคือสิ่งที่จะประเมิน คำถามนี้เป็นสิ่งที่สำคัญในการพัฒนารูปแบบการประเมิน เพราะผู้พัฒนารูปแบบต้องศึกษาสิ่งที่จะประเมินให้เข้าใจโดยถ่องแท้ เพื่อระบุว่า จะประเมินอะไรบ้างและจะวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ อย่างไร

คำถามที่ 4: ในการประเมินควรได้สารสนเทศอะไร คำถามนี้ต้องการให้ระบุว่า ประเมินเพื่อให้ได้สารสนเทศอะไร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการนิยามการประเมินในครั้งนั้นๆ ว่าต้องการอะไรเพียงใด โดยจะต้องกำหนดตั้งแต่เริ่มแรก

คำถามที่ 5: ใช้เกณฑ์อะไรในการตัดสิน ในการประเมินย่อมต้องมี เกณฑ์เพื่อใช้ในการตัดสินผลการประเมิน ดังนั้นในการพัฒนารูปแบบการประเมินต้องตอบให้ได้ว่าในการประเมินนั้น ๆ จะใช้เกณฑ์อะไรเพื่อตัดสินการประเมิน

คำถามที่ 6: การประเมินควรจัดทำเพื่อใคร ในคำถามนี้เป็นการระบุถึงผู้ที่ต้องการใช้สารสนเทศจากการประเมินว่าเป็นกลุ่มใดบ้าง โดยต้องระบุให้มีความชัดเจนตั้งแต่แรก

คำถามที่ 7: รูปแบบการประเมินควรเป็นอย่างไร เป็นการพิจารณาว่ารูปแบบการประเมินควรเป็นอย่างไร โดยระบุถึงรายละเอียดต่าง ๆ เช่น กิจกรรมการประเมิน เป็นต้น

คำถามที่ 8: ควรใช้วิธีการใดในการประเมิน คำถามนี้ต้องตอบให้ชัดว่าในการประเมินตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น สามารถใช้เทคนิคหรือวิธีการใดจึงจะเหมาะสมและเข้าถึงข้อมูลของการประเมินได้ดี

คำถามที่ 9: ใครควรทำหน้าที่ประเมิน เป็นการระบุว่าผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ประเมินมีใครบ้าง และมีคุณสมบัติอย่างไร

คำถามที่ 10: ควรใช้มาตรฐานอะไรในการตัดสินการประเมิน เป็นการระบุว่าควรใช้มาตรฐานอะไรบ้างในการตัดสินการประเมิน

สรุปได้ว่าการพัฒนารูปแบบการประเมิน ยังไม่มีหลักการที่แน่นอนในการพัฒนารูปแบบการประเมินไม่มีข้อกำหนดที่ตายตัวแน่นอนว่าต้องทำอะไร แต่โดยทั่วไปการสร้างรูปแบบมักเริ่มจากการศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่เราจะสร้างรูปแบบให้ชัดเจน จากนั้นจึงค้นหาสมมติฐานและหลักการของรูปแบบที่จะพัฒนา แล้วสร้างรูปแบบตามหลักการที่กำหนดขึ้น และนำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบหาคุณภาพของรูปแบบต่อไปจากขั้นตอนการดำเนินการดังกล่าวสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการประเมินแผนงานและโครงการได้เป็นอย่างดี

2.4 การประกันคุณภาพการศึกษา

2.4.1 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาและกระบวนการตรวจสอบหรือการประเมินว่าเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษามากน้อยเพียงไร ซึ่งมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา (2543) ให้ความหมายในแนวเดียวกันว่าการประกันคุณภาพการศึกษามีการดำเนินการต่างๆในกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจและหลักประกันต่อผู้ปกครองชุมชนสังคมว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตของการศึกษามีคุณภาพอันพึงประสงค์ตามความคาดหวังของผู้ปกครองชุมชนและเป็นที่ยอมรับของสังคม

กัญญา บุโรทกานนท์ (2544) กล่าวถึง การประกันคุณภาพการศึกษาว่าเป็นกระบวนการเพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้เรียนผู้ปกครองชุมชนและสังคมว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพผู้เรียนที่จบการศึกษาจะมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2547) ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาว่าเป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายหลักการและแนวการจัดการศึกษาตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติโดยเน้นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์คือเป็นคนดีมีความสามารถ (คนเก่ง) และมีความสุขมีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมีการบริหารจัดการรวมทั้งการทำงานที่เน้นคุณภาพเป็นการทำงานที่โปร่งใสตรวจสอบได้และเป็นระบบครบวงจร (PDCA)

สรุปได้ว่าการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง เป็นกระบวนการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการของสถานศึกษาว่าการดำเนินงานของสถานศึกษามีคุณภาพและผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดเป็นที่ยอมรับของสังคม

2.4.2 มโนทัศน์เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบ มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน ซึ่งเป็นระบบที่สร้างความมั่นใจว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรและสังคมต้องการ ทำให้ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กร/สถานประกอบการที่รับช่วงผู้จบการศึกษาเข้าศึกษาต่อหรือรับเข้าทำงานมีความมั่นใจว่าการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่งมีคุณภาพได้มาตรฐาน

กิตติศักดิ์ สินธุโคตร (2556) กล่าวว่า การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษามีความคิดรวบยอดสู่การปฏิบัติที่ต้อรู้ ดังนี้

1. การประกันคุณภาพ (Quality Assurance) หมายถึง กระบวนการหรือกลไกใดๆที่เมื่อได้ดำเนินการไปแล้ว จะทำให้เกิดการดำรงไว้ซึ่งคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ให้ได้มาตรฐานอย่างต่อเนื่อง อันเป็นการปกป้องผลประโยชน์ของผู้เรียน ผู้ปกครอง ตลอดจนสังคมโดยส่วนรวม ทั้งนี้รวมถึงกระบวนการหรือกลไกใด ๆ ที่ริเริ่มจากภายในโรงเรียนเอง หรือจากหน่วยงานภายนอกก็ได้จากความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพดังกล่าว โรงเรียนต้องจัดระบบภายในโรงเรียนในการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ โดยอาจมีหน่วยงานภายนอก เช่น สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) ที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาไปสู่มาตรฐานด้านคุณภาพเพื่อการประเมินในการประกาศมาตรฐานคุณภาพต่อสาธารณชน

2. คุณภาพ (Quality) หมายถึง ผลของการดำเนินการตามแนวทางที่กำหนด และเป็นผลให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายที่สำคัญ คือ นักเรียนมีความรู้ ความสามารถตามที่หลักสูตรที่ต้นสังกัดและสังคมต้องการ คุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน จะเกิดมาจากคุณภาพการศึกษากลางของประเทศ โดยมีจังหวัด หรือต้นสังกัด นำคุณภาพมาดัดแปลงสู่การปฏิบัติเพื่อส่งเสริมสนับสนุนตรวจสอบให้โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้ตามคุณภาพการศึกษากลางที่กำหนดไว้

3. เกณฑ์ (Criteria) หมายถึง ข้อปฏิบัติหรือหลักการที่ใช้เป็นหลักในการเปรียบเทียบ กำหนดในการดำเนินการอันเป็นเครื่องบ่งชี้โดยตรง หรือโดยอ้อมต่อคุณภาพการศึกษา ซึ่งอาจกำหนดขึ้นโดยหน่วยงานภายนอกหรือโดยสถานศึกษาเอง การดำเนินงานเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนหรือสถานศึกษา โรงเรียนหรือสถานศึกษาต้องดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ สนองตอบตามเกณฑ์ที่บ่งบอกถึงคุณภาพการศึกษา ที่เป็นมาตรฐานรวมของประเทศ

4. มาตรฐาน (Standards) ขอบเขตขั้นต่ำของการปฏิบัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่กำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาหรือโรงเรียนนั้น โรงเรียนต้องดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในเพื่อสนองตอบต่อขอบเขต ขั้น

ต่ำที่กำหนดตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษากลางของประเทศ อันเป็นการบ่งบอกว่าโรงเรียนสามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐาน

5. ความพร้อมที่จะรับการตรวจสอบ (Accountability) หมายถึง ความพร้อมที่จะให้หน่วยงานภายนอกเข้าไปทำการตรวจสอบผลการดำเนินงานได้ โดยถือเป็นการแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบของหน่วยงานนั้น ๆ ที่จะแสดงให้เห็นหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง เห็นว่าได้มีการดำเนินงานมาอย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ เมื่อสถานศึกษาหรือโรงเรียนดำเนินการจัดการศึกษาจนได้มาตรฐานเมื่อมีความพร้อมที่จะรับการตรวจสอบ หน่วยงานประกันคุณภาพการศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานอิสระจะเข้าไปตรวจสอบโรงเรียนว่าสามารถจัดการศึกษาเพื่อก่อให้เกิดคุณภาพตามเกณฑ์กลางได้หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อให้ข้อเสนอแนะในกรณีที่จะจัดการศึกษาไม่ถึงมาตรฐาน ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่นสำนักงานมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาจะนำข้อเสนอแนะมาร่วมกับโรงเรียนในการพัฒนาไปสู่ มาตรฐานในระยะเวลาที่กำหนดต่อไป

6. การควบคุมคุณภาพ (Quality control) เป็นกลไกภายในสถานศึกษาเองที่จะดูแลและพัฒนาการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามที่กำหนดอยู่ตลอดเวลา ซึ่งความมีคุณภาพนี้จะต้องเกิดจากการยอมรับจากคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา การที่โรงเรียนหรือสถานศึกษาได้รับการประกันคุณภาพการศึกษาแล้ว จำเป็นที่ต้องรักษามาตรฐานคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา โดยใช้กระบวนการภายในสถานศึกษา เพื่อดำเนินการควบคุมคุณภาพ

7. การตรวจสอบคุณภาพทางวิชาการ (Quality audit or academic audit) เป็นการตรวจสอบจากหน่วยงานประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อดูว่าโรงเรียนมีกลไกการควบคุมคุณภาพทางวิชาการของโรงเรียนอย่างเหมาะสมเพียงพอ ที่จะรักษาคุณภาพมาตรฐานได้หรือไม่ การดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อคงไว้ซึ่งมาตรฐานการศึกษาที่ได้รับการประกันในส่วนของระบบการบริหารงานภายในโรงเรียนหรือสถานศึกษา ต้องได้รับการตรวจสอบจากหน่วยงานประกันคุณภาพเพื่อความมั่นใจว่ากระบวนการบริหารของโรงเรียนหรือสถานศึกษาสามารถคงไว้ซึ่งมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของตนเอง

Riley and Macbeath (2001) อธิบายถึงการประกันคุณภาพการศึกษาว่ามีจุดมุ่งหมายสำคัญในการมุ่งปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของนักเรียนและโรงเรียนให้เกิดประสิทธิผล ซึ่งในการดำเนินงานจะใช้หลักการมีส่วนร่วมเพื่อควบคุมผลผลิตและการบริการโดยใช้ตัวชี้วัดเป็นเครื่องมือในการพัฒนากระบวนการปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้สภาพการเรียนการสอนผลผลิตและการบริการซึ่งในการประกันคุณภาพเครื่องมือสำคัญ ได้แก่ การตรวจสอบเอกสาร การอภิปรายซักถาม การสรุปประเด็นปัญหาเพื่อเสนอแนะในการพัฒนา และที่สำคัญมีการประเมินตนเองเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของโรงเรียนให้ก้าวหน้าต่อไป

ดังนั้น การประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Assurance) จึงเป็นกลไกสำคัญที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบ มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน เนื่องจากการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นระบบที่สร้างความมั่นใจใสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรและสังคมต้องการทำให้ผู้ปกครอง

ชุมชน และองค์กร/สถานประกอบการที่รับช่วงผู้จบการศึกษาเข้าศึกษาต่อหรือรับเข้าทำงานมีความมั่นใจว่าการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่งมีคุณภาพได้มาตรฐาน

Harman (1996; อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555) ได้กล่าวว่าการประกันคุณภาพการศึกษาในอดีต (Traditional Methods of Quality Assurance) ในกลุ่มประเทศตะวันตกมี 3 แบบ ได้แก่ ภาคพื้นยุโรป แบบอังกฤษ และแบบอเมริกัน ซึ่งแต่ละแบบมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

แบบที่ 1 แบบภาคพื้นยุโรป (The Continental Tradition) วิธีการประกันคุณภาพแบบภาคยุโรปหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าแบบราชการ เป็นการควบคุมอย่างใกล้ชิด โดยภาคราชการนับตั้งแต่การใช้ระบบงบประมาณแบบแจกแจงรายการ (Line Item Budget) การให้อาจารย์และนักวิชาการมีสถานภาพเป็นข้าราชการประจำ รัฐบาลมีอำนาจแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการระดับสูงและอำนาจในการจ่ายค่าตอบแทน การควบคุมการรับผู้เรียนโดยระบบการสอบเข้า การรับรองหลักสูตรและโปรแกรมการเรียนต่าง ๆ ประเทศในเอเชียที่นำวิธีนี้มาใช้ ได้แก่ ประเทศไทย สาธารณรัฐประชาชนจีน อินโดนีเซีย และเวียดนาม

แบบที่ 2 แบบอังกฤษ (The British) มีลักษณะตรงกันข้ามกับวิธีประกันคุณภาพแบบภาคพื้นยุโรป กล่าวคือ การควบคุมโดยรัฐบาลมีน้อย โดยแต่ละมหาวิทยาลัยมีความเป็นอิสระสูงสามารถใช้วิธีการควบคุมคุณภาพในรูปแบบต่าง ๆ ได้เอง คัดเลือกอาจารย์มหาวิทยาลัยและนักศึกษาตามหลักสูตรการเรียนการสอนได้เอง กลไกการรักษามาตรฐานคุณภาพการศึกษาคือระบบการตรวจสอบด้วยองค์กรภายนอก และระบบการรับรองวิทยฐานะและการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพในสาขาต่าง ๆ ทั้งนี้ ประเทศที่นำวิธีนี้มาใช้ ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย บรูไน ฮองกง สิงคโปร์ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และประเทศเล็ก ๆ แถบมหาสมุทรแปซิฟิก

แบบที่ 3 แบบอเมริกัน (American Model) ได้ใช้การควบคุมสถาบันการศึกษาของรัฐ (Public Sector) ด้วยวิธีการควบคุมงบประมาณอย่างเข้มงวด ส่วนสถาบันการศึกษาเอกชนควบคุมโดยการนิเทศติดตาม แต่ทั้งสถาบันของรัฐและเอกชนต่างก็มีความเป็นอิสระสูงในด้านหลักสูตร การสอน การรับอาจารย์และนักศึกษาและยังมีการควบคุมจากภายนอก เช่น การรับรองวิทยฐานะสถาบันหรือรับรองโปรแกรมการเรียนต่าง ๆ ใน 3 แนวทาง ได้แก่ การรับรองโดยหน่วยงานรับรองวิทยฐานะระดับภาค (Regional Level) การรับรองโดยผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาอาชีพ (Career Expert) และรับรองโดยคณะกรรมการที่มีอำนาจในการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสำหรับองค์กรที่ทำหน้าที่รับรองวิทยฐานะส่วนใหญ่ นั่นไม่ใช่หน่วยงานภาครัฐ แต่รัฐให้การสนับสนุน นอกจากนี้ยังพบว่าการควบคุมคุณภาพด้วยจัดสอบระดับชาติอีกหลายรูปแบบประเทศในเอเชียที่นำวิธีนี้มาใช้ได้แก่ เกาหลีใต้ ไต้หวัน และฟิลิปปินส์

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษามีแนวคิดมาจากวงการอุตสาหกรรม โดยนำระบบควบคุมคุณภาพและระบบการจัดการคุณภาพทั้งองค์กรมาใช้ในการบริหารและจัดการเชิงคุณภาพขององค์กรทางการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ สร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องว่ากระบวนการจัดการศึกษานั้นจะสามารถสร้างผลผลิต (นักเรียน) ได้อย่างมีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานที่คาดหวัง ดังนั้นการประกันคุณภาพจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมาย

2.4.3 หลักการสำคัญในการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาจำเป็นต้องมีหลักการและแนวทางในการประกันคุณภาพ มีผู้เสนอหลักการการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

อำรุงจันทวานิช (2544) ได้ให้หลักการในการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

1. การสร้างความมั่นใจและความพึงพอใจในคุณภาพการศึกษา
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการศึกษาของทุกฝ่ายทั้งผู้ให้และผู้รับบริการ
3. ความร่วมมือทางวิชาการขององค์กรบุคลากรในพื้นที่
4. การดำเนินงานเน้นคุณภาพในการปฏิบัติงานทุกระดับและทุกขั้นตอน
5. มีการติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน
6. มีการรายงานผลสู่สาธารณชน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546) ได้กล่าวถึงหลักการและเงื่อนไขสำคัญบางประการในการประกันคุณภาพการศึกษาที่ดีคือ

1. การกระจายอำนาจ (Decentralization) สถานศึกษาจะพัฒนาคุณภาพให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้อย่างเต็มที่ต่อเมื่อสถานศึกษาเองต้องมีความเป็นอิสระเพียงพอที่จะคิดและตัดสินใจทั้งด้านการบริหารวิชาการและการใช้จ่ายงบประมาณซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 ที่ต้องการให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาสู่สถานศึกษาและท้องถิ่นให้มากที่สุด

2. การมีส่วนร่วม (Participation) โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) กับผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมคิดร่วมวางแผนร่วมดำเนินการร่วมประเมินและร่วมรับผิดชอบกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

3. การเสริมสร้างพลัง (Empowerment) โดยสร้างความรู้ทักษะและความมั่นใจแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อสร้างโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4. การสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบในพันธาระ (Accountability) การศึกษามีใช่เรื่องของคนใดคนหนึ่งหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแต่เป็นเรื่องของทุกคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นจึงต้องสร้างให้ทุกคนมีสำนึกในหน้าที่ของตนที่มีต่อการศึกษาเช่นหน้าที่ของความเป็นพ่อแม่ครูเป็นต้นนอกจากนี้กระบวนการทำงานและผลงานของสถานศึกษาแห่งนั้นสามารถตรวจสอบได้ทุกเมื่อโดยสังคมและประชาชน

5. การปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (Continuous Quality Improvement) การตรวจสอบทั้งภายในและภายนอกในบริบทของการประกันคุณภาพมีจุดประสงค์สำคัญเพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับสำหรับใช้ในการวางแผนเพื่อการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่องมิใช่การจับผิดหรือการตัดสินให้รางวัลหรือให้โทษ

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2547: 10) กล่าวถึงหลักการในการประกันคุณภาพการศึกษาดังนี้

1. ระบบประกันคุณภาพไม่ใช่เรื่องของการชี้ถูกชี้ผิดหรือการตรวจสอบแต่เป็นเครื่องมือที่ต้องใช้ควบคู่กับการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษา

2. มาตรฐานการศึกษาจะต้องสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายและยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. การประกันคุณภาพมีภารกิจหลัก4ส่วนซึ่งต้องแยกบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน

3.1 การกำหนดมาตรฐานหรือหลักเกณฑ์ของระบบประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของส่วนกลาง

3.2 การประเมินภายในเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาในการพัฒนาระบบการประเมินภายในโดยดึงชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม

3.3 การประเมินภายนอกให้องค์กรอิสระในรูปองค์การมหาชนทำหน้าที่ในการประเมินภายนอกกรณีที่ให้องค์กรอิสระทำหน้าที่นี้เพราะต้องการให้อิสระจากฝ่ายราชการและต้องทำหน้าที่ประเมินทั้งสถานศึกษาของรัฐและเอกชน

3.4 การนำผลการประเมินไปใช้เพื่อการปรับปรุงเป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารการศึกษาจากที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่าหลักการดำเนินงานการประกันคุณภาพยึดหลักการกระจายอำนาจในการกำหนดนโยบายการบริหารและการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งนี้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาจะต้องดำเนินงานอย่างเป็นระบบเน้นคุณภาพในการปฏิบัติงานทุกระดับและทุกขั้นตอนเพื่อสร้างความมั่นใจและความพึงพอใจในคุณภาพการศึกษาการดำเนินงาน

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554:9) จึงได้กำหนดว่า การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา ต้องยึดหลักการและแนวคิด 3 ประการ คือ 1) การกระจายอำนาจ (Decentralization) สถานศึกษามีอิสระและมีความคล่องตัวในการบริหาร และตัดสินใจดำเนินงานทั้งด้านการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และทรัพยากร การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และผู้สอนทำบทบาทหน้าที่ในการสอน จัดกิจกรรมและพัฒนาสื่อเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรได้อย่างเต็มที่ สามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ความต้องการของชุมชนและสังคมได้มากที่สุด 2) การเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมในการทำงาน (Participation) หน่วยงานทั้งภาครัฐภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ทั้งในฐานะเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาหรือคณะทำงานในส่วนอื่น ๆ ของสถานศึกษา โดยมีการร่วมกันคิด ตัดสินใจ สนับสนุน ส่งเสริมและติดตามตรวจสอบการดำเนินงานตลอดจนร่วมภาคภูมิใจในความสำเร็จของสถานศึกษา และ 3) การแสดงความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability) มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเป็นเป้าหมาย (Goals) ที่ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ต้องได้รับรู้เพื่อพัฒนาร่วมกัน และเพื่อการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของสถานศึกษาว่า สามารถนำพาผู้เรียนนำไปสู่มาตรฐานที่ได้กำหนดร่วมกันไว้หรือไม่ จากเป้าหมายและจุดเน้นการพัฒนาดังกล่าว สถานศึกษาต้องสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา (School Improvement Plan) เลือกกลวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสามารถทำให้เกิดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม มีการประชาสัมพันธ์ เป้าหมายและจุดเน้นที่ต้องการพัฒนาให้ทุกฝ่ายได้รับรู้เพื่อเป็นสัญญาประชาคมและเพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีทิศทางการทำงานที่ชัดเจนสู่เป้าหมายเดียวกัน

สรุปได้ว่า หลักการสำคัญของระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาเป็นระบบการทำงานปกติเป็นหน้าที่ของทุกคนทุกฝ่ายที่ต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา คือ 1) การกระจายอำนาจ 2) การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการทำงาน และแสดงความรับผิดชอบที่สามารถตอบสนองได้ และ 3) เป็นกลไกสำคัญที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาในการดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

2.4.4 องค์ประกอบของระบบประกันคุณภาพการศึกษา

จากการศึกษาองค์ประกอบของระบบประกันคุณภาพการศึกษาจากนักวิชาการหลาย ๆ ท่าน พบว่าองค์ประกอบดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

ศิริ ถิอาสนา (2549) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ: กรณีศึกษา พบว่าองค์ประกอบของระบบมีดังนี้ 1) ปัจจัยป้อน ประกอบด้วย การสังเคราะห์มาตรฐานการประกันคุณภาพ มาตรฐานในองค์ประกอบของระบบประกันคุณภาพ ระบบประกันคุณภาพเดิมของสถานศึกษา 2) กระบวนการ ประกอบด้วย หลักวิธีวิจัย การประชุมเชิงปฏิบัติการ ยุทธศาสตร์การพัฒนา การประเมินและรายงานผล 3) ผลผลิตและผลลัพธ์ ประกอบด้วย การบรรลุเป้าหมาย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความพึงพอใจพร้อมรับการประเมินภายนอก ได้รับการยอมรับและเกิดวัฒนธรรมการประกันอย่างต่อเนื่อง

สุรัตน์ แสงสว่าง (2552) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาประกันคุณภาพภายในสำหรับสถาบันอุดมศึกษาของกองทัพไทย พบว่า ระบบมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ปัจจัยตั้งต้น ประกอบด้วย บริบทของสถาบันเทคโนโลยีทางการศึกษาของกองทัพความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษา 2) กระบวนการ ประกอบด้วย หลักและวิธีการวิจัยการสร้าง ความเข้าใจแก่บุคลากร ยุทธศาสตร์การดำเนินงานการกำกับติดตาม การวัดและประเมินผลการปฏิบัติงาน 3) ปัจจัยส่งออก ประกอบด้วย บัณฑิตกองทัพมีคุณภาพ การพัฒนาด้านการบริหารจัดการของกองทัพไทยพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอก ได้รับการยอมรับจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ภูวดล จุลสุคนธ์ (2555) สรุปได้ว่า องค์ประกอบของระบบควรมีส่วนประกอบดังนี้ 1) ปัจจัยป้อน ประกอบด้วย มาตรฐานการศึกษาของไทยของต่างประเทศหรือการนำมาตรฐานจากทั้งในและต่างประเทศมาบูรณาการกัน เทคโนโลยีทางการศึกษาความร่วมมือกับองค์กรภายนอกและบริบทของสถานศึกษา 2) กระบวนการ ควรประกอบด้วย กระบวนการวิจัยตามหลักวิชาการ การสร้างความเข้าใจและความร่วมมือ การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประกันคุณภาพ การควบคุมและสั่งการ การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวัดและประเมินผลการปฏิบัติ 3) ผลผลิตและผลลัพธ์ ที่ควรได้รับประกอบด้วย ประสิทธิภาพของระบบประกันคุณภาพ ชื่อเสียงของสถานศึกษา การบรรลุเป้าหมายในแต่ละมาตรฐาน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความพึงพอใจ ประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการ การได้รับการยอมรับจากชุมชน ผู้ปกครองและความพร้อมในการรับการประเมินภายนอก

กิตติศักดิ์ สินธุโคตร (2556) กล่าวว่า การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา (Quality Control) คือ กระบวนการหรือแนวปฏิบัติที่นำการศึกษาเข้าสู่คุณภาพ ประกอบด้วย 1) การกำหนดมาตรฐาน ด้านผลผลิต ปัจจัยและกระบวนการ 2) การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน หมายถึง การพัฒนาปัจจัยทางการศึกษาต่าง ๆ ได้แก่

การพัฒนาครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา ศักขานินเทศก์ และผู้บริหารทางการศึกษาและการสนับสนุนปัจจัยที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2. การตรวจสอบและการแทรกแซงคุณภาพการศึกษา (Quality Audit and Intervention) คือ กระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการดำเนินงานเพื่อการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 1) การประเมินความก้าวหน้าของการจัดการศึกษาและการจัดทำรายงานของสถานศึกษาต่อประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีลักษณะเป็นการติดตามและตรวจสอบของสถานศึกษา (Internal Audit) 2) การติดตามและตรวจสอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (External Audit) และ 3) มาตรการปรับปรุงคุณภาพสถานศึกษาที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Quality Intervention)

3. การประเมินคุณภาพการศึกษา (Quality Assessment) คือ กระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด ประกอบด้วย 1) การทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (External School Review) 2) การประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (Accreditation) 3) การประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมหรือการประเมินคุณภาพสถานศึกษา ในภาพรวมหรือการประเมินคุณภาพการศึกษา (Total Quality Education)

สรุปได้ว่า กระบวนการดำเนินงานด้านประกันคุณภาพที่มีองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อน กระบวนการ และผลผลิต โดยสถานศึกษาจะกำหนดยุทธศาสตร์ ตัวบ่งชี้ เป้าหมาย และวิธีการดำเนินงาน รวมถึงการปรับปรุงและพัฒนาองค์ประกอบของระบบให้มีคุณภาพมากขึ้น ในประเด็นที่มีความจำเป็นและตรงกับความต้องการของสถานศึกษาดังกล่าว เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอกต่อไป

2.5 การประกันคุณภาพภายใน

2.5.1 ความหมายของการประกันคุณภาพภายใน

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารและการดำเนินงานที่ต้องคำนึงถึงเงื่อนไขความสำคัญโดยตั้งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพภายใน ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คือ กระบวนการบริหารจัดการที่มีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ซึ่งเป็นภารกิจที่สถานศึกษาต้องทำอยู่แล้ว การประกันคุณภาพจึงไม่ใช่เรื่องใหม่หรือเป็นเรื่องแปลกแยกจากงานปกติ และไม่ใช่ว่าการประเมินเพื่อประเมินไม่เน้นการสร้างเอกสารแบบวัด หรือแบบประเมินเป็นจำนวนมาก แต่เป็นการประเมินเพื่อพัฒนาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

รุ่ง แก้วแดง (2545) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายใน คือ กระบวนการบริหารจัดการที่มีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ซึ่งเป็นภารกิจที่สถานศึกษาจะต้องทำ

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2547) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายในว่าเป็นการประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัด ที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการที่มีการพัฒนา ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ โดยมีการประเมินและติดตามตรวจสอบ คุณภาพ มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยบุคลากรของสถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดที่มี หน้าที่ดูแลสถานศึกษานั้น ๆ

25.2 แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

แนวคิดของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของการป้องกันโดยได้ ผนวกแนวคิดของการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แนวคิดจากการบริหารโดยใช้โรงเรียน เป็นฐาน และแนวคิดของระบบการประเมินผลภายในที่ยึดติดกับการทำงานปกติ (Built-in Evaluation System) ที่อาศัยวงจรทำงานแบบ PDCA กล่าวคือ การดำเนินงานในโรงเรียนให้บรรลุ เป้าหมายที่ต้องการตามแนวคิดนี้มีการทำงาน 4 ขั้นตอน คือ การวางแผนการทำงาน (Plan) การ ปฏิบัติงานตามแผน (Do) การตรวจสอบหรือประเมินผลการทำงาน (Check) และการนำผลการ ประเมินย้อนหลังกลับไปปรับปรุงแก้ไขการทำงาน (Action)การทำงานตามกระบวนการหรือวงจรนี้ เรียกว่า วงจรการทำงานแบบ PDCA ซึ่งเดิมมีได้เป็นผู้นำมาใช้กับการบริหารจัดการในปัจจุบัน ซึ่งใน ขั้นตอนการตรวจสอบการทำงาน (Check) นั้น ยังมีวงจรการทำงานที่เป็นแบบ PDCA คือ มีการวางแผนการประเมิน การลงมือทำการประเมินการตรวจสอบผลการประเมิน และการแก้ไขปรับปรุงผล การดำเนินงานหลังจากรู้ผลการประเมินว่ามีจุดบกพร่องในแต่ละด้าน (สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์, 2542)

แนวคิดของการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นแนวคิดที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ของการเรียนรู้ทั้งปวง และยึดประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีความเชื่อว่ามนุษย์มี ศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต ดังนั้น ในการจัดการศึกษา จึงต้องช่วยกระตุ้น เอื้ออำนวยอำนวยความสะดวกและส่งเสริมให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาจนเต็มตามศักยภาพและมีคุณภาพได้ ตามมาตรฐาน เพื่อเป็นกำลังสำคัญร่วมมือกันอย่างสร้างสรรค์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ ประเทศ รวมทั้งสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

ดังนั้นหลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ, 2543) ได้แก่

1. จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ไม่ใช่การจับผิดหรือทำให้บุคลากรเสียหายโดย เป้าหมายที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

2. การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย ต้องทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็น ส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงาน ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาไม่ใช่เป็น กระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาจะต้อง วางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจน ทำตามแผน ตรวจสอบ ประเมินผลและ

พัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ มีความโปร่งใสและมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน

3. การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครูอาจารย์ และบุคลากรอื่น ๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่นผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่ หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายวางแผน ติดตาม ประเมินผล พัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพเป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคมและประเทศชาติ

นอกจากแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาแล้ว แนวคิดที่ผสมผสานไว้ในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอีกแนวคิดหนึ่ง คือ วงจรคุณภาพ PDCA ซึ่งเอ็ดเวิร์ด (Edward Demming) ได้สร้างวงจรการทำงานแบบนี้ ประกอบด้วยขั้นตอน การดำเนินงาน (บุญลือ มูลสวัสดิ์, 2546) ดังนี้

ขั้นวางแผน (Plan : P) ในการวางแผนนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนมีส่วนร่วม หรือเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะครูและบุคลากร ในสถานศึกษาได้ทำงานเป็นทีม ดังนั้น คณะครูและบุคลากรในสถานศึกษาต้องร่วมกับผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งในระยะยาวและแผนในระยะสั้น โดยเริ่มจากกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา และร่วมกันกำหนดภารกิจของสถานศึกษา กำหนดโครงการ/กิจกรรมในแต่ละปี การศึกษา และเมื่อกำหนดโครงการแล้วคณะครูและบุคลากรที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบโครงการ/กิจกรรมใดก็ตามจะต้องทำการเขียนโครงการโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการปฏิบัติและศักยภาพของสถานศึกษาด้วย

ขั้นปฏิบัติตามแผน (Do : D) เมื่อคณะครูและบุคลากรได้วางแผนโครงการ/กิจกรรมแล้วจึงดำเนินการตามแผนที่วางไว้ โดยพยายามประสานความร่วมมือในระหว่างเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมและสนับสนุน ให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ นอกจากนี้ คณะครูและบุคลากรภายในสถานศึกษาพยายามจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวย และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนด้วย

ขั้นตรวจสอบและประเมินผล (Check : C) เมื่อวางแผน/โครงการต่าง ๆ แล้ว บุคลากรผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน และดำเนินโครงการจำเป็นต้องทำการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเอง โดยต้องทำการกำหนดกรอบการประเมินตนเอง สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินตนเอง ทำการประเมินตนเองตามกรอบที่กำหนดไว้ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินผลหลังจากนั้นคณะกรรมการต้องมาร่วมกันเขียนรายงานการประเมินตนเองตามสภาพที่เป็นจริงของแต่ละโครงการ

ขั้นปรับปรุงและพัฒนา (Action : A) หลังจากแต่ละโครงการ/กิจกรรม ได้ทำการประเมินตนเอง และทราบผลการประเมินตนเองแล้ว คณะครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในแต่ละแผนงานกิจกรรม ต้องนำผลการประเมินนี้ไปใช้ในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนเอง และนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปีการศึกษาต่อไป

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการจัดการที่มีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง มีการดำเนินงานในลักษณะของการผสมผสานระหว่างกระบวนการบริหารกับการจัดการเรียนการสอนตามปกติของสถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา สะท้อนให้เห็นว่าการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีแนวคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการป้องกัน เพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีประสิทธิภาพให้ได้ผลผลิตอันได้แก่ผู้เรียนที่มีคุณภาพด้วยเช่นกัน กระบวนการทำงานตามวงจรนี้จะมีการตรวจสอบควบคู่ไปกับการทำงาน จึงทำให้เกิดการปรับปรุงการทำงานอยู่ตลอดเวลา และเป็นการทำงานที่ต่อเนื่องเมื่อพิจารณารายละเอียดของแนวคิดที่ได้เสนอไปแล้วข้างต้น

จะเห็นได้ว่าแนวคิดของระบบประกันคุณภาพการศึกษา กับแนวคิดหรือหลักการบริหารตามวงจรคุณภาพ PDCA มีความสัมพันธ์สอดคล้องกันและมีลักษณะการดำเนินงานที่อาศัยการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้สำเร็จรวมทั้งมีการปรับปรุงและตรวจสอบความก้าวหน้าตามจุดหมาย/เป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งสถานศึกษาหรือหน่วยงานในพื้นที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไปได้

2.5.3 แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา (Internal Quality Assurance) เป็นระบบที่สถานศึกษาสร้างความมั่นใจ (Assure) แก่ผู้รับบริการ ทั้งผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนองค์กรหรือสถานประกอบการที่รับผู้เรียนเข้าศึกษาต่อหรือทำงานว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานที่สถานศึกษากำหนด ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถมีทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดและสังคมคาดหวัง สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งสร้างประโยชน์ให้แก่ครอบครัวและชุมชนตามความเหมาะสม ด้วยการบริหารจัดการที่มีคุณภาพทั้งองค์กรโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บุคลากรในสถานศึกษาโดยเฉพาะครูและผู้บริหารตระหนักถึงเป้าหมาย คือ ผลประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียนเป็นอันดับแรก ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา จึงเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่ผู้เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบได้และถูกกำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และประกาศกฎกระทรวงฯ ดังนั้น การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา จึงยึดหลัก 3 ประการ คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554)

1. การกระจายอำนาจ (Decentralization) สถานศึกษามีอิสระและมีความคล่องตัวในการบริหาร และตัดสินใจดำเนินงานทั้งด้านการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและทรัพยากร การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และผู้สอนทำบทบาทหน้าที่ในการสอน จัดกิจกรรมและพัฒนาสื่อเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรได้อย่างเต็มที่ สามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ความต้องการของชุมชนและสังคมได้มากที่สุด

2. การเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมในการทำงาน (Participation) หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ทั้งในฐานะเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาหรือคณะทำงานใน

ส่วนอื่น ๆ ของสถานศึกษา โดยมีการร่วมกันคิด ตัดสินใจ สนับสนุน ส่งเสริมและติดตามตรวจสอบ การดำเนินงาน ตลอดจนร่วมภาคภูมิใจในความสำเร็จของสถานศึกษา

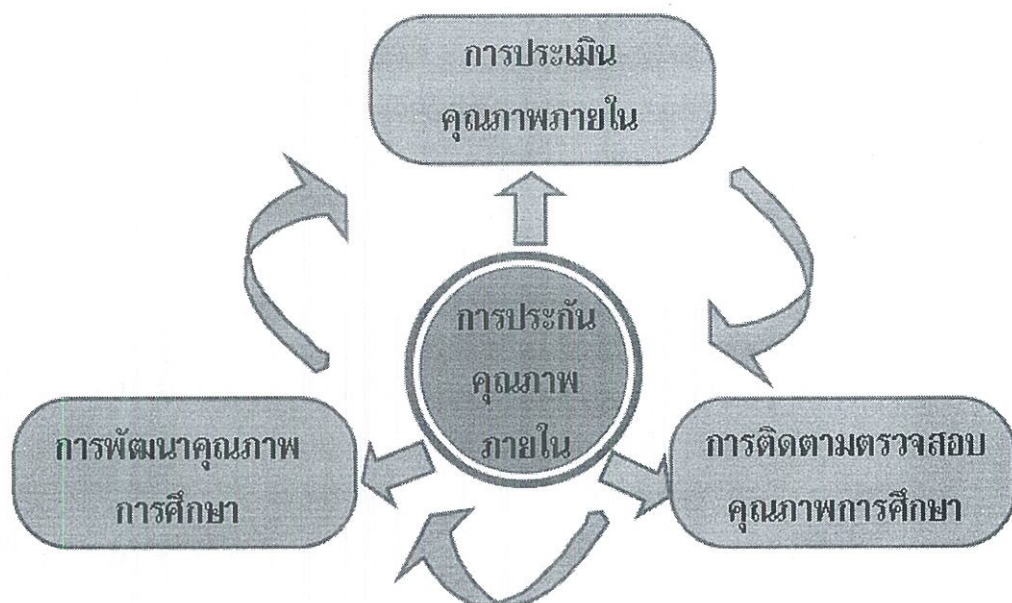
3. การแสดงความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability) มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเป็นเป้าหมาย (Goals) ที่ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ต้องได้รับรู้เพื่อพัฒนาร่วมกัน และเพื่อการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของสถานศึกษาว่า สามารถนำพาผู้เรียนนำไปสู่มาตรฐานที่ได้กำหนดร่วมกันไว้หรือไม่ จากเป้าหมายและจุดเน้นการพัฒนาดังกล่าว สถานศึกษาต้องสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา (School Improvement Plan) เลือกกลวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสามารถทำให้เกิดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม มีการประชาสัมพันธ์ เป้าหมายและจุดเน้นที่ต้องการพัฒนาให้ทุกฝ่ายได้รับรู้เพื่อเป็นสัญญาประชาคมและเพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีทิศทางการทำงานที่ชัดเจนสู่เป้าหมายเดียวกัน

จากหลักการดังกล่าวข้างต้นการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาถือเป็นกระบวนการดำเนินการที่สัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ชั้น ดังนี้

1. การประเมินคุณภาพภายใน หมายถึง การดำเนินงานเพื่อประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การติดตามและการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนดสำหรับการประกันคุณภาพภายใน ซึ่งกระทำโดยบุคลากรของสถานศึกษานั้น หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษา เป้าหมายก็เพื่อให้สถานศึกษานำผลจากการประเมินคุณภาพภายในไปใช้ในการวางแผนพัฒนาโครงการ/กิจกรรมโดยอยู่บนฐานความเป็นจริง ความเป็นไปได้ และบรรลุผลในเวลาที่เหมาะสม

2. การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าของการปฏิบัติตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และจัดทำรายงานการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา พร้อมทั้งเสนอแนะมาตรการเร่งรัดการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องมีข้อมูลสารสนเทศที่แสดงแนวโน้มผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและคุณภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษาที่เกิดจากการวางระบบการเก็บรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับผู้เรียนและการปฏิบัติงานเป็นประจำทุกปี มีวิธีการเก็บข้อมูลที่ไม่ยุ่งยากและเกิดจากการปฏิบัติจริง ข้อมูลสารสนเทศเหล่านี้นำไปสู่การสรุปรายงานให้คณะกรรมการสถานศึกษา รับทราบ และร่วมกันหาแนวทางพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาต่อไป

3. การพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาการศึกษาเข้าสู่คุณภาพที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ โดยมีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาการจัดระบบโครงสร้าง การวางแผน และการดำเนินงานตามแผน รวมทั้งการสร้างจิตสำนึกให้เห็นว่าการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของทุกคน ซึ่งภารกิจหลักในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาทุกแห่งก็คือการจัดการเรียนการสอน โดยมีคุณภาพที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนเป็นเป้าหมายหลักนั่นเอง

ภาพที่ 2.1 องค์ประกอบของระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554)

สถานศึกษาที่มีระบบบริหารจัดการด้วยวงจรคุณภาพ นำโดยผู้บริหารที่เป็นผู้นำทางวิชาการ ย่อมมีการพัฒนาครูอาจารย์ให้เป็นบุคลากรที่มีความสามารถทางวิชาการ มีภาวะผู้นำเช่นเดียวกัน ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนย่อมมีประสิทธิภาพ ขอบที่จะกำหนดเป้าหมายที่ท้าทายแสวงหาวิธีการหรือนวัตกรรมใหม่ที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ การจัดการเรียนที่สนุก กระตุ้นให้คิด และทดลองทำ ความสนุกในการเรียนรู้ ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน การจัดการศึกษาได้รับความร่วมมืออย่างดีจากผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชน อันเนื่องมาจากที่ทุกคนทุกฝ่ายมีอุดมการณ์และเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกัน จากความเชื่อมโยงของการปฏิบัติงานดังกล่าว มั่นใจได้ว่าผู้เรียนต้องมีคุณภาพได้มาตรฐานตามที่สถานศึกษากำหนดอย่างแน่นอน

2.5.4 หลักเกณฑ์ วิธีการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

กระบวนการในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และเกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษาที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากรในสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554) ได้เสนอแนะกระบวนการดำเนินการดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ให้สถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องดำเนินการและถือเป็นการรับผิดชอบร่วมกัน ดังนี้

1.1 ศึกษา วิเคราะห์มาตรฐานและตัวบ่งชี้ว่าด้วยการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้

1.2 พิจารณาสาระสำคัญที่จะกำหนดในมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่สะท้อนอัตลักษณ์และมาตรการส่งเสริมของสถานศึกษา

1.3 กำหนดค่าเป้าหมายความสำเร็จของแต่ละมาตรฐานและตัวบ่งชี้

1.4 ประกาศค่าเป้าหมายแต่ละมาตรฐานและตัวบ่งชี้ว่าด้วยการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาให้กลุ่มผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกรับทราบทั้งนี้ สถานศึกษาอาจกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ ได้

2. การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ดำเนินการดังนี้

2.1 ให้สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ดังนี้

2.1.1 ศึกษา วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบโดยใช้ข้อมูลตามสภาพจริง

2.1.2 กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายด้านต่างๆ โดยมุ่งเน้นที่คุณภาพผู้เรียนที่สะท้อนคุณภาพความสำเร็จอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

2.1.3 กำหนดวิธีการดำเนินงานกิจกรรม โครงการที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัย หรือผลการวิจัย หรือข้อมูลที่น่าเชื่อถือให้ครอบคลุมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

2.1.4 กำหนดแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นจากภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ

2.1.5 กำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนให้บุคลากรของสถานศึกษาและผู้เรียน ร่วมรับผิดชอบและดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.6 กำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางการมีส่วนร่วมของบิดามารดา ผู้ปกครององค์กร หน่วยงาน ชุมชน และท้องถิ่น

2.1.7 กำหนดการใช้งบประมาณและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพให้สอดคล้องกับกิจกรรม โครงการ

2.1.8 เสนอแผนพัฒนาการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและหรือคณะกรรมการสถานศึกษา และหรือคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาให้ความเห็นชอบ

2.2 ให้สถานศึกษาจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ดังนี้

2.2.1 จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2.2.2 ให้กำหนดปฏิทินการนำแผนปฏิบัติการประจำปีไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจน

2.2.3 เสนอแผนปฏิบัติการประจำปีต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและหรือคณะกรรมการสถานศึกษา และหรือ คณะกรรมการบริหารสถานศึกษาให้ความเห็นชอบ

3. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ดำเนินการดังนี้

3.1 จัดโครงสร้างหรือระบบการบริหารงานของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

3.2 กำหนดผู้รับผิดชอบและจัดระบบสารสนเทศให้เป็นหมวดหมู่ ครอบคลุม เป็นปัจจุบัน สะดวกต่อการเข้าถึงและการให้บริการ หรือการเชื่อมโยงเครือข่ายกับหน่วยงานต้นสังกัด

3.3 นำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในการบริหารและการพัฒนาการเรียน การสอน

4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ดำเนินการดังนี้

4.1 นำแผนปฏิบัติการประจำปีแต่ละปีสู่การปฏิบัติ ตามกรอบระยะเวลา และ กิจกรรมโครงการที่กำหนดไว้

4.2 ผู้รับผิดชอบและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และความ รับผิดชอบตามที่ได้กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

5. การจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ดำเนินการดังนี้

5.1 กำหนดผู้รับผิดชอบในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาระดับสถานศึกษา

5.2 ติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาทั้งระดับบุคคลและระดับสถานศึกษาอย่าง น้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

5.3 รายงานและนำผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาไปใช้ประโยชน์ใน การปรับปรุงพัฒนา

5.4 เตรียมการและให้ความร่วมมือในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาจาก หน่วยงานต้นสังกัด

6. การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ดำเนินการดังนี้

6.1 ให้มีคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายในอย่างน้อย 3 คน ที่ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่หน่วยงานต้นสังกัดขึ้นทะเบียนไว้อย่างน้อย 1 คน เข้ามามีส่วนร่วมใน กระบวนการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

6.2 ดำเนินการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดย ใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายและเหมาะสม

7. การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน ดำเนินการดังนี้

7.1 สรุปลงและจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในของ สถานศึกษาที่สะท้อนคุณภาพผู้เรียนและผลสำเร็จของการบริหารจัดการศึกษาตามรูปแบบที่ หน่วยงานต้นสังกัดกำหนด

7.2 นำเสนอรายงานต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และหรือ คณะกรรมการสถานศึกษา และหรือ คณะกรรมการบริหารสถานศึกษาให้ความเห็นชอบ

7.3 เผยแพร่รายงานต่อสาธารณชน หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

8. การจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ดำเนินการดังนี้

8.1 ส่งเสริมแนวความคิดเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาที่มุ่งการพัฒนา คุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องให้เกิดขึ้นกับครูและบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา และพัฒนา สถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ จนเป็นวัฒนธรรมคุณภาพในการทำงานปกติของสถานศึกษา

8.2 นำผลการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา จากการประเมินตนเองหรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเลือกสรรข้อมูลสารสนเทศเพื่อนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารและการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

8.3 เผยแพร่ผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนา

สรุปได้ว่า สรุปรบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คือ กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง อันประกอบด้วย การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ การพัฒนามาตรฐานการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา การรายงานคุณภาพการศึกษา การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทั้ง 8 ด้าน มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและมีความสอดคล้องกับการรองรับการประเมินภายนอกที่แสดงถึงความเป็นมาตรฐาน และมีคุณภาพของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษาถ้ามีกระบวนการตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาแล้วย่อมเป็นสิ่งยืนยันว่าการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเกิดขึ้นกับผู้เรียนและมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดและเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนทำให้ผู้รับบริการทางการศึกษาได้มีความเชื่อมั่นและมั่นใจในการจัดการศึกษา รวมถึงส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ ที่มีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพพร้อมที่ก้าวเท่าทันโลกยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างเต็มศักยภาพ

2.6 ตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพภายใน ของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2.6.1 ความหมายของตัวบ่งชี้

Johnstone(1981) กล่าวว่า ตัวบ่งชี้ หมายถึงสารสนเทศที่บ่งบอกปริมาณเชิงสัมพัทธ์หรือสถานะของสิ่งที่มุ่งวัดในเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยไม่จำเป็นต้องบ่งบอกสถานะ

รัตนะ บัวสนธ์ (2550) กล่าวว่า ตัวบ่งชี้ หมายถึง ตัวแปรหรือคุณลักษณะใดๆก็ตามที่เป็นค่าสังเกตได้ซึ่งบ่งบอกหรือสะท้อนถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ค่อนข้างจะเป็นนามธรรม สังเกตไม่ได้โดยตรง

ศิริชัย กาญจนวาสี (2554) กล่าวว่า ตัวบ่งชี้หมายถึงตัวประกอบตัวแปรหรือค่าที่สังเกตได้ ซึ่งใช้บ่งบอกสถานภาพหรือสะท้อนลักษณะของทรัพยากรการดำเนินงานหรือผลการดำเนินงาน

สรุปได้ว่า ตัวบ่งชี้หมายถึง ตัวแปรหรือค่าที่สังเกตได้ที่ใช้บ่งบอกสถานภาพหรือสะท้อนลักษณะให้เห็นถึงตัวแทนคุณลักษณะที่มุ่งวัด และมีความรายละเอียดที่เพียงพอและชัดเจน ซึ่งในการวิจัยพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาคครั้งนี้ ตัวบ่งชี้หมายถึง ตัวแปรหรือค่าที่สังเกตได้ ที่ใช้บ่งบอกสถานภาพหรือสะท้อนลักษณะให้เห็นถึงคุณลักษณะที่จะประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2.6.2 ประเภทตัวบ่งชี้

ตัวบ่งชี้จำแนกได้หลายประเภทขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนก อาทิ จำแนกโดยอาศัยเกณฑ์วิธีการสร้าง จำแนกโดยอาศัยฐานของการตีความหมายค่าตัวบ่งชี้ จำแนกตามลักษณะค่าของตัวบ่งชี้ หรืออาศัยตามทฤษฎีระบบ ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้ (Johnstone, 1981)

1. จำแนกตามวิธีการสร้าง ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 3 ประเภท ได้แก่

1.1 ตัวบ่งชี้ตัวแทน (Representative Indicators) คือ ตัวบ่งชี้ประเภทนี้จะใช้เพียงตัวแปรใดตัวแปรหนึ่ง เพื่อสะท้อนให้เห็นแง่มุมของระบบการศึกษา แต่อย่างไรก็ดีปัจจุบันตัวบ่งชี้ตัวแทนไม่ค่อยนิยมนำมาใช้มากนัก เนื่องจากมีปัญหาเกี่ยวกับความตรงและความเที่ยง เพราะเหตุว่าการเลือกใช้เพียงตัวบ่งชี้ตัวเดียวไม่สามารถสะท้อนหรือบ่งชี้ ถึงสิ่งนั้น ๆ ได้อย่างแท้จริง

1.2 ตัวบ่งชี้เดี่ยว (Disaggregative Indicators) คือ ตัวบ่งชี้ที่อาศัยการนิยามตัวแปรแต่ละตัวที่เป็นอิสระจากกัน และแต่ละตัวก็บ่งชี้ลักษณะของสิ่งที่ต้องการศึกษาเพียงเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง การจะใช้ตัวแปรเหล่านี้บ่งชี้ถึงสิ่งใดนั้นก็ต้องใช้ตัวแปรย่อย ๆ เหล่านี้ รวมกันทั้งชุดเพื่อบ่งชี้ถึงสิ่งดังกล่าวดังนั้นการวิเคราะห์และนำเสนอตัวบ่งชี้ประเภทนี้จึงค่อนข้างยุ่งยากเนื่องจากมีจำนวนตัวแปรย่อยมาก นอกจากนั้นการนิยามตัวแปรย่อยมักมีปัญหาเกี่ยวกับการนิยามที่ไม่เป็นอิสระจากกันได้จริงหรือมีความสัมพันธ์กันนั่นเอง ซึ่งทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการบ่งชี้สิ่งใดสิ่งหนึ่ง

1.3 ตัวบ่งชี้ประกอบ (Composite Indicators) ตัวบ่งชี้ลักษณะนี้เป็นการรวมตัวแปรทางการศึกษาหลาย ๆ ตัวเข้าด้วยกันเพื่อใช้บ่งชี้สภาพการศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งการรวมตัวแปรเข้าด้วยกันจะทำการรวมตามน้ำหนักความสำคัญที่เป็นจริงของตัวแปรเหล่านั้น ทั้งนี้ในการตีความหมายของตัวบ่งชี้ประเภทนี้จะตีความในลักษณะเป็นภาพเฉลี่ยหรือเป็นกลาง ๆ ของตัวแปรดังกล่าว ตัวบ่งชี้ประเภทนี้ค่อนข้างนิยมใช้กันมากในปัจจุบัน เพราะมีความตรงและความเที่ยงสูง นอกจากนั้นยังให้สารสนเทศที่มีประโยชน์เป็นอย่างมากในการวางแผน กำกับ และประเมินทางการศึกษา

2. จำแนกตามการตีความหมายค่าตัวบ่งชี้ การจำแนกเช่นนี้พิจารณาจากการตีความหมายของค่าของตัวบ่งชี้ในระบบการศึกษาที่เฉพาะเจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

2.1 ตัวบ่งชี้แบบอิงกลุ่ม (Norm Referenced Comparison) หมายถึงตัวบ่งชี้ในระบบการศึกษาหนึ่งที่ตีความหมายโดยการนำไปใช้เปรียบเทียบกับระบบการศึกษาอื่นในช่วงเวลาเดียวกัน

2.2 ตัวบ่งชี้แบบอิงตนเอง (Self Reference Comparison) หมายถึง ตัวบ่งชี้ในระบบการศึกษาเดียวกันที่ตีความหมายโดยนำมาเปรียบเทียบในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน

2.3 ตัวบ่งชี้แบบอิงเกณฑ์ (Criterion Referenced Comparison) หมายถึงตัวบ่งชี้ที่ตีความหมาย โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือเป้าหมายในเชิงอุดมคติที่กำหนดไว้แล้ว

3. จำแนกตามลักษณะค่าของตัวบ่งชี้ จำแนกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

3.1 ตัวบ่งชี้สัมบูรณ์ (Absolute Indicators) หมายถึง ตัวบ่งชี้ที่ค่าบอกปริมาณที่แท้จริงและมีความหมายในตัวเอง

3.2 ตัวบ่งชี้สัมพัทธ์หรืออัตราส่วน (Relative or Ratio Indicators) หมายถึง ตัวบ่งชี้ที่ค่าเป็นปริมาณเทียบเคียงกับค่าอื่น ๆ

4. จำแนกตามทฤษฎีระบบ จำแนกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

4.1 ตัวบ่งชี้ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Indicators) หมายถึง ตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวกับทรัพยากรในการดำเนินงานใดงานหนึ่ง

4.2 ตัวบ่งชี้ด้านกระบวนการ (Process Indicators) หมายถึง ตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงกิจกรรมหรือวิธีดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ

4.3 ตัวบ่งชี้ด้านผลผลิต (Output Indicators) หมายถึง เป็นตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงผลสำเร็จของการดำเนินงานหรือดำเนินกิจกรรมใด ๆ ซึ่งหมายรวมถึงผลกระทบและผลลัพธ์ด้วย

จากประเภทของตัวบ่งชี้ดังกล่าวสรุปได้ว่า ตัวบ่งชี้จำแนกได้หลายประเภทขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกซึ่งวิธีการที่นำเสนอคือ จำแนกโดยอาศัยเกณฑ์วิธีการสร้าง อาศัยฐานของการตีความหมายค่าตัวบ่งชี้ อาศัยลักษณะค่าของตัวบ่งชี้ และอาศัยตามทฤษฎี ในการวิจัยพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาครั้งนี้ ใช้หลักการพัฒนาตัวบ่งชี้ประกอบ (Composite Indicators) ซึ่งเป็นการรวมตัวแปรทางการศึกษาหลาย ๆ ตัวเข้าด้วยกันเพื่อใช้บ่งชี้สภาพผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน เป็นการรวมตัวแปรเข้าด้วยกัน ทำการรวมตามน้ำหนักความสำคัญที่เป็นจริงของตัวแปรและเป็นวิธีที่นิยมใช้กันมากในปัจจุบัน เพราะมีความตรงและความเที่ยงสูง

2.6.3 ลักษณะของตัวบ่งชี้ที่ดี

ศิริชัย กาญจนวาสี (2554) ให้แนวคิดเกี่ยวกับคุณสมบัติของตัวบ่งชี้ที่ดีควรมีคุณสมบัติดังนี้

1. ความตรง (Validity) ตัวบ่งชี้ที่ดีจะต้องบ่งชี้ได้ตามคุณลักษณะที่ต้องการวัดอย่างถูกต้องแม่นยำ ตัวบ่งชี้ที่วัดได้อย่างถูกต้องแม่นยำ ตรงตามคุณลักษณะที่มุ่งวัดนั้นมีลักษณะดังนี้

1.1 มีความตรงประเด็น (Relevant) ตัวบ่งชี้ต้องชี้วัดได้ตรงประเด็น มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณลักษณะที่มุ่งวัด

1.2 ความเป็นตัวแทน (Representative) ตัวบ่งชี้ที่ดีต้องมีความเป็นตัวแทนคุณลักษณะที่มุ่งวัด หรือมีมุมมองที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญของคุณลักษณะที่มุ่งวัดอย่างครบถ้วน

2. ความเที่ยง (Reliability) ตัวบ่งชี้ที่ดีจะต้องบ่งชี้คุณลักษณะที่มุ่งวัดได้อย่างน่าเชื่อถือคงเส้นคงวา หรือบ่งชี้ได้คงที่เมื่อทำการวัดซ้ำในช่วงเวลาเดียวกัน ตัวบ่งชี้ที่สามารถชี้ได้อย่างคงเส้นคงวาเมื่อทำการวัดซ้ำนั้น มีลักษณะดังนี้

2.1 ความเป็นปรนัย (Objectivity) ตัวบ่งชี้ต้องชี้วัดได้อย่างเป็นปรนัย การตัดสินใจเกี่ยวกับค่าของตัวบ่งชี้ ควรขึ้นอยู่กับสถานะที่เป็นอยู่หรือคุณสมบัติของสิ่งนั้นมากกว่าที่จะขึ้นอยู่กับความรู้สึกตามอัตวิสัย

2.2 มีความคลาดเคลื่อนต่ำ (Minimum Error) ตัวบ่งชี้ต้องชี้วัดได้อย่างมีความคลาดเคลื่อนต่ำ ค่าที่ได้ต้องมาจากแหล่งข้อมูลที่นำเชื่อถือ

3. ความเป็นกลาง (Neutrality) ตัวบ่งชี้ที่ดีจะต้องมีความเป็นกลางปราศจากความลำเอียง (Bias) ไม่น้อมเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่ชี้นำโดยการเน้นการบ่งชี้เฉพาะลักษณะความสำเร็จ หรือความล้มเหลว หรือความไม่ยุติธรรม

4. ความไว (Sensitivity) ตัวบ่งชี้ที่ดีจะต้องมีความไวต่อคุณลักษณะที่มุ่งวัด สามารถแสดงความผันแปรหรือความแตกต่างระหว่างหน่วยวิเคราะห์ได้อย่างชัดเจน โดยตัวบ่งชี้จะต้องมีมาตรและหน่วยวัดที่มีความละเอียดเพียงพอ

5. สะดวกในการนำไปใช้ (Practicality) ตัวบ่งชี้ที่ดีจะต้องสะดวกต่อการนำไปใช้ได้ดี และได้ผลโดยมีลักษณะดังนี้

5.1 เก็บข้อมูลง่าย (Availability) ตัวบ่งชี้จะต้องสามารถนำไปใช้วัดหรือเก็บข้อมูลได้สะดวก สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลจากการตรวจ นับ วัด หรือสังเกตได้ง่าย

5.2 การแปลความหมายง่าย (Interpretability) ตัวบ่งชี้ที่ดีควรให้ค่าการวัดที่มีจุดสูงสุด และต่ำสุด เข้าใจง่ายและสามารถสร้างเกณฑ์ตัดสินคุณภาพได้ง่าย

2.6.4 คุณภาพของตัวบ่งชี้

การตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้ Johnstone (1981) ได้เสนอแนวคิดในการตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้ไว้ 2 ประเด็น คือ

1. การตรวจสอบความตรงภายใน (Internal Validity) การพัฒนาตัวบ่งชี้เพื่อให้เกิดความตรงภายในนั้น ผู้วิจัยจะต้องกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ (Operation Definition) ของตัวแปรที่นำมาสร้างตัวบ่งชี้เป็นดังนี้

1.1 การนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรต้องชัดเจน ครอบคลุมองค์ประกอบของสิ่งที่ต้องการศึกษา

1.2 นิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปร ต้องสามารถทำการตรวจวัดได้ในสภาพจริง

1.3 ตัวแปรที่นำมาสร้างทั้งหมดต้องเป็นตัวแทนของสิ่งที่เราต้องการศึกษา

2. การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ตัวบ่งชี้ที่ดีต้องมีความเชื่อมั่น ความคงเส้นคงวาในการวัด ซึ่งได้เสนอวิธีการควบคุมกระบวนการต่าง ๆ ให้เกิดความเชื่อมั่น ดังนี้

2.1 การกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวบ่งชี้ถูกต้องชัดเจน ตรงความเป็นจริง

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลต้องมีกระบวนการที่ดีและถูกต้อง

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต้องมีคุณภาพ

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลถูกต้องตามหลักการ

2.6.5 เทคนิควิธีการพัฒนาตัวบ่งชี้

เทคนิควิธีการสำหรับการศึกษาสืบค้นเพื่อให้ได้ข้อมูลต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาตัวบ่งชี้ ในขั้นการสร้างและขั้นการตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้ นั้น อาจจำแนกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ (รัตนะ บัวสนธ์, 2550)

1. เทคนิควิธีเชิงคุณภาพ

1.1 การสำรวจสังเคราะห์เอกสาร (Documentary Survey) การสำรวจสังเคราะห์เอกสารในขั้นการนิยาม จำแนก และคัดเลือกตัวแปร เพื่อนำมาสร้างเป็นตัวบ่งชี้ เอกสารที่ควรสำรวจและทำการสังเคราะห์ได้แก่ หนังสือ ตำรา หรือเอกสารสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับทฤษฎี แนวคิดต่างๆ ที่

เกี่ยวข้องกับสิ่งที่มุ่งศึกษา หรือตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่มุ่งศึกษา ตลอดจนงานวิจัยของหน่วยงานหรืองานส่วนบุคคลที่ได้ทำการศึกษากับตัวแปรหรือสิ่งที่มุ่งศึกษา ในการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารเหล่านี้ก็จะทำการสังเคราะห์ในเชิงคุณภาพ (Qualitative Synthesis) โดยกำหนดจำแนกเป็นประเด็นที่จะสังเคราะห์แล้วทำการอ่านวิเคราะห์และสังเคราะห์ ตามประเด็นที่กำหนดไว้ ผลของการสำรวจ สังเคราะห์เอกสารจะช่วยคัดเลือกตัวแปรได้อย่างสมเหตุสมผลโดยมีเอกสารหลักฐานสนับสนุนการตัดสินใจเลือกตัวแปรดังกล่าว

1.2 การศึกษาภาคสนาม (Field Study) การศึกษาภาคสนามอาจจะนำมาใช้ในการพัฒนาตัวบ่งชี้ได้สองกรณี คือ ใช้สำหรับการคัดเลือก ค้นหาตัวแปรเพิ่มเติม และใช้สำหรับการตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้ในเชิงประจักษ์ กรณีใช้สำหรับ คัดเลือก ค้นหาตัวแปรเพิ่มเติมนั้นจะเป็นการเข้าไปศึกษาในภาคสนามซึ่งมีปรากฏการณ์ของสิ่งที่เรามุ่งศึกษาปรากฏอยู่ สำหรับกรณีการตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้โดยใช้วิธีการศึกษาในภาคสนามนั้นจะกระทำภายหลังจากสร้างตัวบ่งชี้เสร็จแล้ว และต้องตรวจสอบเชิงประจักษ์กับปรากฏการณ์ของสิ่งที่มุ่งศึกษาที่มีอยู่จริงว่า ตัวบ่งชี้ดังกล่าวนี้สามารถอธิบายลักษณะต่าง ๆ ของปรากฏการณ์นั้นได้ครอบคลุมมากน้อยเพียงไร

1.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การสนทนากลุ่มเป็นอีกเทคนิคหนึ่งของวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้ทำการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด การให้เหตุผล การตัดสินใจ และพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลที่มีต่อคำถามประเด็นต่าง ๆ ที่นักวิจัยหรือผู้ดำเนินการสนทนากำหนดไว้ล่วงหน้าเพื่อทำการศึกษา กลุ่มคนที่สนทนาไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหากแต่เป็นคนที่ได้รับการคัดเลือกโดยนักวิจัย เพื่อให้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา และได้คำตอบหรือข้อมูลจากการสนทนาตามวัตถุประสงค์ที่นักวิจัยกำหนด เราสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตัวบ่งชี้ได้ในส่วนที่เกี่ยวกับการคัดเลือกตัวแปรที่จะนำมาสร้างเป็นตัวบ่งชี้ของสิ่งที่มุ่งศึกษา โดยให้สมาชิกในกลุ่มสนทนา ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น อภิปรายเกี่ยวกับตัวแปรหรือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่มุ่งศึกษานั้น ๆ

1.4 การวิพากษ์วิจารณ์และการตัดสินใจของผู้เชี่ยวชาญ (Criticism and Connoisseurship) เทคนิคนี้สามารถนำมาใช้ได้ในการที่ต้องการตรวจสอบตัวแปรที่จะนำมาสร้างเป็นตัวบ่งชี้ ตลอดจนการตรวจสอบตัวบ่งชี้ที่สร้างเสร็จแล้ว โดยการจัดให้ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่มุ่งศึกษา ได้มาพบปะแลกเปลี่ยน วิพากษ์วิจารณ์ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับหรือพัฒนาตัวบ่งชี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. เทคนิควิธีการเชิงปริมาณ

2.1 เทคนิคเดลไฟ (Delphi Technique) เป็นวิธีการหาคำตอบที่เป็นฉันทามติ (Consensus) ของคนกลุ่มหนึ่งในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งได้รับการคัดเลือกกว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ โดยที่กลุ่มคนเหล่านี้ไม่ต้องเผชิญหน้ากัน แต่จะให้คำตอบผ่านแบบสอบถามความคิดเห็นตามประเด็นข้อคำถามต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาในแต่ละครั้ง ซึ่งผลของการตอบแบบสอบถามในครั้งแรกจะได้รับการวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ เพื่อแสดงให้เห็นถึงช่วงคำตอบที่เป็นความคิดเห็นของกลุ่ม และความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนนั้น ๆ หลังจากนั้นก็จะส่งแบบสอบถามพร้อมผลการวิเคราะห์นี้กลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนได้แสดงความคิดเห็นต่อข้อคำถามแต่ละข้ออีกครั้งว่าจะยืนยันหรือเปลี่ยนคำตอบตามกลุ่ม ทำเช่นนี้เรื่อยไปจนกระทั่งคำตอบของ

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่จะเห็นสอดคล้องกัน ซึ่งโดยปกติแล้วก็มักจะทำประมาณ 2- 4 ครั้ง และใช้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญประมาณ 13 คน ขึ้นไป

2.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) เป็นเทคนิควิธีการทางสถิติที่ใช้วิเคราะห์เพื่อหาลักษณะร่วมกันของตัวแปรหลาย ๆ ตัว ว่ามีลักษณะร่วมกันอย่างไรและมีกี่ประเภท หรือเกาะกลุ่มกันได้กี่กลุ่ม ทั้งนี้เมื่อพบลักษณะรวมตัวกันก็จะทำให้ลดตัวแปรลงโดยใช้องค์ประกอบเป็นตัวแทนของการศึกษาอธิบายสิ่งนั้น ปัจจุบันการวิเคราะห์องค์ประกอบแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)

2.3 การวิเคราะห์จำแนกกลุ่ม (Discriminant Analysis) การจำแนกตัวแปรที่วัดเกี่ยวกับคุณลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ว่าตัวแปรเหล่านี้สามารถที่จะจำแนกสิ่งนั้นได้ออกเป็นกี่กลุ่ม โดยอาศัยสมการการจำแนกกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วยค่าประสิทธิภาพหรือน้ำหนักการจำแนกกับค่าการวัดตัวแปรนั้น ๆ เป็นตัวจำแนกกลุ่ม

2.4 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เป็นเทคนิควิธีการที่นำมาใช้เพื่อค้นหาว่ากลุ่มตัวแปรต้น ตัวใดที่สามารถจะทำนายตัวแปรตามได้บ้างและตัวใดที่สามารถจะทำนายได้ดีที่สุด โดยอาศัยสมการถดถอยที่ประกอบด้วยค่าน้ำหนักการทำนายและค่าการวัดตัวแปรนั้น ๆ เป็นตัวทำนายหรือประมาณค่าตัวแปรตาม จะเห็นว่าโมทัศน์พื้นฐาน (Basic Concept) ของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณและการวิเคราะห์จำแนกกลุ่มมีลักษณะคล้ายคลึงกัน

3. เทคนิควิธีการผสมผสาน นอกเหนือจากการใช้เทคนิควิธีการเชิงคุณภาพหรือเทคนิควิธีการเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งในการพัฒนาตัวบ่งชี้แล้ว สามารถนำวิธีการทั้งสองมาใช้ร่วมกันเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ โดยอาศัยวิธีการเชิงคุณภาพเป็นตัวนำเพื่อการศึกษาปรากฏการณ์ในภาคสนามของสิ่งที่มุ่งศึกษา หลังจากนั้นจึงคัดเลือกและนิยามตัวแปรแล้วทำการวัดตัวแปร นำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ เพื่อยืนยันคัดเลือกตัวแปรนำมาสร้างเป็นตัวบ่งชี้ต่อไปหรืออาจจะเริ่มจากการวิเคราะห์คัดเลือกตัวแปรด้วยวิธีการทางสถิตินำมาสร้างเป็นตัวบ่งชี้หลักจากนั้นจึงทำการตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้ซ้ำด้วยวิธีการเชิงประจักษ์ โดยการเข้าไปศึกษาในภาคสนามที่มีปรากฏการณ์ของสิ่งที่มุ่งศึกษาปรากฏอยู่ก็ได้

สรุปได้ว่า การพัฒนาตัวบ่งชี้ซึ่งรวมทั้งการพัฒนาโดยวิธีเชิงคุณภาพ วิธีเชิงปริมาณ และเทคนิควิธีการผสมผสาน ในขั้นตอนการพัฒนาตัวบ่งชี้ของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาตัวบ่งชี้โดยใช้เทคนิคการพัฒนาเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา มาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินทฤษฎีรูปแบบการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาการประกันคุณภาพภายใน และตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพภายในของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ จากการศึกษาเอกสาร ตำรา บทความทางวิชาการ รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องและสังเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ (Qualitative Synthesis) เพื่อใช้ในการนิยามเชิงปฏิบัติการและนำมาสร้างเป็นตัวบ่งชี้

2. ศึกษาหาข้อมูลโดยการดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นการศึกษาภาคสนาม (Field Study) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาการประเมินผล การปฏิบัติงานเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในปัญหาอุปสรรคและรูปแบบการประเมินระบบ การประกันคุณภาพภายในที่ต้องการ

3. ดำเนินการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นำมาร่างเป็นรูปแบบการประเมินผล การปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการประเมินฯ และตัวบ่งชี้ ด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อทำการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความรู้สึกรู้สึกนึกคิด การให้เหตุผล การตัดสินใจและพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลที่มีต่อคำถามประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ล่วงหน้าเพื่อทำการศึกษาโดยให้สมาชิกในกลุ่มสนทนา ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น อภิปรายเกี่ยวกับตัวแปรหรือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่มุ่งศึกษานั้น ๆ

4. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอผลการวิเคราะห์โดยการบรรยาย พัฒนารูปแบบฯ และคู่มือการประเมินผล การปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นำผลการพิจารณา ตรวจสอบร่างรูปแบบการประเมินฯ จากการสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญมาทำการวิเคราะห์ เพื่อคัดเลือกองค์ประกอบ ตัวบ่งชี้ของรูปแบบการประเมินฯ พร้อมทั้งปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ นำคู่มือการประเมินที่ได้รับการแก้ไขแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญซึ่งไม่ใช่บุคคลเดียวกันในขั้นตอนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมความครอบคลุม ความชัดเจนของคู่มือการประเมินฯ และตรวจสอบความตรง (Validity) ของแบบประเมิน

2.6.6 ตัวบ่งชี้การปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายในสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา

การสังเคราะห์ตัวบ่งชี้การปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและศึกษา ตัวบ่งชี้การประเมินจากหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

1. ตัวบ่งชี้การปฏิบัติงานการประกันคุณภาพภายในตามแนวทางการประเมินคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา. 2561) ดังนี้

1.1 มาตรฐานที่ว่าด้วยคุณภาพของผู้เรียน มี 2 ตัวบ่งชี้

1.1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน ประกอบด้วย

1) มีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิด

คำนวณ

2) มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ

อภิปรายแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น และแก้ปัญหา

3) มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม

4) มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

- 5) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา
 - 6) มีความรู้ ทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ
- 1.1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน
- 1) การมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด
 - 2) ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย
 - 3) การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย
 - 4) สุขภาวะทางร่างกาย และจิตสังคม
- 1.2 มาตรฐานที่ว่าด้วยกระบวนการบริหารและการจัดการ มี 6 ตัวบ่งชี้ คือ
- 1.2.1 มีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน
 - 1.2.2 มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา
 - 1.2.3 ดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษา และทุกกลุ่มเป้าหมาย
 - 1.2.4 พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ
 - 1.2.5 จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ
 - 1.2.6 จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้
- 1.3 มาตรฐานที่ว่าด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มี 5 ตัวบ่งชี้ คือ
- 1.3.1 จัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้
 - 1.3.2 ใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้
 - 1.3.3 มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก
 - 1.3.4 ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และนำผลมาพัฒนาผู้เรียน
 - 1.3.5 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้
2. ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ (พ.ศ. 2559 - 2563) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 7 ด้าน 20 ตัวบ่งชี้ ดังนี้(สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2557)
- 2.1 ด้านคุณภาพศิษย์ มี 4 ตัวบ่งชี้ คือ
 - 2.1.1 ผู้เรียนเป็นคนดี
 - 2.1.2 ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามหลักสูตร
 - 2.1.3 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด
 - 2.1.4 ผู้เรียนมีทักษะชีวิต

- 2.2 ด้านคุณภาพครู/อาจารย์ มี 4 ตัวบ่งชี้ คือ
 - 2.2.1 ครู/อาจารย์เป็นคนที่มีความสามารถ
 - 2.2.2 ครู/อาจารย์สร้างสรรค์ห้องเรียน/แหล่งเรียนรู้คุณภาพ
 - 2.2.3 ครู/อาจารย์มีผลงานที่นำไปใช้ประโยชน์
 - 2.2.4 ครู/อาจารย์ได้รับการเพิ่มพูนความรู้/ประสบการณ์
- 2.3 ด้านการบริหารและธรรมาภิบาลของสถานศึกษา มี 4 ตัวบ่งชี้ คือ
 - 2.3.1 การดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษา
 - 2.3.2 การดำเนินงานของผู้บริหาร
 - 2.3.3 การบริหารความเสี่ยง
 - 2.3.4 การพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุน
- 2.4 ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน/สังคม มี 2 ตัวบ่งชี้ คือ
 - 2.4.1 การให้ความร่วมมือที่ส่งผลต่อชุมชน/สังคม
 - 2.4.2 การให้ความร่วมมือกับชุมชน/สังคมที่ส่งผลต่อสถานศึกษา
- 2.5 ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม มี 2 ตัวบ่งชี้ คือ
 - 2.5.1 การส่งเสริมสนับสนุนศิลปะและวัฒนธรรม
 - 2.5.2 การพัฒนาสุนทรียภาพ
- 2.6 ด้านอัตลักษณ์/เอกลักษณ์ มี 2 ตัวบ่งชี้ คือ
 - 2.6.1 อัตลักษณ์ผู้เรียน
 - 2.6.2 เอกลักษณ์สถานศึกษา
- 2.7 ด้านมาตรการส่งเสริม มี 2 ตัวบ่งชี้ คือ
 - 2.7.1 มาตรการส่งเสริม
 - 2.7.2 มาตรการส่งเสริม (ภายนอกสถานศึกษา)

3. ตัวบ่งชี้ตามแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2563) (สำนักงานศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2559, น. 49-52) ดังนี้

- 3.1 ด้านการยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาและเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ มี 3 ตัวบ่งชี้ คือ
 - 3.1.1 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มขึ้นตามเกณฑ์ที่กำหนด
 - 3.1.2 โรงเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด
 - 3.1.3 โรงเรียนมีคุณภาพการจัดการศึกษาพิเศษ (เรียนร่วม) อย่างมีคุณภาพมาตรฐานที่กำหนด
- 3.2 ด้านการพัฒนาสมรรถนะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กรุงเทพมหานครมีความเป็นมืออาชีพ มี 1 ตัวบ่งชี้ คือ
 - ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากรุงเทพมหานครมีความเป็นมืออาชีพ
- 3.3 ด้านการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ มี 4 ตัวบ่งชี้ คือ

3.3.1 นักเรียนมีทักษะในการใช้นวัตกรรม หรือสื่อ หรือเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศ

3.3.2 นักเรียนมีทักษะการอ่านการเขียนและการคิดคำนวณตามระดับชั้น

3.3.3 โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนด้านภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสาร

3.3.4 มีการส่งเสริมการเรียนรู้สังคมพหุวัฒนธรรม (Multi Culture)

3.4 ด้านการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นพลเมืองที่ดีมี 2 ตัวบ่งชี้ คือ

3.4.1 นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม

3.4.2 นักเรียนมีทักษะชีวิตและความเป็นพลเมืองที่ดี

3.5 ด้านการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อความเป็นเลิศในการจัดการศึกษา มี 2 ตัวบ่งชี้ คือ

3.5.1 มีโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เพื่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและเพียงพอ

3.5.2 มีระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

3.6 ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กร มี 4 ตัวบ่งชี้ คือ

3.6.1 มีการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการ

3.6.2 มีภาพลักษณ์ขององค์กรที่ดี

3.6.3 มีการนำงานวิจัยมาพัฒนาองค์กรและการจัดการศึกษา

3.6.4 มีการพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพงานและ

คุณภาพชีวิต

4. ตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ.2561 (สำนักคณะกรรมการการอาชีวศึกษา , 2561) ดังนี้

จากสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 34 วรรคสองและพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 17 กำหนดให้คณะกรรมการการอาชีวศึกษา พิจารณามาตรฐานการอาชีวศึกษาที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ ประกอบกับกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ข้อ 3 กำหนดให้สถานศึกษาจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการอาชีวศึกษาที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ประกาศกำหนด คณะกรรมการการอาชีวศึกษาจึงได้พิจารณามาตรฐานการอาชีวศึกษา เพื่อใช้ในการจัดการศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษาด้านอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และการฝึกอบรมวิชาชีพมาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561 ประกอบด้วย 3 มาตรฐาน 9 ประเด็นการประเมิน ดังนี้

มาตรฐานที่ว่าด้วยคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษาที่พึงประสงค์

การจัดการอาชีวศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษาให้มีความรู้มีทักษะและการประยุกต์ใช้เป็นไปตามมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแต่ละระดับ การศึกษา และมีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ประกอบด้วยประเด็นการประเมิน ดังนี้

1. ด้านความรู้ ผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษามีความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง ตามหลักการ ทฤษฎี และแนวปฏิบัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่เรียน หรือทำงาน โดยเน้นความรู้เชิง ทฤษฎี และหรือข้อเท็จจริงเป็นไปตามมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแต่ละระดับการศึกษา

2. ด้านทักษะและการประยุกต์ใช้ ผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษามีทักษะที่ จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ทักษะวิชาชีพ และทักษะชีวิตเป็นไปตามมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแต่ละ ระดับการศึกษา สามารถประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน และการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมี ความสุขตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีสุขภาวะที่ดี

3. ด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ผู้สำเร็จการศึกษา อาชีวศึกษามีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ เจตคติและกิจนิสัยที่ดี ภูมิใจและรักษา เอกลักษณ์ของชาติไทย เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิของผู้อื่น มีความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ ของตนเองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีจิตสาธารณะ และมี จิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ว่าด้วยการจัดการอาชีวศึกษา

สถานศึกษามีครูที่มีคุณวุฒิการศึกษาและจำนวนตามเกณฑ์ที่กำหนดใช้หลักสูตร ฐานสมรรถนะในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และบริหารจัดการทรัพยากรของ สถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพมีความสำเร็จในการดำเนินการตามนโยบายสำคัญของหน่วยงานต้น สังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาประกอบด้วยประเด็นการประเมิน ดังนี้

1. ด้านหลักสูตรอาชีวศึกษาสถานศึกษาใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะที่สอดคล้อง กับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สถานประกอบการตลาดแรงงาน มีการปรับปรุงรายวิชาเดิมหรือ กำหนดรายวิชาใหม่ หรือกลุ่มวิชาเพิ่มเติมให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและความต้องการ ของตลาดแรงงาน โดยความร่วมมือกับสถานประกอบการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. ด้านการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาสถานศึกษามีครูที่มีคุณวุฒิ การศึกษาและมีจำนวนตามเกณฑ์ที่กำหนด ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบต่อเนื่องเพื่อเป็นผู้พร้อม ทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรมและความเข้มแข็งทางวิชาการและวิชาชีพ จัดการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทั้งวัยเรียนและวัยทำงาน ตามหลักสูตร มาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแต่ละระดับการศึกษา ตามระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการจัด การศึกษาและการประเมินผลการเรียนของแต่ละหลักสูตร ส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ดูแลให้ครูจัดการ เรียนการสอนรายวิชาให้ถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์

3. ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาบริหารจัดการบุคลากร สภาพแวดล้อม ภูมิทัศน์ อาคารสถานที่ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการโรงฝึกงาน ศูนย์วิทยบริการ สื่อ แหล่งเรียนรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศ ครุภัณฑ์และงบประมาณของสถานศึกษาที่มีอยู่อย่างเต็มศักยภาพและมี ประสิทธิภาพ

4. ด้านการนำนโยบายสู่การปฏิบัติสถานศึกษามีความสำเร็จในการดำเนินการ บริหารจัดการสถานศึกษา ตามนโยบายสำคัญที่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแล สถานศึกษามอบหมาย โดยความร่วมมือของผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้เรียนรวมทั้ง

การช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนจากผู้ปกครอง ชุมชน สถานประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

มาตรฐานที่ว่าด้วยการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

สถานศึกษาร่วมมือกับบุคคล ชุมชน องค์กรต่าง ๆ เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้มีการจัดทำนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ งานสร้างสรรค์ งานวิจัย ประกอบด้วยประเด็นการประเมิน ดังนี้

1. ด้านความร่วมมือในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้สถานศึกษามีการสร้างความร่วมมือกับบุคคล ชุมชน องค์กรต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศในการจัดการศึกษา การจัดทรัพยากรทางการศึกษา กระบวนการเรียนรู้ การบริการทางวิชาการและวิชาชีพ โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อพัฒนาผู้เรียนและคนในชุมชนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้

2. ด้านนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ งานสร้างสรรค์ งานวิจัยสถานศึกษาส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดทำนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ งานสร้างสรรค์งานวิจัย โดยผู้บริหาร ครูบุคลากรทางการศึกษา ผู้เรียน หรือร่วมกับบุคคล ชุมชน องค์กรต่าง ๆ ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามวัตถุประสงค์และเผยแพร่สู่สาธารณชน

จากการศึกษาแนวคิดในการการพัฒนาตัวบ่งชี้ และศึกษาตัวบ่งชี้การปฏิบัติงานการประกันคุณภาพภายในตามแนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา. 2561) ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอก รอบสี่ (พ.ศ.2559 - 2563) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.2557) ตัวบ่งชี้ตามแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560-2563) (สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร. 2559) และตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561 (สำนักคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. 2561) ผู้วิจัยจึงได้นำวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังที่เสนอไว้ข้างต้นผู้วิจัยนำมากำหนดกรอบองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้การประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา ได้ 3 องค์กรประกอบ 12 ตัวบ่งชี้รายละเอียดตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา แสดงได้ดังตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.4

วิเคราะห์องค์ประกอบตัวบ่งชี้หลักและตัวบ่งชี้ย่อยการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

องค์ประกอบ (จำนวน 3 องค์ประกอบ)	ตัวบ่งชี้หลัก (จำนวน 12 ตัวบ่งชี้)	สทศ. (2561)	สมศ. (2557)	สำนัก การศึกษา กรุงเทพฯ (2559)	สำนัก คณะกรรมการ การ อาชีวศึกษา (2561)
1. คุณภาพ ของผู้เรียน	1.1 ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน	/	/	/	/
	1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้เรียน	/	/	/	/
	1.3 อัตลักษณ์ผู้เรียน		/		
	1.4 ทักษะและการประยุกต์ใช้				/
2. กระบวนการ บริหาร และ การ จัดการ	2.1 วิสัยทัศน์และพันธกิจ	/			
	2.2 การบริหารหลักสูตร				/
	2.3 ระบบบริหารจัดการคุณภาพ	/	/	/	/
	2.4 การพัฒนาวิชาการ	/		/	
	2.5 การพัฒนาครูและบุคลากร	/	/	/	
	2.6 การจัดสภาพแวดล้อม	/	/	/	/
	2.7 ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ	/		/	/
	2.8 เอกลักษณ์สถานศึกษา	/			
3. กระบวนการ จัดการ เรียน การสอนที่ เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ	3.1 การจัดการเรียนรู้ผ่าน กระบวนการคิดและปฏิบัติ จริง	/		/	
	3.2 การใช้สื่อ เทคโนโลยี สารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้	/		/	/
	3.3 การบริหารจัดการชั้นเรียน เชิงบวก	/	/		
	3.4 การตรวจสอบและประเมิน ผู้เรียนอย่างเป็นระบบ	/			/
	3.5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ ข้อมูลสะท้อนกลับ	/		/	
	3.6 การเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ ของนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ			/	

2.7 แนวคิดเกี่ยวกับการสนทนากลุ่ม

การจัดกลุ่มสนทนาเป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการเรียกชื่อที่แตกต่างกัน เช่น “Focus Group Interviews” “Focused Interviews” “Focus Group Research” แต่ละคำมีความหมายต่างกันเล็กน้อย การวิจัยแบบจัดกลุ่มสนทนาเป็นการวิจัยที่มีการใช้กระบวนการกลุ่มในการเก็บข้อมูล กำหนดบุคคลที่เข้าร่วมกระบวนการ และกำหนดประเด็นวิจัยที่จะสนทนาร่วมกัน ระหว่างนักวิจัยและสมาชิกที่อยู่ในกลุ่ม สำหรับเทคนิคการจัดกลุ่มสนทนานั้น เป็นการจัดประชุมกลุ่มให้สมาชิกสนทนากันในประเด็นที่นักวิจัยเจาะจงล่วงหน้าว่าจะสนทนากันเรื่องอะไรในที่นี้ผู้เขียนใช้คำว่า เทคนิคการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Technique) และเรียกชื่อย่อเป็นภาษาอังกฤษว่า “FGT” (สุวิมล ว่องวานิช, 2550)

ตามความคิดของ Morgan (1988) การสนทนากลุ่มเป็นเทคนิคที่ใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มในการเก็บข้อมูล โดยการฟัง และเรียนรู้จากกลุ่มผู้เข้าร่วม เทคนิคการจัดกลุ่มสนทนาจึงเป็นวิธีการเก็บข้อมูลที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมและผู้ดำเนินการมีปฏิสัมพันธ์โดยการเผชิญหน้ากันทำให้เกิดพลวัตของกลุ่มไปกระตุ้นความคิดเห็นของตนเองและความคิดเห็นของผู้อื่นออกมาอย่างเปิดเผยและจริงใจ ในขณะที่ดำเนินการ ทำให้ได้ข้อมูลที่มีความละเอียด ลึกซึ้ง ลุ่มลึกและมีแง่มุมต่างๆของความคิดและประสบการณ์ของคนในกลุ่มเทคนิคนี้สามารถดำเนินการได้รวดเร็วประหยัดเวลากระบวนการกลุ่มจะทำให้เกิดการสื่อสารกันภายในกลุ่มระหว่างสมาชิกผู้เข้าร่วมกับผู้ดำเนินการอภิปรายและระหว่างสมาชิกด้วยกันเอง กระบวนการที่ใช้ในการประชุมแบบนี้ประกอบด้วย การสื่อสาร 3 ส่วน ส่วนแรกเป็นการสื่อสารเพื่อกำหนดประเด็นที่ต้องการฟังจากสมาชิกที่เข้าร่วม ส่วนที่สองเป็นการสื่อสารภายในระหว่างสมาชิกภายใต้ประเด็นที่กำหนด ส่วนที่สามเป็นการสรุปสาระที่คณแก่นักวิจัยได้เรียนรู้จากกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุม กระบวนการจัดกลุ่มสนทนาถือว่าเป็นวิธีวิจัยที่ใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การอภิปรายของกลุ่มเพื่อกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมแสดงประสบการณ์และความเชื่อของตน ดังจะเห็นว่ามีการใช้ประโยชน์จากการจัดประชุมสนทนากลุ่มเพื่อกำหนดปัญหาการวางแผน การนำแผนสู่การปฏิบัติ และการประเมินผล เทคนิคนี้จะสามารถใช้ได้ในทุกขั้นตอนของการวิจัย เช่น นำไปใช้กับการวิจัยเชิงวิชาการ การวิจัยเชิงประเมิน การพัฒนาคุณภาพ และการตลาด เป็นต้น Morgan ชี้ให้เห็นว่า ไม่มีวิธีเก็บข้อมูลวิธีใดที่สมบูรณ์ที่สุด การใช้กระบวนการจัดกลุ่มสนทนาก็ไม่ใช่เทคนิคการเก็บข้อมูลที่ดีที่สุดแต่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์หรือบริบทของประเด็น ที่จะศึกษาผู้ดำเนินการเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการประชุมกลุ่ม เป็นบุคคลที่มีส่วนในการทำให้ได้ข้อมูลที่เหมาะสมแต่เชื่อว่าผู้ดำเนินการอภิปรายจะเป็นบุคคลสำคัญที่สุด ผู้ร่วมวิจัยในกระบวนการกลุ่มไม่ว่าจะเป็นผู้จัดบันทึก ผู้วิเคราะห์ข้อมูลหรือเนื้อหาจากการประชุม ผู้จัดทำรายงานต่างก็เป็นบุคคลที่ต้องทำงานเป็นทีมเพื่อให้การประชุมกลุ่มออกมาได้ผลดีที่สุด นอกจากนี้ Morgan ยังเห็นว่า คณแก่นักวิจัยสามารถเรียนรู้ได้จากสมาชิกในกลุ่ม ไม่ใช่เป็นผู้สอนให้สมาชิกเป็นอย่างที่ผู้วิจัยอยากให้เป็น กระบวนการกลุ่มตามความคิดของ Morgan สามารถกระทำได้หลายวิธี ทั้งการจ้างกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีค่าตอบแทนสูงหรืออาสาสมัครจากชุมชนที่ไม่ต้องมีค่าใช้จ่ายในการเป็นผู้ดำเนินการอภิปราย กระบวนการกลุ่มอาจเกิดขึ้นในห้องสมุดหรือสถานที่ที่ต้องมีการจ่ายค่าเช่าราคาแพง ผู้เข้าร่วมกระบวนการอาจไม่เคยเห็นหน้ารู้จักกันมาก่อนหรือเป็นผู้ที่ได้มีโอกาสทำงานร่วมกันก็ได้ แต่ไม่ว่า จะใช้วิธีการใด หลักการที่ถูกต้องในการจัดกระบวนการ

จัดกลุ่มสนทนา คือ การใช้วิธีที่เหมาะสมกับผู้วิจัยหรืองานของผู้วิจัยมากที่สุด เนื่องจากการจัดกลุ่มสนทนาเป็นวิธีวิจัยแบบหนึ่งที่มีนักศึกษาประเด็นที่เฉพาะเจาะจงและใช้การอภิปรายกลุ่มในการเก็บข้อมูล ไม่ใช่แค่ผู้นำผู้เข้าร่วมมาพบกันเพื่อเก็บข้อมูลโดยไม่มีการอภิปรายใดๆเกิดขึ้น Morgan เสนอให้พิจารณาใช้กระบวนการจัดกลุ่มสนทนาในหลายกรณี ได้แก่ 1) กรณีที่มีช่วงห่างระหว่างบุคคล เช่น ผู้ให้บริการกับลูกค้า ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจกับผู้ปฏิบัติ การใช้กระบวนการกลุ่มแบบนี้ทำให้ได้ข้อมูลว่า คนอีกกลุ่มหนึ่งหรือต่างกลุ่มคิดอย่างไร 2) กรณีที่มีการสำรวจพฤติกรรมที่ซับซ้อน บางครั้งเป็นการยากที่จะตั้งคำถามเพื่อสอบถามความรู้สึกหรือความคิดของผู้ตอบ กระบวนการกลุ่มจะเปิดโอกาสให้สมาชิกมีโอกาสสนทนากัน และแสดงความรู้สึกของตนเองออกมา ทำให้ผู้ดำเนินการอภิปรายอาจได้ทราบ ทั้งสิ่งที่ตนเองต้องการจะรู้และ ได้ยินในสิ่งที่เป็นความคิดใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการประชุม 3) กรณีที่ผู้วิจัยต้องการเข้าใจความต่างทั้งทางความคิดหรือประสบการณ์ 4) กรณีที่ต้องใช้วิธีวิจัยที่น่าเชื่อถือและเป็นวิธีที่เป็นมิตรต่อกัน และ Morgan ยังได้อธิบายว่า การใช้กระบวนการนี้ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของทรัพยากรที่สามารถกระทำได้ซึ่งได้แก่การมีบุคคลที่มีความสามารถในการดำเนินการในกระบวนการกลุ่ม การมีเวลา และงบประมาณเพียงพอในการดำเนินงาน

สุวิมล ว่องวานิช (2550) ได้กล่าวถึงหลักการกว้างๆ ในการเตรียมการสำหรับ การจัดการสนทนากลุ่มไว้ ดังนี้

1. ขั้นตอนการจัดสนทนากลุ่ม

การจัดกลุ่มสนทนาจะเริ่มต้นด้วยการชี้แจงจุดมุ่งหมาย การเตรียมคำถามสำหรับการสัมภาษณ์กลุ่มจากคำถามทั่วไปจนถึงคำถามเจาะลึก ใช้คำถามง่าย ไม่ลำเอียง แต่เจาะจงการกำหนดและเลือกผู้เข้าร่วมกระบวนการ การเตรียมสถานที่ประชุมที่มีความเงียบไม่ถูกรบกวนจากภายนอก จัดโต๊ะเก้าอี้ให้สมาชิกนั่งหันหน้าเข้าหากันระหว่างการดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่ม มีการบันทึกเทป ข้อควรระวังเกี่ยวกับบทบาทของผู้ดำเนินการ คือ ต้องเป็นผู้ฟังที่ดี ไม่เข้าไปมีส่วนในการแสดงความคิดเห็นกับสมาชิกอื่น หลังจากได้ข้อมูลแล้วก็ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยกำหนดคำสำคัญจัดกลุ่มข้อความที่เป็นประเด็นหลัก จัดกลุ่มคำตอบที่เป็นกลาง คำตอบทางลบ ทางบวก และข้อเสนอแนะ แปลความหมาย ในการรายงานผลจะมีทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น จำนวนผู้เห็นด้วยและข้อมูลคุณภาพ เช่น การสะท้อนความรู้สึก อารมณ์ ประเด็นที่สำคัญ คือ ต้องระวังเรื่องการเก็บรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล ไม่ควรระบุว่าความคิดเห็นที่นำเสนอเป็นความเห็นหรือคำพูดของใคร เพื่อให้การดำเนินงานมีขั้นตอนที่เป็นระบบชัดเจน ได้กำหนดขั้นตอนในการใช้เทคนิคการจัดกลุ่มสนทนา ดังนี้

ขั้นที่ 1 การนิยามปัญหาและกำหนดประเด็นคำถามในการศึกษา การกำหนดเรื่องที่จะทำการศึกษาอาจจะเกิดมาจากแนวคิด ทฤษฎี หรือเรื่องที่สนใจ โดยนำประเด็นปัญหาซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ในการศึกษามากำหนดเป็นตัวแปร แล้วสร้างเป็นแนวคำถามย่อยๆ ที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนและเป็นเหตุเป็นผลมากที่สุด

ขั้นที่ 2 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ขนาดของกลุ่มผู้เข้าร่วมสนทนานั้นควรมีพอเหมาะ หากน้อยเกินไปจะทำให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้าร่วมสนทนามีน้อยและหากผู้เข้าร่วมสนทนามีมากเกินไป โอกาสที่จะได้แสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึงก็จะมีน้อยการเลือกตัวอย่างที่เข้าร่วมกระบวนการควรคำนึงถึงภูมิหลังของผู้ร่วมสนทนาให้มีลักษณะใกล้เคียงกัน

ขั้นที่ 3 การกำหนดผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ซึ่งเป็นบุคคลที่เป็นผู้นำและกำกับ การสนทนาให้ดำเนินไปตามหัวข้อการวิจัยและตามแนวทางการสนทนา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงและครอบคลุมภายในเวลาที่กำหนด

ขั้นที่ 4 การกำหนดแนวทาง คู่มือการสนทนา และทดลองใช้ โดยการศึกษา จุดมุ่งหมายและตัวแปรที่ต้องการศึกษา มีการจัดลำดับความคิด และแนวทางการสนทนาไว้ล่วงหน้า เป็นขั้นเป็นตอน ซึ่งช่วยให้ผู้ดำเนินการสามารถดำเนินการสนทนาในขอบเขตที่เหมาะสม

ขั้นที่ 5 การคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม พยายามใช้ทรัพยากรของหน่วยงานหรือองค์กรที่สนับสนุนให้มีการจัดสนทนากลุ่มเป็นแหล่งคัดเลือก อาจใช้วิธีการสุ่มเพื่อคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนา โดยคำนึงถึงต้นทุนและคุณภาพของผู้ร่วมสนทนา ต้องระวังไม่ให้เกิดอคติในการเลือกกลุ่มผู้เข้าร่วมสนทนา

ขั้นที่ 6 การดำเนินการจัดกลุ่มสนทนา ผู้ดำเนินการสนทนาสร้างบรรยากาศให้ผู้เข้าร่วมสนทนา มีความคุ้นเคย มีการแนะนำตัว การเสนอจุดประสงค์ของการจัดสนทนากลุ่ม การขออนุญาตบันทึกข้อมูลโดยใช้เครื่องบันทึกเสียง การดำเนินการสนทนาให้ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการให้เกิดการอภิปรายครบถ้วน ควบคุมการสนทนาให้อยู่ในประเด็น และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นเห็นอย่างเต็มที่ โดยไม่ขึ้นนำคำตอบที่ต้องการให้เกิด

ขั้นที่ 7 การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล ข้อมูลในเครื่องบันทึกเสียงจะถูกถอดออกมาเป็นบทสนทนาเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป โดยใช้วิธีการที่หลากหลายแต่ส่วนใหญ่มักใช้การทำเครื่องหมายในข้อความสำคัญแล้วมีการจัดหมวดหมู่

ขั้นที่ 8 การจัดทำรายงานผลการสนทนา การเขียนรายงานผลการจัดกลุ่มสนทนาก็เหมือนกับการจัดทำรายงานการวิจัยทั่วไป ศึกษาประเด็นวิจัย นำเสนอข้อมูลที่เป็นคำตอบในประเด็นวิจัย แล้วเขียนเป็นข้อค้นพบ

2. ประเด็นที่ต้องพิจารณาในกระบวนการจัดกลุ่มสนทนา

การจัดกลุ่มสนทนาจะประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น คุณภาพของผู้เกี่ยวข้องในการจัดกลุ่มสนทนา การกำหนดสมาชิกผู้เข้าร่วมกระบวนการความร่วมมือของสมาชิกที่เข้าร่วมประชุม ความถูกต้องในการบันทึกข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นต้น การจัดกระบวนการกลุ่มจึงมีประเด็นที่ควรพิจารณาดังต่อไปนี้

2.1 ผู้ดำเนินการจัดกลุ่มสนทนา เทคนิคการจัดกลุ่มสนทนาจะมีผู้ดำเนินงานหลายฝ่าย ได้แก่ ผู้ดำเนินการจัดกลุ่มสนทนาผู้บันทึกการสนทนา และผู้อำนวยความสะดวก แต่ละฝ่ายอาจรวมอยู่บุคคลเดียวกันก็ได้ โดยเฉพาะผู้ดำเนินการจัดกลุ่มสนทนา ผู้วิเคราะห์ข้อมูลและผู้จัดทำรายงานโดยบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายจะมีความแตกต่างกัน ดังนี้

2.1.1 ผู้ดำเนินการจัดกลุ่มสนทนา (Moderator) เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการดำเนินการสนทนาจุดประเด็นคำถามเพื่อค้นหาคำตอบและสร้างบรรยากาศการสนทนา เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้แสดงออก ซึ่งความรู้สึก ข้อคิดเห็นต่างๆ เป็นต้น Krueger (1994) อธิบายหลักการทำงานของผู้ดำเนินการอภิปราย ว่าต้องให้ความสนใจกับผู้เข้าร่วม มีความรู้สึกทางบวกแสดงบทบาทเป็นผู้ดำเนินการอภิปราย ไม่ใช่ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น พร้อมทั้งจะฟังสิ่งที่อาจจะไม่เป็นที่พอใจใช้ความสามารถเฉพาะตน และต้องเตือนตัวเองอยู่เสมอว่าไม่มีผู้ใดสามารถเป็นผู้ดำเนินการจัดกลุ่ม

สนทนาได้ทุกเรื่องหรือกับทุกกลุ่ม บางครั้งคุณลักษณะประจำตัว เช่น เพศ อายุ ภาษาฐานะทางเศรษฐกิจ ก็มีส่วนในการส่งเสริมให้สมาชิกมีความรู้สึกสะเทือนใจที่จะแสดงความคิดเห็นหรือไม่แสดงก็ได้ นอกจากนี้ผู้ดำเนินการอภิปรายต้องมีคุณลักษณะสำคัญ ได้แก่ ความเข้าใจในกระบวนการกลุ่ม ความอยากรู้อยากเห็น ทักษะการสื่อสาร ความเป็นมิตรและมีอารมณ์ขัน ความสนใจในกลุ่มคนทั่วไป การเป็นคนเปิดกว้างต่อความคิดใหม่ๆ ทักษะการฟัง อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีการเตรียมการอย่างดี แต่ปัญหาก็อาจเกิดขึ้นได้ในการจัดกลุ่มสนทนา ทั้งการมีผู้เข้าร่วมน้อยเกินไปซึ่งอาจเกิดจากปัญหาการเชิญแล้วไม่มา ผู้ดำเนินการอภิปรายต้องมีการจดบันทึกรายละเอียดเหล่านี้เป็นข้อมูลประกอบถึงเหตุผลที่ไม่เข้าร่วมประชุมว่าเนื่องจากปัญหาการเชิญ หรือความเหมาะสมของการให้แรงเสริมในการเข้าร่วมหรือเหตุผลอื่นใด Krueger ไม่แนะนำให้เชิญผู้เข้าร่วมเพื่อไว้เกินอัตราที่กำหนดเพราะอาจสร้างปัญหาอื่นตามมา เช่น ทำให้คนเข้าร่วมมากเกินไปก่อให้เกิดปัญหา อาจทำให้ข้อมูลลำเอียง หรือสมาชิกมากเกินไปจนไม่สามารถแสดงความคิดเห็นได้ทั่วถึง ทั้งนี้จำนวนคนเข้าร่วมมีมากเกินไปบางครั้งมาจากเพื่อนหรือสามี/ภรรยา ที่มาเป็นเพื่อนแล้วถือโอกาส เข้าร่วมในกระบวนการกลุ่มด้วย ทั้งที่จริงคนกลุ่มนี้ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายของการเก็บข้อมูล

2.1.2 ผู้บันทึกการสนทนา (Note Taker) มีหน้าที่ในการจดบันทึกคำสนทนาโดยย่อ ของกลุ่มผู้บันทึกต้องรู้วิธีการจดบันทึกอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะจะต้องบันทึกบรรยากาศที่เกิดขึ้นระหว่างการสนทนาด้วย เช่น อารมณ์ ลักษณะท่าทาง ฯลฯ ของผู้ร่วมสนทนาทั้งนี้เพื่อประโยชน์สำหรับการวิเคราะห์ภายหลัง นอกจากนี้แล้วควรมีคุณสมบัติเฉพาะตัว คือ ควรพูดและฟังภาษาท้องถิ่นได้ดีและเข้าใจอย่างลึกซึ้งด้วย นอกจากนี้จะบันทึกคำสนทนาแล้ว ผู้บันทึกการสนทนายังมีหน้าที่บันทึกเสียง บันทึกภาพของผู้เข้าร่วมสนทนาทุกกลุ่มทุกคน รวมทั้งการถอดเทปด้วย

2.1.3 ผู้อำนวยการจัดกลุ่มสนทนา (Facilitator) เป็นผู้คอยให้การช่วยเหลือทั่วไปใน ขั้นตอนเตรียมการจัดกลุ่มสนทนา คอยอำนวยความสะดวก เช่น เตรียมสถานที่ เตรียมวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องดื่มหรือของว่าง รวมทั้งจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่ผู้เข้าร่วมสนทนาทุกกลุ่มต้องใช้

3. การกำหนดสมาชิกในกระบวนการสนทนาทุกกลุ่ม

งานที่สำคัญของกระบวนการจัดกลุ่มสนทนา คือ การเลือกสมาชิกผู้เข้าร่วมสนทนา หลักการสำคัญของการใช้เทคนิคนี้อยู่ที่เลือกสมาชิกที่มีภูมิหลังคล้ายคลึงกันหรืออยู่ในบริบท เดียวกัน ความคุ้นเคยกันหรือมีภูมิหลังคล้ายกันทำให้ผู้ดำเนินการสนทนาทุกกลุ่มไม่ต้องใช้เวลามากในการแนะนำตัวสมาชิกที่อยู่ในกระบวนการทำให้มีเวลากับการอภิปรายมากขึ้น นอกจากนี้การที่ผู้เข้าร่วมกระบวนการมีภูมิหลังคล้ายกันจะมีประสบการณ์ ความเข้าใจในประเด็นปัญหาที่ต้องศึกษาร่วมกัน มีความสะเทือนใจที่จะเสนอความคิดเห็นของตนเอง ในขณะที่สมาชิกที่มีภูมิหลังต่างกัน ไม่คุ้นเคยกันหรือไม่อยู่ในบริบทเดียวกัน อาจต้องใช้เวลาในการทำความคุ้นเคยกันนานกว่า ดังนั้นหากสมาชิกมีระดับการแสดงความคิดเห็นแตกต่างกันมาก ก็ควรจะแยกออกเป็นสองกลุ่มอิสระจากกัน มิฉะนั้นสมาชิกบางกลุ่มอาจแสดงบทบาท หรือความคิดที่มีอิทธิพลเหนือสมาชิกอื่น ทำให้ได้ข้อมูล ไม่รอบด้านมีผู้เสนอขนาดของสมาชิกในการสนทนาไว้หลายคน เช่น Glimore และ Campbell (1996, p. 122) เสนอว่าสมาชิกในกลุ่มควรมีประมาณ 6-12 คน หรือ ประมาณ 6-9 คน ตามข้อเสนอของมหาวิทยาลัยแห่งรัฐไอโอวา (สุวิมล ว่องวานิช, 2550; อ้างอิงมาจาก Iowa State University Extension, 2001) ในขณะที่ Morgan และ Scannell (1998) เห็นว่าขนาดของการสนทนาทุกกลุ่ม โดยทั่วไปจะกำหนด

ขนาดไว้ที่ 6-10 คน แต่ขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมยังขึ้นอยู่กับประเด็นที่กำหนดให้อภิปราย และเวลาที่ใช้ในการประชุมกลุ่ม ทั้งนี้ถ้ากลุ่มประกอบด้วยจำนวนสมาชิกน้อยคน ผู้ดำเนินการอภิปรายต้องเข้าใจว่าอาจจะเป็นการกำหนดภาระงานให้กับสมาชิกมากเกินไปหรือหากสมาชิกมีจำนวนมาก เวลาที่แต่ละคนจะแสดงความคิดเห็นก็จะน้อย ดังนั้นการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสนทนากลุ่มต้องพิจารณาว่าสมาชิกแต่ละคนจะมีเวลาโดยเฉลี่ยได้แสดงความคิดเห็นคนละกี่นาที ถ้าใช้สมาชิกน้อย ประเด็นน้อย เวลามาก สมาชิกแต่ละคนต้องแสดงความคิดเห็นมาก หรือถ้าใช้สมาชิกมาก ประเด็นอภิปรายมาก เวลาประชุมสั้น สมาชิกจะมีโอกาสพูดน้อยมาก แต่ที่สำคัญผู้เข้าร่วมในกระบวนการกลุ่มควรมีลักษณะที่คล้ายกันในภูมิหลัง และเป็นตัวแทนภาคหรือหน่วยงานต่างๆ ของประชากร

4. การกำหนดเวลาที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม

Morgan ได้ให้ความเห็นว่าเวลาที่ใช้ในการสนทนากลุ่มขึ้นอยู่กับขอบเขตและลักษณะของปัญหาที่ต้องการศึกษา ลักษณะของผู้เข้าร่วมสนทนา ปฏิสัมพันธ์ ความเคลื่อนไหวภายในกลุ่ม และบรรยากาศของการสนทนาควรใช้เวลาในการประชุมประมาณหนึ่งชั่วโมงครึ่ง แต่เต็มที่ไม่ควรเกิน 2 ชั่วโมง และการประชุมกลุ่มควรจะอยู่ภายใต้บรรยากาศที่สบายไม่เป็นทางการ โดยการมีการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ผู้ดำเนินการอภิปรายทำหน้าที่กำกับให้สมาชิก พูดคุยกันในประเด็นที่มีการกำหนดล่วงหน้า และสร้างปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มให้กลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความรู้สึกความคิดเห็น และทัศนคติร่วมกัน

5. การบันทึกการสนทนากลุ่ม

Bertrand, Brown และ Ward (1992) ได้กล่าวถึง การบันทึกการสนทนากลุ่มว่าสามารถกระทำได้ 3 วิธี ดังนี้

1. การจดบันทึกและการถอดความจากเทปอย่างละเอียดทุกคำพูด และบันทึกบรรยากาศการสนทนาด้วย วิธีนี้เหมาะสำหรับข้อมูลที่สำคัญและจำเป็น มีเวลาเพียงพอ ไม่เร่งรัดจุดประสงค์ของการศึกษาต้องการรายละเอียดเพื่อใช้เปรียบเทียบให้เห็นแตกต่างในกลุ่มประชากรที่ต่างกัน เช่น แยกตามเพศ อายุ กลุ่ม สถานะทางสังคม ภูมิลาเนา เป็นต้น

2. การจดบันทึกการสนทนา และบันทึกเทปประกอบ วิธีนี้จะเน้นการจดบันทึกอย่างละเอียด ไม่มีการถอดเทป เมื่อมีข้อสงสัย ก็จะฟังจากเทปประกอบเท่านั้น วิธีนี้เหมาะสำหรับการวิจัย ที่มีเวลาจำกัด การสนทนาใช้เวลามาก

3. การจดบันทึกอย่างเดียว โดยไม่ต้องบันทึกเทป วิธีนี้เหมาะสำหรับการวิจัยที่ใช้เวลาน้อย ประเด็นในการวิจัยเป็นเรื่องง่ายๆ ไม่ซับซ้อน หรือจัดกลุ่มสนทนาเพื่อศึกษาประกอบเทคนิคอื่นๆ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

Krueger (1994) แสดงแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มว่า ข้อมูลที่เป็นถ้อยคำหรือข้อความที่มาจากแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มซึ่งอาจใช้คำที่ต่างกัน แต่ทว่ามีความหมายเหมือนกัน เพราะฉะนั้นผู้ที่ทำหน้าที่วิเคราะห์ข้อมูลต้องมีการเปรียบเทียบคำตอบว่ามีความคล้ายกัน เหมือนกัน เกี่ยวข้องกัน หรือไม่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาองค์ประกอบ อื่นที่เกี่ยวข้อง สมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมพูดในบริบทเดียวกันหรือไม่ และ

คำนึงถึงน้ำหนักของคำตอบ ความคงเส้นคงวาของคำตอบ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกระบวนการสนทนากลุ่มต้องกระทำอย่างเป็นระบบ โดยมีขั้นตอนสำคัญ 6 ขั้นตอน คือ 1) การจัดลำดับคำถามและการให้เวลาผู้ตอบคุ้นเคยกับประเด็นคำถามที่ใช้ในการสนทนา 2) การจับประเด็นที่ได้จากการสนทนากลุ่มและมีการบันทึก 3) การลงรหัสข้อมูล 4) การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลซ้ำ ซึ่งอาจเกิดขึ้นในกระบวนการกลุ่ม หรือเกิดขึ้นภายหลังโดยการให้สมาชิกตรวจสอบรายงานข้อเขียน 5) การตรวจสอบระหว่างผู้ดำเนินการอภิปรายกับผู้ช่วยหลังการสนทนากลุ่ม และ 6) การแลกเปลี่ยนรายงานระหว่างผู้เข้าร่วมกระบวนการกับผู้เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มจะมีระดับของการแปลความหมายที่เหมาะสมซึ่งเป็นค่าต่อเนื่องเริ่มตั้งแต่ข้อมูลดิบ การบรรยาย การตีความ และข้อเสนอแนะในส่วนของการวิเคราะห์และรายงานผลนั้น มีวิธีการต่างกันตามแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการเก็บ ได้แก่ การวิเคราะห์จากทรานสคริปต์ (Transcript-Based Analysis) การวิเคราะห์จากเทป (Tape-Based Analysis) การวิเคราะห์จากการบันทึกย่อ (Note-Based Analysis) การวิเคราะห์จากความจำ (Memory Based Analysis) เป็นต้น อย่างไรก็ตามวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในช่วงแรก ควรดำเนินการโดยหลังจากการสนทนากลุ่ม ผู้ดำเนินการอภิปรายจะสรุปประเด็นให้สมาชิกฟังทันที เป็นการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของการสรุปความคิดเห็นของกลุ่ม เพื่อเป็นการหาผลสรุปเบื้องต้นจากข้อค้นพบที่ได้จากการสนทนา สามารถเพิ่มเติมประเด็น หรือแก้ไขข้อผิดพลาดจากการสรุปได้ก่อนสิ้นสุด การประชุมกลุ่ม หลังจากนั้นคณะผู้ทำงานต้องมาร่วมกันในการสรุปผลการจัดกลุ่มสนทนา เพื่อศึกษาจุดแข็งจุดอ่อนของกระบวนการจัดสนทนา ซึ่งจะเป็นข้อมูลในการดำเนินการจัดกลุ่มสนทนาครั้งต่อไป

ในกรณีที่มีการประชุมกลุ่มมากกว่า 1 กลุ่ม หลังจากสิ้นสุดการสนทนากลุ่มแล้ว จะมีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) มีการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม แล้วสรุปเป็นข้อค้นพบจากการเก็บข้อมูลโดยนำเสนอตามหัวข้อที่กำหนดในขั้นตอนนี้อาจใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยวิเคราะห์ข้อมูลได้

7. ข้อดีของเทคนิคการจัดกลุ่มสนทนา

การจัดกลุ่มสนทนาเป็นเทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการระบุความต้องการจำเป็น (Needs Identification) เนื่องจากเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสนทนาสามารถแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกจากสภาพที่เป็นอยู่ในขณะนั้นได้อย่างเต็มที่ และสามารถแสดงความรู้สึกออกมาทั้งในด้านคำพูด ท่าทาง สีหน้าได้โดยตรง ผลจากการสนทนากลุ่มทำให้รับทราบข้อคิดเห็น ปฏิกริยาโต้ตอบ และความต้องการจำเป็นของกลุ่มทันที ทำให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจน การมีปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มทำให้เกิดพลวัตในการกระตุ้นและส่งเสริมความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสนทนา ข้อมูลที่ได้จึงมีความหลากหลายและลึกซึ้ง นอกจากนี้การเก็บรวบรวมข้อมูลก็ใช้ระยะเวลาสั้น ไม่ต้องยุ่งยากในการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ประกอบการสนทนา ค่าใช้จ่ายต่ำ ทำได้สะดวก บรรยากาศสร้างสรรค์ง่ายต่อการทำความเข้าใจในความคิดของสมาชิก มีความยืดหยุ่นสูงในทางปฏิบัติ

8. ข้อจำกัดของเทคนิคการจัดกลุ่มสนทนา

เทคนิคการจัดกลุ่มสนทนามีข้อจำกัด เช่นเดียวกับเทคนิคการเก็บข้อมูลแบบอื่นๆ กล่าวคือ ในขั้นตอนของการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความเป็นเอกพันธ์และเป็นตัวแทนของกลุ่มประชากร เพื่อให้สามารถสรุปอ้างอิงผลการวิจัยได้นั้นค่อนข้างดำเนินการได้ยาก ต้องอาศัยทักษะด้านความรู้

ความเข้าใจ และประสบการณ์จากผู้ดำเนินการจึงจะทำให้การสนทนากลุ่มประสบความสำเร็จ และยังถ้าผู้ดำเนินการสนทนามีความลำเอียงในการสนทนา ตั้งประเด็นคำถามในลักษณะการชี้นำ มีการชักจูง สอดแทรกความคิดเห็นของตนเองในระหว่างการประชุมจะยิ่งทำให้คำตอบที่ได้รับจากประชุมกลุ่มบิดเบือนไปจากความเป็นจริง ประกอบกับข้อมูลที่ได้รับจากการใช้เทคนิควิธีนี้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งมีความยากในการวิเคราะห์และสรุปผล ความสำเร็จของการจัดกลุ่มสนทนาขึ้นอยู่กับทักษะความสามารถของผู้ดำเนินการอภิปราย ความพยายามในการกำหนดสมาชิกที่มีลักษณะธรรมชาติคล้ายคลึงกันซึ่งไม่สามารถกระทำได้ง่ายนัก

สรุปได้ว่า การสนทนากลุ่มเป็นเทคนิคที่ใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มในการเก็บข้อมูล โดยการฟัง และเรียนรู้จากกลุ่มผู้เข้าประชุม เป็นวิธีการเก็บข้อมูลที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมและผู้ดำเนินการมีปฏิสัมพันธ์โดยการเผชิญหน้ากันทำให้เกิดพลังของกลุ่มไปกระตุ้นความคิดเห็นของตนเองและความคิดเห็นของผู้อื่นออกมาอย่างเปิดเผยและจริงใจในขณะดำเนินการ ทำให้ได้ข้อมูลที่มีความละเอียดลึกซึ้ง ลุ่มลึก และมีแง่มุมต่างๆ ของความคิดและประสบการณ์ของคนในกลุ่มเทคนิคนี้สามารถดำเนินการได้รวดเร็วประหยัดเวลา กระบวนการกลุ่มจะทำให้เกิดการสื่อสารกันภายในกลุ่มระหว่างสมาชิกผู้เข้าร่วมกับผู้ดำเนินการอภิปรายและระหว่างสมาชิกด้วยกันเองกระบวนการที่ใช้ในการประชุมแบบนี้ประกอบด้วยวิธีการสื่อสาร 3 ส่วน ส่วนแรกเป็นการสื่อสารเพื่อกำหนดประเด็นที่ต้องการฟังจากสมาชิกที่เข้าร่วม ส่วนที่สองเป็นการสื่อสารภายในระหว่างสมาชิกภายใต้ประเด็นที่กำหนด ส่วนที่สามเป็นการสรุปสาระที่คณະนักวิจัยได้เรียนรู้จากกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมในการวิจัยครั้งนี้ ในขั้นตอนการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและตรวจสอบความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อทำการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความรู้สึกรู้สึกคิด การให้เหตุผล การตัดสินใจ และพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลที่มีต่อคำถามประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ล่วงหน้าเพื่อการศึกษา โดยให้สมาชิกในกลุ่มสนทนา ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นอภิปรายเกี่ยวกับตัวแปรหรือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่มุ่งศึกษา

2.8 แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับเครือข่าย

2.8.1 ความหมายของเครือข่าย

ความหมายของเครือข่ายขึ้นอยู่กับว่าวิชาชีพใดจะนำคำว่าเครือข่ายไปใช้ซึ่งทำให้เครือข่ายมีความแตกต่างกันไปตามกลุ่มอาชีพ มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า “เครือข่าย” ไว้ดังนี้

วีระศักดิ์ เครือเทพ (2550) ได้สรุปความหมายของเครือข่ายโดยอิงกับกรอบวิเคราะห์ในทางรัฐประศาสนศาสตร์ว่าหมายถึง การจัดรูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของการทำงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ตั้งแต่สองหน่วยงานขึ้นไป ซึ่งอาจเป็นหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร หน่วยงานพัฒนาเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร กลุ่มอาสาสมัครของประชาชนหรือองค์การระหว่างประเทศเพื่อร่วมมือร่วมใจกันดำเนินการกิจของสาธารณะบางประการ โดยมีองค์การภาครัฐเป็นแกนหลักของเครือข่าย ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงเหล่านี้เป็นไปในลักษณะที่พึ่งพาอาศัย

ซึ่งกันและกันและมีความสัมพันธ์กันในลักษณะเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีเป้าหมายของความร่วมมือก็เพื่อต้องการแก้ไขปัญหาสาธารณะบางประการร่วมกันซึ่งเป็นปัญหาที่องค์การใดองค์การหนึ่งมีอาจดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จได้โดยลำพัง

สันติ อินทร์สุภา (2559) กล่าวว่า เครือข่ายหมายถึง การที่ปัจเจกบุคคลกลุ่มของคนหรือองค์การที่มีความสมัครใจมาพบปะกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างกัน หรือลงมือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยที่สมาชิกมีความเป็นอิสระ ขณะเดียวกันก็มีความสัมพันธ์ระหว่างกันในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคม ทางด้านข่าวสาร ฯลฯ โดยมีการจัดโครงสร้างและรูปแบบการทำงานด้วยระบบใหม่ ในลักษณะสร้างความร่วมมือประสานกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องด้วยการระดมสรรพกำลัง ร่วมกันกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาด้วยการให้สมาชิกได้ร่วมคิดร่วมตัดสินใจร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ เชื่อมโยงกิจกรรมร่วมกัน และตระหนักถึงงานที่จะทำร่วมกัน ทั้งนี้ก็เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ร่วมกัน

Laurence J. O'Toole และ Kenneth J. Meier (2004) ได้ให้ความหมายของการทำงานแบบเครือข่ายว่า หมายถึง สภาวะที่หน่วยงานภาครัฐร่วมมือกับองค์การต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของภาครัฐด้วยกัน องค์การภาคเอกชน องค์การภาคประชาชน สถาบันวิชาชีพ หรือองค์การที่ไม่แสวงกำไรเพื่อแก้ไขปัญหาหรือเพื่อดำเนินกิจการสาธารณะให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานหรือองค์การต่างๆ ไม่ได้เกิดขึ้นในลักษณะของการบังคับหรือการสั่งการตามลำดับชั้นการบังคับบัญชา

Stephen Goldsmith และ William D. Eggers (2004) ได้นิยามความหมายของเครือข่ายไว้ว่า เครือข่ายคือ โครงการริเริ่มต่างๆ ที่หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ดำริให้มีขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการสาธารณะ โดยสามารถวัดเป้าหมายของผลงานได้ มีการมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบให้แต่ละหุ้นส่วนการงาน และได้กำหนดโครงสร้างการไหลของสารสนเทศไว้ เป้าหมายอันปลายของการทุ่มเทดำเนินงานคือเพื่อสร้างคุณค่าสาธารณะให้เกิดขึ้นสูงสุดเป็นคุณค่าที่ยิ่งใหญ่กว่าผลรวมจากคุณค่าของงานที่แต่ละหุ้นส่วนการงานสามารถทำได้ตามลำพัง โดยปราศจากการประสานความร่วมมือ

สรุปได้ว่า เครือข่าย หมายถึง กลุ่มของคนหรือองค์การที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน ในลักษณะที่บุคคลหรือองค์การสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระในการดำเนินกิจกรรมของตน การสร้างเครือข่ายเป็นการทำให้บุคคลและองค์การที่กระจัดกระจายได้ติดต่อและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและเป็นการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ อีกทั้งสมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันฉันทันท์เพื่อนที่ต่างก็มีความเป็นอิสระ มากกว่าสร้างการคบค้าสมาคมแบบพึ่งพิง

2.8.2 ลักษณะของเครือข่าย

หากกล่าวในภาพรวมจะเห็นได้ว่าเครือข่ายเป็นแบบฉบับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลหรือองค์การที่มีความเกี่ยวข้องกัน โดยกลุ่มต่างๆ ดังกล่าวมักจะเชื่อมโยงกันในลักษณะของการพึ่งพาอาศัยระหว่างกัน นักวิชาการได้กล่าวถึงลักษณะของเครือข่ายไว้ ดังนี้

นฤมล นิราทร (2543) กล่าวว่า ลักษณะของเครือข่ายที่สำคัญมี ดังนี้

1. มีกลุ่มบุคคลหรือองค์การ
2. กลุ่มเหล่านี้มีปฏิสัมพันธ์ ปฏิสัมพันธ์เป็นกระบวนการที่ประสานกลุ่มหรือบุคคลเอาไว้ สิ่งที่ได้จากการมีปฏิสัมพันธ์ก็คือข่าวสารข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ที่เป็นประโยชน์(หรือบางครั้งอาจไม่เป็นประโยชน์) ต่อการทำงาน

3. มีการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ลักษณะทั้ง 3 ประการข้างต้นเป็นลักษณะทั่วไปของกลุ่มหรือองค์การ

4. มีความเป็นอิสระต่อกัน ความเป็นอิสระต่อกันนี้ หมายถึง แต่ละกลุ่มก็มีเป้าหมายมีกิจกรรมของตนเองอยู่แล้ว การเข้ามารวมเครือข่ายเป็นการเข้ามารวมเป็นบางส่วนเพื่อทำกิจกรรมหรือโครงการร่วมกัน เมื่อโครงการสำเร็จแล้วเครือข่ายก็อาจสลายตัวไปได้

สนธยา พลศรี (2550) สรุปลักษณะทั่วไปของเครือข่ายไว้ดังต่อไปนี้

1. สมาชิกมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน เครือข่ายเป็นการถักทอสายใยสัมพันธ์ของสมาชิกเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ โดยมีลักษณะเหมือนกับตาข่ายหรือใยแมงมุม

2. สมาชิกของเครือข่ายอาจจะมีลักษณะบางประการร่วมกัน เช่น อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกันหรืออาณาบริเวณใกล้เคียงกันประกอบอาชีพเดียวกันหรือเกี่ยวข้องกัน ใช้ทรัพยากร เช่น สายน้ำป่าไม้ ประสบปัญหาหรือวิกฤตการณ์ร่วมกัน ลักษณะดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการรวมกันเป็นเครือข่ายเร็วขึ้น

3. สมาชิกของเครือข่ายอาจจะมีลักษณะบางประการแตกต่างกัน เช่น เพศอายุ ระดับการศึกษา ศาสนา ชาติพันธุ์ ฐานะทางเศรษฐกิจ ลักษณะเหล่านี้ทำให้เครือข่ายมีความหลากหลายและมีพลัง

4. สมาชิกมีความสัมพันธ์หลายมิติ เครือข่ายเป็นระบบความสัมพันธ์ของสมาชิกที่มีหลายลักษณะ เช่น เป็นความสัมพันธ์ของธรรมชาติโดยทั่วไป ทั้งสิ่งที่มีชีวิตและสิ่งที่ไม่มีชีวิต ความสัมพันธ์เชิงกระบวนการของการทำงาน ความสัมพันธ์ในการร่วมมือกันของมนุษย์ในทางสังคม วิทยาศาสตร์ ความสัมพันธ์ในลักษณะของการประสานงาน เป็นพลังในการทำงาน เป็นเครือข่ายประชาสังคม เป็นต้น

5. เครือข่ายมีลักษณะเป็นการรวมพลังหรือศักยภาพของสมาชิกเข้าด้วยกัน ไม่ใช่พึ่งพิงอิงสมาชิกอื่นๆ เพียงฝ่ายเดียว สมาชิกจึงต้องนำศักยภาพของตนออกมาใช้อย่างเต็มที่ พลังของเครือข่ายเป็นแบบทวีคูณหรือก้าวกระโดด

6. สมาชิกมารวมกันด้วยความสมัครใจไม่ใช่ เพราะถูกบีบบังคับ เนื่องจากสมาชิกไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง มองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย เป็นต้น

7. ความสัมพันธ์ ระหว่างสมาชิกเป็นแบบกัลยาณมิตร คือ มีความสมานฉันท์ สามัคคีมีความเอื้ออาทร สนับสนุนช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่ขัดแย้ง ไม่ชิงดีชิงเด่น

8. สมาชิกมีความสัมพันธ์กันในช่วงระยะเวลาหนึ่ง สมาชิกมีความรู้สึกที่ต่างเป็นส่วนประกอบของกันและกัน แม้ว่าบางเครือข่ายจะร่วมกิจกรรมกันนานๆ ครั้งก็ตาม แต่ยังมีสายใยสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน และพร้อมที่จะร่วมกิจกรรมอยู่เสมอ

9. สมาชิกมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน กิจกรรมของเครือข่ายอาจจะมีการเดี่ยวหรือหลายกิจกรรมก็ได้ เช่น การเยี่ยมเยียนกัน การประชุมสัมมนาร่วมกัน การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กัน การจัดเวที สรุบบทเรียนร่วมกัน การปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาบางอย่างร่วมกัน การสนับสนุนช่วยเหลือในด้านต่างๆ กิจกรรมเหล่านี้ เป็นกิจกรรมที่สมาชิกร่วมกันดำเนินการเป็นครั้งคราวหรืออย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

10. มีความสัมพันธ์เท่าเทียมกัน สมาชิกของเครือข่ายมีโครงสร้างความสัมพันธ์ที่เสมอภาคกันแบบแนวราบ คือไม่มีใครบังคับบัญชาแต่มีลักษณะเป็นหุ้นส่วนกัน มีอิสระในการดำเนินกิจกรรมของตนเอง ไม่รู้สึกว่าต้องสูญเสียอิสระของตนเองไป

11. การมีพันธสัญญาร่วมกัน เครือข่ายมีลักษณะเป็นข้อตกลงระหว่างสมาชิกที่จะดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ซึ่งข้อตกลงร่วมกันนี้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของเครือข่าย

12. การติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิก เครือข่ายมีลักษณะเป็นการติดต่อสื่อสารในรูปแบบต่างๆ ระหว่างสมาชิก เพราะการติดต่อสื่อสารระหว่างกันเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์แบบหนึ่งของเครือข่ายนั่นเอง

13. การบูรณาการ เป็นการร่วมกันของสมาชิกในด้านต่างๆ คือการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย แผนงาน โครงการ กิจกรรม ทรัพยากร การบริหารจัดการผลประโยชน์อันเป็นการรวมระบบย่อยต่างๆ เข้าเป็นระบบใหม่ที่มีคุณภาพ มีพลัง มีศักยภาพที่มากขึ้นกว่าเดิม

14. เครือข่ายมีหลายระดับ ระดับของเครือข่ายแตกต่างกันตามจำนวนของสมาชิก เช่น ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม ระดับองค์การ ระดับสถาบัน ระดับชุมชน ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ เป็นต้น

15. เครือข่ายเป็นเครือข่ายระดับกลุ่มกับกลุ่มหรือองค์การกับองค์การขึ้นไป สมาชิกอาจจะเป็นอิสระต่อกันมารวมกันเป็นบางเรื่องบางส่วนเท่านั้น เมื่อดำเนินกิจกรรมประสบความสำเร็จแล้วก็อาจจะสลายตัวได้ แล้วมารวมตัวกันอีกครั้งเมื่อจะทำกิจกรรมครั้งใหม่ ส่วนการบริหารเครือข่ายอาจใช้การประชุมร่วมกันเป็นครั้งคราวหรือจัดตั้งเป็นองค์การร่วมก็ได้โดยขึ้นอยู่กับลักษณะของเครือข่ายความจำเป็นในการดำเนินกิจกรรมและความเห็นพ้องระหว่างสมาชิกของเครือข่าย

16. เครือข่ายบางเครือข่ายอาจจะดำรงอยู่ได้นานแต่บางเครือข่ายอาจจะล่มสลายได้ง่าย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมาชิก การบริหารจัดการและการพัฒนาเครือข่ายเป็นสำคัญ

17. มีลักษณะเป็นพลวัต เครือข่ายมีระบบการทำงานที่เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ไม่หยุดนิ่งเหมือนกับระบบหายใจของสิ่งมีชีวิต ลักษณะประการหนึ่งของเครือข่ายจึง ได้แก่ ระบบการขับเคลื่อนการดำเนินงานของสมาชิกและการหาสมาชิกใหม่โดยไม่หยุดยั้ง

18. เป็นการเรียนรู้ร่วมกัน เครือข่ายมีลักษณะของการแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน หรือระหว่างสมาชิกกับคนอื่น ๆ เช่น ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญที่อยู่นอกเครือข่าย นักวิชาการสาขาต่างๆ การเรียนรู้ร่วมกันเพื่อสรุบบทเรียน การปรับปรุงข้อผิดพลาดที่ผ่านมา การจัดทำแผนและโครงการ ซึ่งทำให้สมาชิกร่วมกันดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่าลักษณะที่ดีของการทำงานเครือข่ายจำเป็นต้องมีองค์ประกอบหลักๆ ที่สำคัญ คือ เป็นเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกัน มีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจนและเป็นอิสระ รวมถึงการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงจะทำให้การทำงานแบบเครือข่ายเป็นไปได้ด้วยดี

2.8.3 ประเภทและรูปแบบของเครือข่าย

ประเภทและรูปแบบของเครือข่ายมีความแตกต่างกันไปตามนิยาม และกิจกรรมที่แต่ละกลุ่มหรือผู้ใช้กิจกรรมเครือข่ายกำหนดขึ้น สามารถจำแนกได้หลายมิติ ดังนี้

นฤมล นิราทร (2543) จำแนกประเภทของรูปแบบได้ดังนี้

1. จำแนกตามพื้นที่ดำเนินงาน เช่น เครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบล จังหวัด ภาค และระดับประเทศ
2. จำแนกตามประเภทกิจกรรมหรือประเด็นปัญหา เช่น เครือข่ายที่ทำงานด้านเด็ก สตรี สาธารณสุข เศรษฐกิจ พัฒนาชุมชน สิ่งแวดล้อม
3. จำแนกตามอาชีพหรือสถานภาพทางสังคม เช่น เครือข่ายแรงงาน เครือข่ายครู พัททษสิทธิ์เด็ก
4. จำแนกตามรูปแบบโครงสร้างหรือความสัมพันธ์ การจำแนกโดยใช้เกณฑ์นี้ทำให้เกิดเครือข่าย 2 ลักษณะ คือ

4.1 เครือข่ายตามแนวตั้ง หมายถึง เครือข่ายที่โครงสร้างมีลักษณะเป็นช่วงชั้นความสัมพันธ์ระหว่างองค์การภายในเครือข่ายไม่เท่ากัน มีองค์การที่มีสถานภาพสูงกว่าและอยู่ในฐานะผู้ให้ความช่วยเหลือแก่องค์การที่เป็นลูกข่าย เครือข่ายแนวตั้งพบมากในองค์การธุรกิจเช่น เครือข่ายเฟรนไชน์ต่างๆ ซึ่งลูกข่ายต้องพึ่งพาบริษัทแม่ในเรื่องเครื่องหมายการค้าขณะที่ลูกข่ายต้องเสียค่าใช้จ่ายสำหรับประโยชน์ที่จะได้จากแม่ข่าย

4.2 เครือข่ายตามแนวนอน เป็นเครือข่ายที่ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การต่างๆ ภายในเครือข่ายที่มีความเท่าเทียมกัน ลักษณะการแลกเปลี่ยนเป็นไปโดยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การติดต่อภายในเครือข่ายเป็นการติดต่อระหว่างบุคคลหรือองค์การ หรืออาจจะมีการทำหน้าทีประสานงานระหว่างเครือข่าย เช่น จัดประชุม กระจายข่าวสารข้อมูล หรือเป็นแกนกลางเวลาที่ต้องมีการปฏิบัติการร่วมกัน ซึ่งเครือข่ายในงานพัฒนาส่วนใหญ่ก็จะเป็นเครือข่ายตามแนวนอนเครือข่ายตามแนวนอนนี้อาจแบ่งได้ออกเป็น 2 กลุ่มคือ

4.2.1 กลุ่มแรกเป็นเครือข่ายที่ ขยายตัวออกไปจากศูนย์กลางที่เป็นจุดกำเนิดของเครือข่าย ซึ่งอาจจะเรียกว่า “แม่ข่าย” แม่ข่ายเปรียบเสมือนศูนย์บัญชาการ ซึ่งเป็นที่รวมของข่าวสารข้อมูล เครือข่ายแบบนี้อาจมุ่งที่การให้ข่าวสารข้อมูล หรือเพื่อการปฏิบัติการ หากมุ่งที่การกระจายข่าวสารข้อมูล จะไม่ได้เรียกร้องการมีส่วนร่วมจากสมาชิกมากเท่ากับเครือข่ายที่มุ่งปฏิบัติการ ตัวอย่างเครือข่ายลักษณะนี้ ได้แก่ เครือข่ายพิทักษ์สิทธิ เด็ก เครือข่ายลุ่มแม่น้ำโขงซึ่งเกิดจากการขยายการทำงานของศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก

4.2.2 กลุ่มที่สองเป็นเครือข่ายที่ตั้งขึ้นมาจากกลุ่มที่เป็นสมาชิกเครือข่ายอยู่ก่อนแล้ว โดยแต่ละบุคคลหรือองค์การสมาชิกต่างออกไปสร้างหรือขยายเครือข่าย เช่น เครือข่ายสิทธิเด็กกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กที่ถูกกระทำ ทารุณกรรมทางร่างกาย จิตใจทางเพศ และสิ่งเสพติด

สหวิทยา วิเศษ (2547) ได้แบ่งประเภทของเครือข่ายออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

1. เครือข่ายที่แบ่งตามลักษณะการเกิดของเครือข่าย โดยเครือข่ายประเภทนี้อาจแบ่งเป็นเครือข่ายในด้านต่าง ๆ คือ 1) เครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้งของภาครัฐ เช่น เครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน เครือข่ายอาสาพัฒนาชุมชน เป็นต้น ซึ่งเป็นเครือข่ายที่มีกระบวนการทำงานและโครงสร้างที่ค่อนข้างเป็นทางการ มีระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำหนดมาจากภาครัฐ และได้รับการสนับสนุนจากภาคภาครัฐในด้านต่าง ๆ 2) เครือข่ายที่เกิดจากการสนับสนุนขององค์การพัฒนาเอกชน ซึ่งมีการรวมกลุ่มเครือข่ายตามประเด็นปัญหาสาธารณะที่เกิดขึ้น เช่น ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการเงิน ชุมชน ด้านสุขภาพ ด้านเกษตรกรรม โดยที่ลักษณะของเครือข่ายประเภทนี้จะเป็นกลุ่มเครือข่ายที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติมีลักษณะไม่เป็นทางการ มีการจัดโครงสร้างที่ง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ซึ่งอยู่ในลักษณะแนวราบ (Horizontal) ไม่มีประธาน มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทในการนำเพื่อพัฒนาศักยภาพของตน 3) เครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการก่อตัวของภาคประชาชนหรือเครือข่ายภาคประชาชนโดยเป็นเครือข่ายที่เกิดจากการเรียนรู้ การสั่งสมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและเชื่อมโยงกระบวนการนั้นเป็นเครือข่าย เช่น เครือข่ายวัฒนธรรมพื้นบ้าน เครือข่ายปราชญ์ท้องถิ่น เป็นต้น

2. เครือข่ายที่แบ่งตามลักษณะของกิจกรรม ได้แก่ เครือข่ายที่ดำเนินการโดยยึดภารกิจหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งเครือข่าย โดยเป็นการรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมเป็นครั้งคราวตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น เครือข่ายการเรียนรู้ เครือข่ายผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาของภาครัฐ เป็นต้น

สรุปได้ว่าแม้ว่าเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกประเภทของเครือข่ายจะมีความชัดเจน แต่ในความเป็นจริงเราจะพบว่าในหลายกรณี เครือข่ายมักจะมีลักษณะที่คาบเกี่ยวกัน กล่าวคือเครือข่ายมักจะมีมิติต่างๆ เช่น เครือข่ายหนึ่งอาจจะเป็นทั้งเครือข่ายในพื้นที่ เครือข่ายกิจกรรม และเครือข่ายตามสถานภาพทางสังคม

2.8.4 องค์ประกอบของเครือข่าย

เสถียร จิรรังสินันต์ (2549) กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของความเป็นเครือข่าย ได้แก่

1. หน่วยชีวิตหรือสมาชิก เป็นองค์ประกอบเบื้องต้นของความเป็นเครือข่ายที่สร้างระบบปฏิสัมพันธ์โดยแต่ละหน่วยชีวิตและแต่ละปัจเจกบุคคล จะดำเนินการสานต่อเพื่อหาแนวร่วมในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ เพื่อให้เกิดการดำรงอยู่ร่วมกันตามหลักธรรมชาติที่ทุกสรรพสิ่งจะต้องพึ่งพาอาศัยและสร้างกระบวนการที่สืบเนื่องเพื่อรักษาความเป็นไปของชีวิตดังนั้นหน่วยชีวิตหรือสมาชิกในองค์กรนั้นจะเป็นองค์ประกอบหลักที่ก่อให้เกิดความเป็นเครือข่าย

2. จุดมุ่งหมาย เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะหากว่าบุคคลกลุ่มองค์กร มารวมกันเพียงเพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยไร้ความมุ่งมั่นหรือจุดมุ่งหมายร่วมกัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีอาจกล่าวได้ว่าเป็นเครือข่าย เพราะความเป็นเครือข่ายจะต้องมีความหมายถึง “การร่วมกันอย่างมีจุดหมาย” เพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์และกระบวนการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น

3. การทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก การที่แต่ละหน่วยชีวิตหรือการที่แต่ละบุคคลจะมารวมกันนั้น สิ่งที่จะยึดโยงสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกันคือ การทำหน้าที่ต่อกัน และกระทำอย่างมีจิตสำนึก

เพราะหากขาดจิตสำนึกต่อส่วนรวมแล้วกระบวนการนั้นจะเป็นเพียงการจัดตั้งและเรียกร้องหาผลประโยชน์ตอบแทนเท่านั้น และการที่คนจะมารวมกลุ่มเป็นองค์กรเครือข่ายได้นั้น นอกจากจะมีความสนใจหรืออุปนิสัยใจคอที่คล้ายคลึงกันแล้ว บุคคลยังต้องมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม กล่าวคือ เมื่อพวกเขาเห็นปัญหาหรือต้องการที่จะพัฒนาและเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งจิตใจที่มุ่งมั่นซึ่งเป็นปัจจัยภายในของแต่ละบุคคล ย่อมเป็นแรงขับเคลื่อนที่นำไปสู่การคิดวิเคราะห์และการค้นหาวิธีเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ รวมทั้งแสวงหาแนวร่วมจากเพื่อนร่วมอุดมการณ์ เพื่อสร้างพลังอำนาจในการต่อรองหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน จนกลายเป็นองค์กรเครือข่ายที่ทุกฝ่ายต่างก็มีความไว้วางใจต่อกันทั้งนี้เพราะความเป็นเครือข่าวนั้นสามารถที่จะตอบสนองกระบวนการแก้ไขปัญหาได้มากกว่า

4. การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยน ในองค์ประกอบของความเป็นเครือข่ายสิ่งหนึ่งที่จะขาดมิได้ก็คือการมีส่วนร่วม การพึ่งพาอาศัยและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกจะเป็นปัจจัยที่หนุนเสริมให้เครือข่าวนั้นมีพลังมากขึ้น เพราะการมีส่วนร่วมจะทำให้สมาชิกมีความรู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายซึ่งจะช่วยให้ทุกฝ่ายหันหน้าเข้าหากันและพึ่งพากันมากขึ้น นอกจากนี้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ก็มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะจะนำไปสู่การให้และการรับรวมถึงการระดมทรัพยากรเพื่อให้ภารกิจที่เครือข่ายดำเนินการร่วมกันนั้นบรรลุถึงเป้าหมาย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จึงเป็นทั้งแนวคิด กระบวนการและวิธีการของการจัดการเครือข่ายเป็นกระบวนการสร้างข้อมูลต่อเนื่อง เพราะถ้าไม่มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันที่มาจากการมีส่วนร่วมแล้ว พัฒนาการของเครือข่ายจะเป็นไปอย่างช้าๆ และอาจถดถอยลง ดังนั้น การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนจึงเสมือนกลไกที่เป็นแรงผลักดันให้ความเป็นเครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

5. ระบบความสัมพันธ์และการสื่อสาร ถ้ากล่าวถึงเครือข่ายว่าเป็นความสัมพันธ์ที่โยงใยแล้ว สิ่งที่มีความสำคัญต่อเครือข่าย คือ ข้อมูลและการสื่อสารระหว่างกัน โดยกระบวนการสื่อสารนั้นจะช่วยให้สมาชิกในเครือข่ายเกิดการรับรู้ เกิดการยอมรับในกระบวนการทำงาน และช่วยรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน ความสัมพันธ์ที่เกิดจากการติดต่อสื่อสารที่ต่อเนื่องเช่นนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่าย ถ้าระบบความสัมพันธ์ได้รับการตอบสนองหรือขาดการติดต่อแล้ว ความเป็นเครือข่ายก็อยู่ในภาวะที่เสื่อมถอย ดังนั้นการพัฒนาระบบเครือข่ายจะต้องยึดหลักการของความสัมพันธ์และการสื่อสารระหว่างกัน โดยมีกิจกรรมและข้อมูลเพื่อให้เกิดความเคลื่อนไหวของเครือข่าวนั้น ๆ

สุวิมล โพธิ์กลิ่น (2549) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ประกอบด้วย 1) แกนนำหรือเครือข่าย 2) สมาชิกเครือข่าย 3) บทบาทหน้าที่ หรือภาระหน้าที่ 4) การมีส่วนร่วมของสมาชิก 5) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 6) การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน 7) ขอบข่ายและภารกิจงานด้านวิชาการ 8) กระบวนการการปฏิบัติงานของเครือข่าย 9) คุณลักษณะที่ดีของแกนนำ 10) เทคนิควิธีการพัฒนาสมาชิก

สนธยา พลศรี (2550) ได้สรุปองค์ประกอบของเครือข่ายจากความเป็นมา แนวคิด ความหมายและลักษณะเครือข่ายว่า เครือข่ายมีองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ ดังนี้

1. สมาชิกเครือข่าย อาจเป็นบุคคล กลุ่มคน องค์กร หรือชุมชนขนาดต่าง ๆ ตามระดับของเครือข่าย สมาชิกเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของเครือข่าย เพราะถ้าหากไม่มีสมาชิกแล้วเครือข่ายจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้

2. วัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน สมาชิกเครือข่ายจะต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเหมือนกัน มารวมกันเป็นเครือข่ายเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายเดียวกัน

3. ระบบความสัมพันธ์ของเครือข่าย สมาชิกเครือข่ายมารวมกันด้วยความสมัครใจ สมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระในการดำเนินงาน มีความเท่าเทียมกันในการดำเนินกิจกรรมมีระบบในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

4. การบริหารจัดการ สมาชิกเครือข่ายมารวมกำหนดการบริหารและจัดการเครือข่ายทั้งโครงสร้างของเครือข่าย สถานภาพ และบทบาทของสมาชิก กฎระเบียบที่ใช้ร่วมกันการประสานงาน การติดต่อสื่อสาร แผนและโครงการ งบประมาณ เป็นต้น ซึ่งรูปแบบของการบริหารจัดการเครือข่ายขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของเครือข่าย และคุณลักษณะของสมาชิกเครือข่ายเป็นสำคัญ

5. ผู้ประสานงานเครือข่าย เครือข่ายต้องมีประสานงานทา หน้าที่ประสานงานบริหารและการจัดการเครือข่ายที่คัดเลือกโดยสมาชิก ซึ่งอาจเป็นบุคคล หรือกลุ่มบุคคลในลักษณะของคณะกรรมการเครือข่ายก็ได้ อาจจะมีศูนย์กลางประสานเพียงศูนย์เดียวหรือหลายศูนย์กลางก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนสมาชิกหรือขนาดของเครือข่าย และความเห็นร่วมกันของสมาชิก

6. กิจกรรมร่วมกัน เครือข่ายต้องมีกิจกรรมที่สมาชิกร่วมกันดำเนินงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของเครือข่าย ซึ่งควรจะเป็นกิจกรรมในการดำเนินงานของเครือข่ายตามปกติ และกิจกรรมที่ร่วมกันดำเนินการเป็นกรณีพิเศษ เพื่อให้สมาชิกเครือข่ายได้ร่วมกิจกรรมกันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

7. การรวมพลังสมาชิก เครือข่ายต้องมีการรวมพลัง หรือศักยภาพของสมาชิกมาใช้ในการดำเนินงานร่วมกันเพราะพลังของเครือข่ายเป็นพลังที่เพิ่มขึ้นแบบทวีคูณและมีผลต่อความสำเร็จของเครือข่าย

8. การสนับสนุนส่งเสริมซึ่งกันและกัน สมาชิกเครือข่ายสนับสนุนส่งเสริมสมาชิกคนอื่นๆ ให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ต่างทำโดยทุกคนตระหนักถึงความสำเร็จของสมาชิกแต่ละคน มีจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของเครือข่าย และการบรรลุเป้าหมายของเครือข่ายร่วมกัน

9. การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง สมาชิกเครือข่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเครือข่ายอย่างกว้างขวาง ทั้งการร่วมเรียนรู้ ร่วมสรุปบทเรียน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผนงาน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผล ร่วมรับผลประโยชน์

10. ผลงานของเครือข่าย เครือข่ายต้องมีการดำเนินงาน ซึ่งเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จของเครือข่าย ความสำเร็จดังกล่าว คือ การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของเครือข่ายนั่นเอง ดังนั้น นอกจากเครือข่ายจะมีกิจกรรมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญแล้วผลงานของเครือข่ายก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งของเครือข่าย

สรุปได้ว่า เครือข่าย ซึ่งเกิดจากคนหรือองค์การที่มีความสนใจมาพบปะกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างกัน หรือลงมือทำ กิจกรรมร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคม ทางด้านข่าวสาร ฯลฯ โดยมีการจัดโครงสร้างและรูปแบบการทำงานด้วยระบบใหม่ ในลักษณะ สร้างความร่วมมือประสานกัน ร่วมกันกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาด้วยการให้สมาชิกได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ และตระหนักถึงงานที่จะทำร่วมกัน ทั้งนี้ก็เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ร่วมกัน

2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.9.1 งานวิจัยในประเทศ

ศิริดา บุรชาติ และคณะ (2554) ศึกษาการวิจัยและพัฒนารูปแบบการประเมิน การพัฒนารูปแบบการประเมินในครั้งนี้ได้ยึดหลักกรอบการพัฒนา 4 ขั้นตอนกล่าวข้างต้นคุณภาพ บัณฑิต สาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ของสถาบันอุดมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ คุณภาพบัณฑิตและรูปแบบการประเมินคุณภาพบัณฑิตตลอดจนประเมินประสิทธิผลของการใช้ รูปแบบการประเมินคุณภาพคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษา โดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนาที่มีการผสมผสานวิธีการทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้ผลการวิจัย ดังนี้ 1) ตัวบ่งชี้คุณภาพบัณฑิต 32 ตัวบ่งชี้ ใน 7 องค์ประกอบ เป็นด้านผลผลิต 28 ตัวบ่งชี้ ใน 5 องค์ประกอบ ด้านผลลัพธ์ 4 ตัวบ่งชี้ ใน 2 องค์ประกอบ ส่วนตัวบ่งชี้คุณภาพกระบวนการพัฒนา บัณฑิต มี 24 ตัวบ่งชี้ ใน 5 องค์ประกอบ 2) รูปแบบการประเมินคุณภาพบัณฑิตแบบมุ่งเน้นผลลัพธ์ มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) สิ่งที่มีมุ่งประเมิน 3) วิธีการประเมินคุณภาพ บัณฑิต 4) วิธีการตัดสินคุณภาพบัณฑิต 3) ประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบ คือ 1) ผลการประเมิน บรรลุตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) ผลการประเมินมีความตรงตามสภาพการณ์ปัจจุบันและมี อำนาจจำแนก ($P < 0.05$)

พรรณี ไพศาลทักษิณ และคณะ (2555) การพัฒนารูปแบบการประเมินระบบ การประกันคุณภาพภายในของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างรูปแบบการประเมินระบบการประกันคุณภาพภายในของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระ บรมราชชนก และ 2) ประเมินคุณภาพของรูปแบบประเมินระบบการประกันคุณภาพภายในของ วิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มตัวอย่างเพื่อพัฒนารูปแบบประเมิน 2) กลุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 3) กลุ่ม ตัวอย่างเพื่อทดลองใช้และประเมินคุณภาพของรูปแบบประเมินระบบการประกันคุณภาพภายใน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมิน แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ พื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์ เนื้อหา ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้ 1. รูปแบบประเมินระบบการประกันคุณภาพภายในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ 1) วัตถุประสงค์การประเมิน 2) สิ่ง ที่มีมุ่งเน้น ได้แก่ ระบบการประกันคุณภาพภายในของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราช ชนก โดยในแต่ละระบบประเมินทั้งปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลการดำเนินงาน 3) ตัวบ่งชี้และ

เกณฑ์การประเมิน ตัวบ่งชี้มีทั้งหมด 39 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1)ระบบควบคุมคุณภาพ 26 ตัวบ่งชี้ (2) ระบบตรวจสอบคุณภาพ 8 ตัวบ่งชี้ และ (3) ระบบประเมินคุณภาพ 7 ตัวบ่งชี้ เกณฑ์การตัดสินผลการประเมิน มี 5 ระดับ คือ ดีมาก ดี พอใช้ ปรับปรุง และปรับปรุงเร่งด่วน 4) ผู้ทำการประเมิน 5) วิธีการที่ใช้ประเมิน 6) ระยะเวลาที่ใช้ประเมิน 7) การรายงานผลการประเมินและการให้ข้อมูลย้อนกลับและ 2. ผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบประเมินระบบการประกันคุณภาพภายในภายหลังจากทดลองใช้ พบว่า รูปแบบประเมินระบบการประกันคุณภาพภายใน มีความตรงเชิงจำแนก สามารถจำแนกกลุ่มได้อย่างถูกต้อง กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินฯ ที่พัฒนาขึ้นว่ามีอรรถประโยชน์และมีความเป็นไปได้นำไปใช้ประเมินอยู่ในระดับมาก มีความเหมาะสมและความถูกต้องในการนำไปใช้ประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด

ภูวดล จุลสุคนธ์ (2555) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา ระดับประถมศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ผลการวิจัยพบว่า สภาพการปฏิบัติงานด้านการประกันคุณภาพภายในด้านคุณภาพผู้เรียนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพความต้องการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในด้านคุณภาพผู้เรียนอยู่ในระดับมาก ผลการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในด้านคุณภาพผู้เรียน พบว่า การเตรียมการเพื่อพัฒนา ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในดีขึ้น และได้ร่วมกันกำหนดตัวบ่งชี้สำคัญ 4 ตัว ได้แก่ 1) จำนวนครั้งที่จัดกิจกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม 2) จำนวนกิจกรรมที่ส่งเสริมการออกกำลังกาย 3) จำนวนครั้งที่มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนกล้าแสดงออก และ 4) จำนวนครั้งที่มีการจัดกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ และร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ทั้ง 4 ตัว ผลการพัฒนาพบว่า โรงเรียนสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ทั้งหมด

กิตติศักดิ์ สินธุโคตร (2556) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการประเมินระบบการประกันคุณภาพภายในของวิทยาลัยนาฏศิลป์สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการประเมินระบบการประกันคุณภาพภายในของวิทยาลัยนาฏศิลป์สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนดังนี้ขั้นตอนที่ 1 เตรียมการประเมินประกอบด้วย การแต่งตั้งคณะทำงานการประเมินระบบการประกันคุณภาพภายในที่รวมระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา ประชุมชี้แจงคณะทำงานประเมินพร้อมมอบคู่มือการประเมินและเอกสารที่เกี่ยวข้องและจัดทำปฏิทินดำเนินงานประเมินขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการประเมินประกอบด้วย การเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์แปลผลและสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินรายตัวบ่งชี้รายองค์ประกอบและรายส่วนเพื่อนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมินโดยกำหนดเกณฑ์ผ่านในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไปและได้ดำเนินการดำเนินการประเมินความเหมาะสมในการดำเนินงาน (1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของ (2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของวิทยาลัยที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของ (3) จัดระบบบริหารและสารสนเทศ (4) ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของวิทยาลัย (5) จัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา (6) จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของวิทยาลัย (7) จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน (8) จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องขึ้นขั้นตอนที่ 3 รายงานผลการประเมินแผนงานและโครงการในวิทยาลัยโดยภาพรวมประกอบด้วย การนำเสนอผลการ

ดำเนินงานตามแผนงานและโครงการของวิทยาลัยเป็นรายตัวบ่งชี้รายองค์ประกอบและรายส่วนและ รายงานผลต่อบุคลากรที่เกี่ยวข้อง 2) ผลการประเมินการใช้รูปแบบการประเมินระบบการประกัน คุณภาพภายในของวิทยาลัยนาฏศิลป์สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์โดยผู้รูปแบบจำนวน 80 คน พบว่าในด้านอรรถประโยชน์ความเป็นไปได้ความเหมาะสมความถูกต้องจากผู้บริหารและคณะครูของ วิทยาลัยนาฏศิลป์ทั้ง 2 แห่งที่ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบโดยรวมอยู่ระดับมากที่สุดค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือด้านอรรถประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดค่าเฉลี่ย 4.60

ดวงแก้ว คงเพชรศักดิ์ และคณะ (2557) ศึกษาเกี่ยวกับแบบประเมินรูปแบบการใช้ กระบวนการประเมินสำหรับการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนารูปแบบการใช้กระบวนการประเมิน สำหรับการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน วิธีดำเนินการวิจัยมี 4 ขั้นตอน 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีการใช้กระบวนการประเมิน และวิเคราะห์ สภาพการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) สร้างรูปแบบการใช้กระบวนการประเมิน สำหรับการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) ทดลองใช้รูปแบบการใช้กระบวนการ ประเมิน สำหรับการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4) ประเมินการใช้รูปแบบการใช้ กระบวนการประเมินสำหรับการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้ระเบียบวิธีการวิจัย เชิงคุณภาพ พื้นที่การวิจัยเป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง จำนวน 1 แห่ง การ เก็บรวบรวมข้อมูลใช้การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกตและการปฏิบัติงานด้านการประเมิน คุณภาพภายในสถานศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิเคราะห์เนื้อหา สถิติการบรรยายและสรุป อ้างอิงผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) การใช้กระบวนการประเมิน เป็นการใช้ประโยชน์จากการประเมินขณะ ผู้มีส่วนร่วมกำลังดำเนินการประเมิน สภาพการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร หรือครู ที่ได้รับมอบหมายเพียงคนเดียวเท่านั้น 2) รูปแบบการใช้กระบวนการประเมิน สำหรับการ ประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย กระบวนการ 5 ขั้นตอน (1) การ เตรียมความพร้อม (2) การวางแผนการประเมิน (3) การเก็บรวบรวมข้อมูล (4) การวิเคราะห์ข้อมูล และ (5) การนำเสนอข้อมูลและการนำไปใช้ในแต่ละขั้นตอนใช้การดำเนินงานตามวงจรคุณภาพ เดมมิง PDCA ผู้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร คณะครูในโรงเรียน 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการใช้กระบวนการประเมิน สำหรับการประเมินคุณภาพภายใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ผู้ร่วมประเมินมีความเข้าใจและสามารถดำเนินการประเมินคุณภาพ ภายในตามวงจร PDCA ครบทุกขั้นตอน ผู้ร่วมประเมินเปลี่ยนแปลงทัศนคติความรู้และพฤติกรรม การประเมินคุณภาพภายในไปในทางที่ดี แต่พบปัญหา เรื่องระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองนานเกินไป และมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรขณะดำเนินการทดลอง 4) ผลการประเมินรูปแบบการใช้กระบวนการ ประเมิน สำหรับการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบมี ความเหมาะสมกับการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ยังก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงด้านเจตคติ ความรู้และทักษะการประเมินของบุคลากรภายในสถานศึกษา

จิตติ เสือสา (2557) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอุบลราชธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการ ประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอุบลราชธานี เขต 3 มีองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ (1) การศึกษาปัญหาและความต้องการในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพ

การศึกษาภายในสถานศึกษา (2) การวางแผนปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา (3) การพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา (4) การร่วมกันปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา (5) การนิเทศ ติดตาม และ ประเมินผลการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 2) ผลการประเมินการใช้รูปแบบ การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน และกรรมการสถานศึกษามีความเห็นว่าการปฏิบัติอยู่ใน ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.38)

วีระศักดิ์ ลันสี (2557) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย โครงสร้างที่สัมพันธ์กัน 4 องค์ประกอบ คือ 1) เป้าหมายของการประเมิน 2) สิ่งที่มีมุ่งประเมิน ได้แก่ ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการจัดการศึกษา ด้านการสร้างสังคมแห่งการ เรียนรู้ ด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา และด้านมาตรการส่งเสริม ตัวบ่งชี้การประเมินได้จากสิ่งที่มีมุ่ง ประเมิน 15 มาตรฐาน 65 ตัวบ่งชี้ 3) เกณฑ์การตัดสินผลการประเมินมี 5 ระดับ คือ ดีเยี่ยม ดีมาก ดี พอใช้ ปรับปรุง และ 4) วิธีการประเมิน ประกอบด้วย ผู้เกี่ยวข้องกับการประเมินและการประเมิน ตามรูปแบบเสริมพลัง 3 ประสาน ผลการประเมินรูปแบบการประเมิน พบว่า รูปแบบการประเมิน คุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 4 องค์ประกอบที่พัฒนาขึ้น มีคุณภาพตามเกณฑ์ คุณภาพ งานประเมินทั้งด้านการใช้ประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบทั้ง 4 องค์ประกอบมีคุณภาพในระดับมากที่สุด

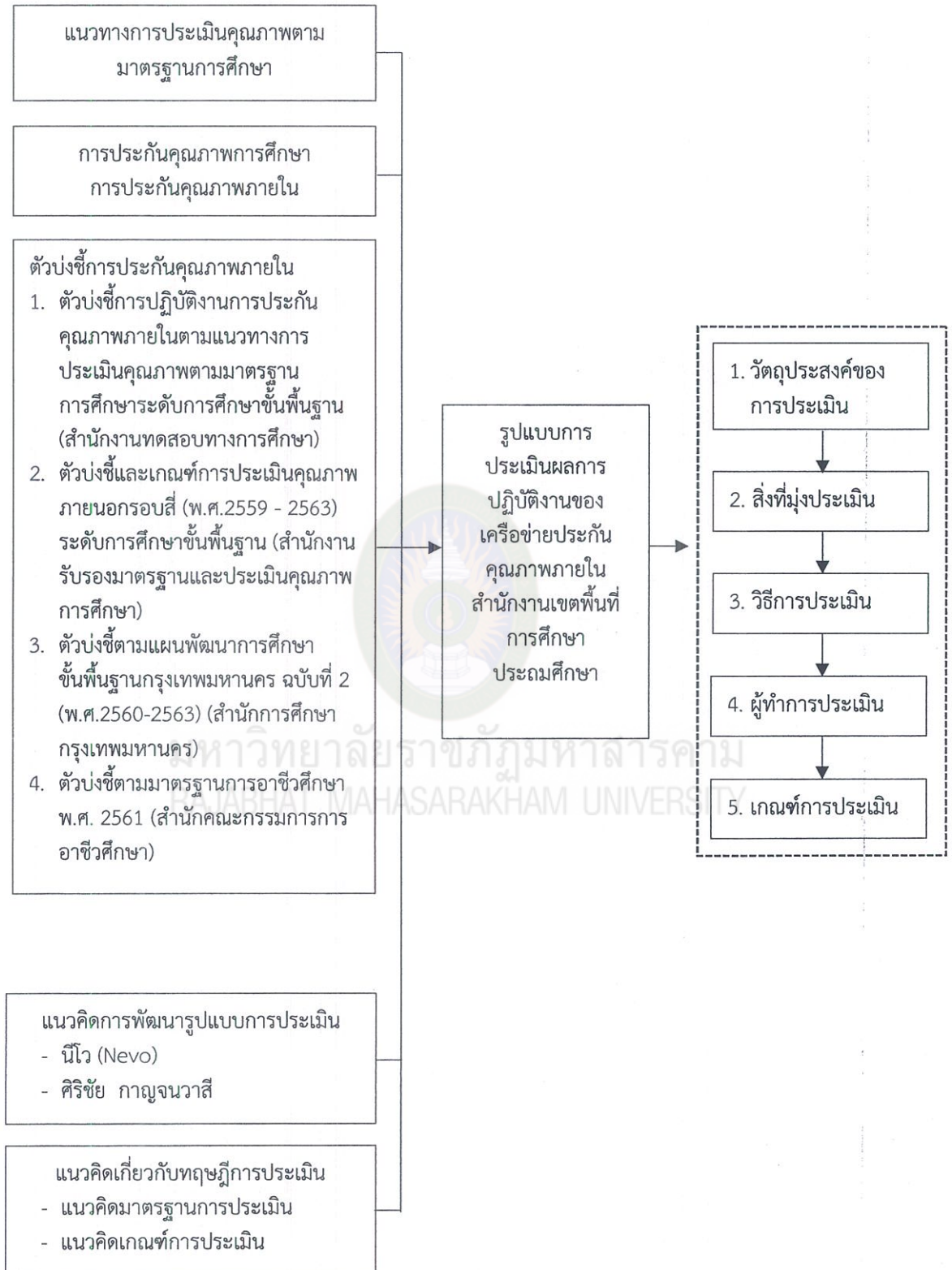
2.9.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Ntaeboso Phenduka. (2013) การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพของ การเรียนทางไกลที่วิทยาลัยการศึกษา ไชโทในปี 2002 วิทยาลัยได้รับมอบหมายจากรัฐบาลเลโซโท ด้วยการกำหนดระยะเวลา การศึกษาให้กับครูที่ไม่มีคุณสมบัติ เป็นประสบการณ์ ทักษะการสังเกต ของผู้เรียนอย่างมืออาชีพ ที่พวกเขาจะพัฒนาตนเอง ด้วยการสอนทางไกล เป็นกระบวนการ การประกันคุณภาพภายในวิทยาลัย นักศึกษาจะได้รับการสนับสนุนและรับการพัฒนาในช่วง ระยะเวลาหนึ่ง ที่นักศึกษาทุกคนจะมาพบกันที่วิทยาลัยในปลายภาคเรียนของการศึกษาและตามด้วย การทดสอบ การวิจัยครั้งนี้เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อตั้งประสบการณ์ ทักษะและ ข้อสังเกตอื่น ๆ ผลการวิจัยระบุว่า จะมีความท้าทายและข้อดีในหลายอย่างในการใช้โปรแกรม การศึกษาทางไกลดังกล่าว

Swaleha Sindhi. (2014) ผลสรุปจากการวิจัยโรงเรียนจะมีการพัฒนาระบบการ ประเมินตนเองเพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพการศึกษาอันเป็นข้อมูลที่สนับสนุนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ สูงขึ้นของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนปลาย คณะกรรมการสถานศึกษาตลอดจน ครูผู้เกี่ยวข้องจะทำงานอย่างหนัก ในหลักสูตรที่สอดคล้องกับ มาตรฐานและศักยภาพของครูและ นักเรียน ดังนั้นการจัดการศึกษาโดยทั่วไปนักการศึกษาจึงมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาในเชิง บวกและมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น

2.10 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยการพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้อาศัยแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอย่างหลากหลาย เพื่อเป็นฐานในการพัฒนารูปแบบการประเมินให้มีความเหมาะสมและได้มาตรฐานการประเมิน โดยเฉพาะแนวคิดทฤษฎีแนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษา การประกันคุณภาพภายในตัวบ่งชี้การปฏิบัติงานการประกันคุณภาพภายในตามแนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสี่ (พ.ศ.2559 - 2563) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตัวบ่งชี้ตามแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560-2563) ตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561 เพื่อกำหนดสิ่งที่มีมุ่งประเมินหรือองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการประเมินจากนั้นจึงศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนารูปแบบการประเมินของ Nevo และศิริชัย กาญจนวาสี และศึกษาทฤษฎีการประเมินเกณฑ์การประเมินเพื่อกำหนดโครงสร้างรูปแบบการประเมินซึ่งประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของการประเมินสิ่งที่มุ่งประเมินวิธีการประเมินผู้ทำการประเมินและเกณฑ์การประเมินเพื่อประยุกต์ใช้ในการประเมินรูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้นจากการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีจากเอกสารตำราบทความวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากที่กล่าวมาสามารถแสดงกรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาผู้วิจัยได้ดำเนินการในลักษณะการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์สังเคราะห์ สภาพปัจจุบันปัญหา การประเมิน แนวทางการประเมิน และองค์ประกอบมาตรฐานรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาแนวทางตามวัตถุประสงค์

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ระยะที่ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ระยะที่ 4 การประเมินรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์สังเคราะห์ สภาพปัจจุบันปัญหาการประเมิน แนวทางการประเมิน และองค์ประกอบมาตรฐานรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ซึ่งเป็นการศึกษาแนวทางตามวัตถุประสงค์ โดยการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. แหล่งข้อมูล

1.1 ตำรา เอกสารทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1.2.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพภายใน จำนวน 2 คน

1) นางสาวศิริลักษณ์ วงศ์เพชร ตำแหน่ง ศึกษานิเทศก์

2) นายวีระศักดิ์ ศรีสังข์ ตำแหน่ง ศึกษานิเทศก์

1.2.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 2 คน

1) นายสมศักดิ์ พรหจรรย์ ตำแหน่ง ศึกษานิเทศก์

2) นางสาวภัททิยา สุปินะ ตำแหน่ง ศึกษานิเทศก์

1.2.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการศึกษา จำนวน 1 คน

1) นายธีรยุทธ อุทธา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโนนโพน (อ่อนอุปการ)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกประเมินและแบบสัมภาษณ์

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

การดำเนินการในขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา วิเคราะห์แนวคิดเพื่อให้ได้กรอบแนวคิดในการร่างรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาแนวทางการประกันคุณภาพภายในประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิและ เอกสาร ได้แก่ บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี มาตรฐานผลสำเร็จของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา การประเมินคุณภาพองค์กร แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินและสาระอื่น ๆ

ขั้นที่ 2 ร่างข้อคำถามร่างประเด็นการบันทึกเอกสาร และข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับปัจจัยหรือตัวแปรที่ศึกษาเกี่ยวกับ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ของการประเมิน 2) สิ่งที่มีมุ่งประเมิน 3) วิธีการประเมินและ 4) เกณฑ์การประเมิน

ขั้นที่ 3 ตรวจสอบข้อคำถามโดยผู้เชี่ยวชาญสร้างข้อคำถามในฉบับร่างแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้แก่ (1) นางสาวณิชา เทียมสุวรรณ (2) นายปรีชา จันทวี (3) นายวีระศักดิ์ คำล้าน (4) นางสาวพันวนา พัฒนาคูมสินคำ (5) อาจารย์พัชราภรณ์ พิมพจันทร์ซึ่ง (1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล (3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการการศึกษา (4) ผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา (5) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยทางการศึกษา ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมความครอบคลุมของเนื้อหาค่าสถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพ คือค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC : Index of item Objective Congruence) หรือดัชนีความเหมาะสมเพื่อประเมินเนื้อหาของข้อคำถามเป็นรายข้อ โดยพิจารณาข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป แล้วนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ มาปรับปรุงแก้ไข ตรวจสอบความสอดคล้องโดยหาค่าเฉลี่ยดัชนีความสอดคล้อง (IOC) (ไพศาล วรคำ, 2554)

ขั้นที่ 4 ปรับปรุงผลจากการตรวจปรับปรุงแก้ไขข้อคำถาม

ขั้นที่ 5 นำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

5.1 ดำเนินการบันทึกเอกสารตามประเด็นที่กำหนด และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในการหาแนวทางการประเมินผลสำเร็จของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 5 คน ซึ่งพิจารณาเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทาง โดยการสัมภาษณ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาใน 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ของการประเมิน 2) สิ่งที่มีมุ่งประเมิน 3) วิธีการประเมินและ 4) เกณฑ์การประเมิน

5.2 นำข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประมวลผลเพื่อจัดทำกรอบแนวคิดของร่างรูปแบบการประเมินการผลสำเร็จของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

- 4.1 ขออนุญาตขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- 4.2 ส่งเอกสารขอความอนุเคราะห์ขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์ให้กับผู้ทรงคุณวุฒิ
- 4.3 ดำเนินการนัดหมายเพื่อทำการสัมภาษณ์
- 4.4 ดำเนินการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลมาแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ โดยการจัดกลุ่มของข้อมูลที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

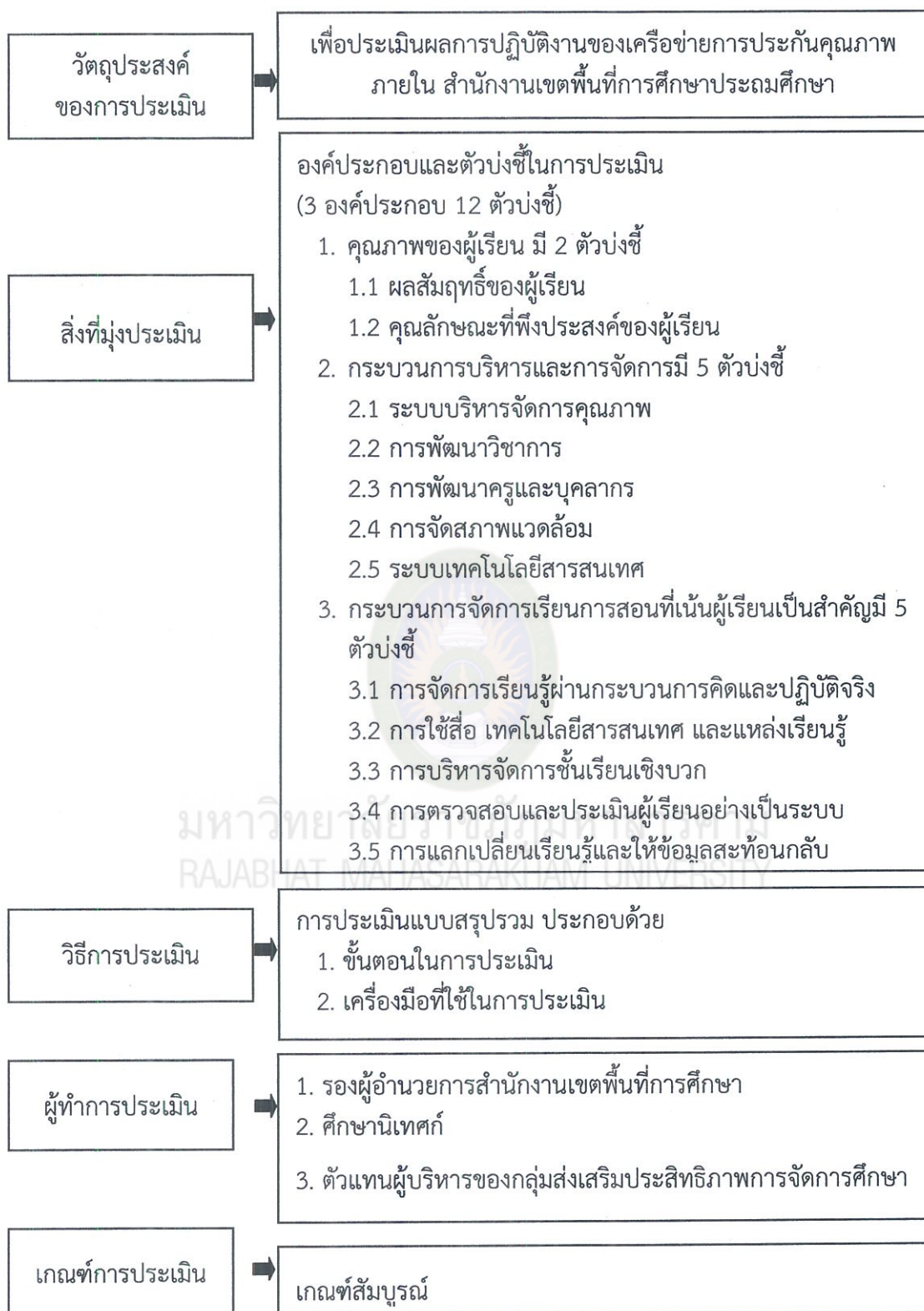
ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. แหล่งข้อมูล

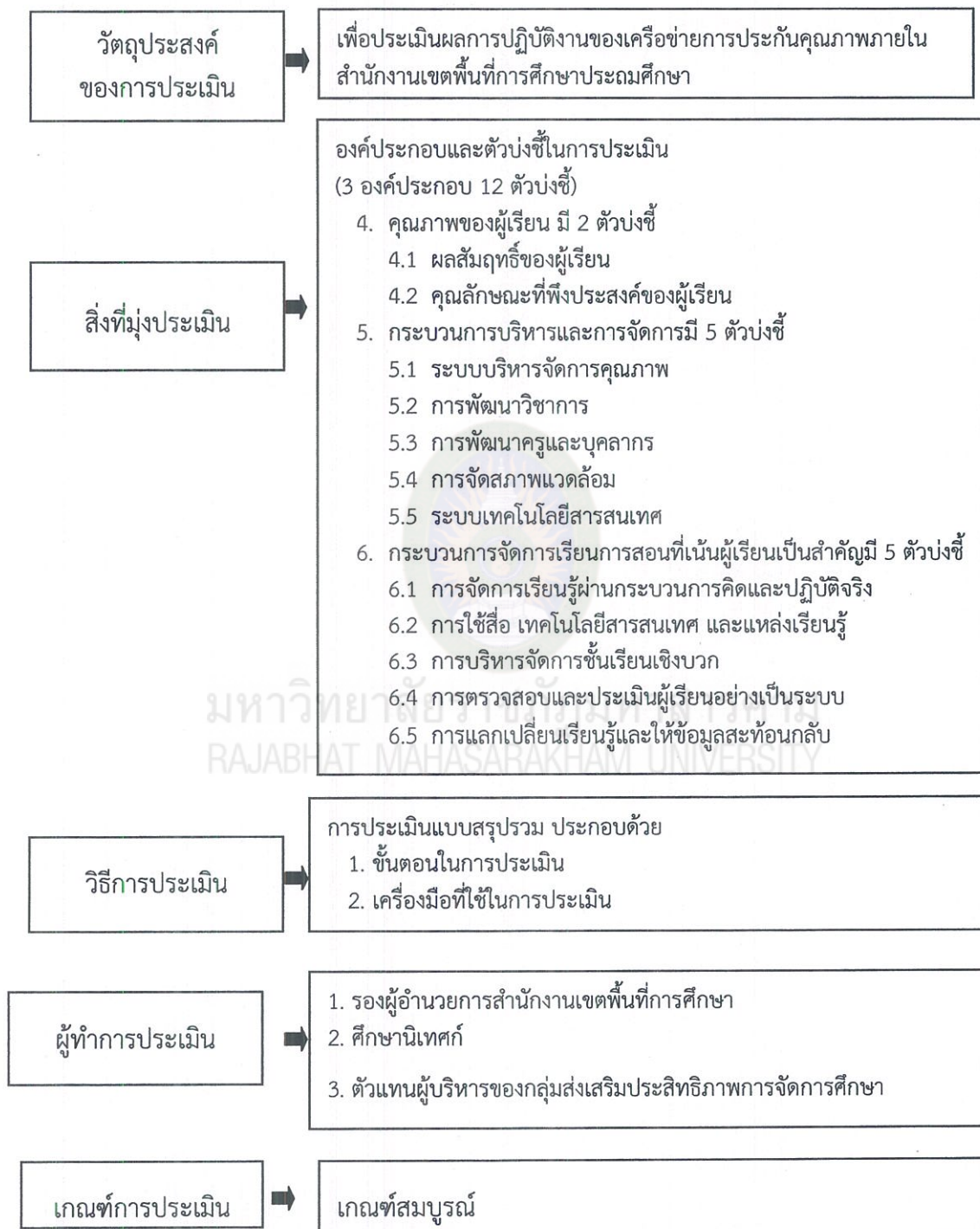
ข้อมูลจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ จากผู้ทรงคุณวุฒิ ในระยะที่ 1 มายกร่างได้ร่างรูปแบบการประเมิน ประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังแผนภาพที่ 3.1

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพที่ 3.1 ร่างรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในระยะที่ 1 และจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้ รวบรวมแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา มีองค์ประกอบ ดังแผนภาพ

ภาพที่ 3.2 รวบรวมแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

3. ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 คน (รัตนะ บัวสนธ์, 2558) เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และนำข้อมูลมาสร้างเป็นคู่มือการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพภายในจำนวน 2คน

3.1.1 นายโสวัฒน์ พรหมสุวรรณ ตำแหน่ง ศึกษานิเทศก์

3.1.2 นายสุริยา พลหาญ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านดอนกลาง (ราษฎร์สงเคราะห์)

3.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลจำนวน 2คน

3.2.1 นายดุสิต สมศรี ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

3.2.1 นายนิธิวัฒน์ อินทสิทธิ์ ตำแหน่ง ศึกษานิเทศก์

3.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการการศึกษาจำนวน 1คน

นายทองมี ดำริห์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโนนบอน

3.4 ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษา จำนวน 1 คน

นางสุนันทา ปรีบูรณ์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านดอนชาด

4. ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9คน ในการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ดังนี้

4.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 2 คน

4.1.1 อาจารย์ ดร.วิไลวรรณ มานะพิมพ์ ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนชุมชนบ้านช่อระกา จังหวัดนครราชสีมา

4.1.2 อาจารย์ ดร.อาราม สุวรรณชัยรบ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม

4.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 2 คน

4.2.1 อาจารย์ ดร.เสาวภา ปัญจจริยะกุล ตำแหน่ง อาจารย์สาขาวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

4.2.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาติรี มณีโกศล ตำแหน่ง รองคณบดี ฝ่ายแผนงาน

และงบประมาณมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

4.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการการศึกษา จำนวน 2 คน

4.3.1 ดร.รัตติมา พานิชอนุรักษ์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2

4.3.2 นายสุริยวงศ์ วงศ์บุตร ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนข้าราชการบำนาญ

4.4 ผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติ จำนวน 1 คน

นางดารานา เมืองรักษ์ ตำแหน่ง ครูผู้เชี่ยวชาญ สาขาคณิตศาสตร์โรงเรียนนาข้าววิทยาคม องค์การบริหารส่วนจังหวัด มหาสารคาม

ระยะที่ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่าย การประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

1. แหล่งข้อมูล

ได้แก่ โรงเรียนในเครือข่าย โดยโรงเรียนมีผู้ให้ข้อมูลคือ (1) ผู้บริหารโรงเรียน (2) ครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา (หัวหน้างานประกัน) ของโรงเรียน (3) ครูผู้สอนในแต่ละช่วงชั้น จำนวน 3 คน เลือกโรงเรียนในเครือข่าย มา 1 โรงเรียน โดยวิธีสุ่มเจาะ จำนวน 4 โรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คู่มือ รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่าย การประกันคุณภาพภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นในระยะที่ 2

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ขั้นที่ 1 ติดต่อ ประสานกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อชี้แจงขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นที่ 2 ใช้รูปแบบการประเมินประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย ครั้งที่ 1

ขั้นที่ 3 วิเคราะห์ผลการประเมินจากเอกสารการประเมินที่ได้รับจากกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นที่ 4 เชิญประชุมเพื่อสะท้อนผลการใช้รูปแบบการประเมินประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจากผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ ครูผู้รับผิดชอบการประกันคุณภาพภายใน และรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจุดเด่น/จุดด้อย เพื่อนำไปปรับปรุงการใช้รูปแบบการประเมินประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ให้มีความเหมาะสม ถูกต้องและครอบคลุมต่อไป

ขั้นที่ 5 ใช้รูปแบบการประเมินประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเดิม เป็นครั้งที่ 2 เพื่อศึกษาความตรงตามสภาพจริงของรูปแบบการประเมินที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

ขั้นที่ 6 วิเคราะห์และสรุปผลการใช้รูปแบบการประเมิน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากการสะท้อนผลการใช้รูปแบบการประเมินจากกลุ่มเป้าหมายแล้วนำมา วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการนำรูปแบบการประเมินไปใช้ในการประเมินกับกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเดียวกันที่ใช้รูปแบบการประเมินทั้ง 2 ครั้ง เพื่อศึกษาความตรงตามสภาพจริงของรูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้น

ระยะที่ 4 การประเมินรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

1. แหล่งข้อมูล

กลุ่มผู้ประเมิน ได้แก่ (1) ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน (2) ครู ผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา (หัวหน้างานประกัน) ของโรงเรียน จำนวน 1 คน (3) ครูผู้สอนในแต่ละ ช่วงชั้น จำนวน 3 คน จำนวน 4 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 20 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้ ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นต่อรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยประเมินความเป็นประโยชน์ (Utility) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความเหมาะสม (Propriety) และความถูกต้อง (Accuracy) (รัตนะ บัวสนธ์, 2550) ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert Scales) (ไพศาล วรคำ, 2554) โดยกำหนดค่าระดับการประเมินเป็นตัวเลข ดังนี้

- 5 หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับน้อยที่สุด

แล้วนำคะแนนที่ได้มาแปลค่าตามเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนค่าเฉลี่ยเป็นระดับโดยกำหนดค่าเฉลี่ยไว้ 5 ระดับ (จรัส สว่างทัฬห, 2552) ดังนี้

- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก
- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 0.00 - 1.49 หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับน้อยที่สุด

และมีคำถามปลายเปิด เพื่อให้ข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็นอื่น ๆ ในการประเมิน

3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูล

ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเทคนิคและวิธีการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ โดยศึกษาค้นคว้าจากหนังสือวารสาร เอกสารสิ่งพิมพ์และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเช่น หนังสือปรัชญาวิจัยของ รัตนะ บัวสนธ์ หนังสือทฤษฎีการประเมินของ ศิริชัย กาญจนวาสี หนังสือการวัดและประเมินผลการศึกษาของ อรรถ ชูยกระเดื่อง และคณะ เป็นต้น

ขั้นที่ 2 ร่างข้อคำถาม

ร่างข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับปัจจัยหรือตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประเมินความเป็นประโยชน์ (Utility) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความเหมาะสม (Propriety) และความถูกต้อง (Accuracy) (รัตนะ บัวสนธิ์, 2550)

ขั้นที่ 3 ตรวจสอบข้อคำถามโดยผู้เชี่ยวชาญ

สร้างข้อคำถามในฉบับร่างแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คนชุดเดิมที่ตรวจสอบเครื่องมือในระยะที่ 1 ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม ความครอบคลุมของเนื้อหา ค่าสถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพคือค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC: Index of item Objective Congruence) หรือดัชนีความเหมาะสมเพื่อประเมินเนื้อหาของข้อคำถามเป็นรายข้อ โดยพิจารณาข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป แล้วนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ มาปรับปรุงแก้ไข ตรวจสอบความสอดคล้องโดยหาค่าเฉลี่ยดัชนีความสอดคล้อง (IOC) (บุญชม ศรีสะอาด, 2549.) ดังนี้

ขั้นที่ 4 ปรับปรุงผลจากการตรวจปรับปรุงแก้ไขข้อคำถาม

ขั้นที่ 5 นำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นต่อรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ด้วยการส่งแบบสอบถามและขอรับคืนด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลมาแล้ว ผู้วิจัยนำมาทำการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาค่าร้อยละ

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติที่ใช้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

6.1.1 ตรวจสอบความสอดคล้องของโดยหาค่าเฉลี่ยดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

(บุญชม ศรีสะอาด, 2549)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์
กับเนื้อหาหรือระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์

$\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดโดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

สอดคล้อง มีคะแนนเป็น +1

ไม่แน่ใจ มีคะแนนเป็น 0

ไม่สอดคล้อง มีคะแนนเป็น -1

6.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.2.1 ค่าร้อยละ โดยใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2549)

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

เมื่อ P แทน ร้อยละ

f แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นร้อยละ

N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

6.2.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) จากสูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2549)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนหรือข้อมูลทั้งหมด

N แทน จำนวนคะแนนหรือข้อมูลทั้งหมด

6.2.3 วิเคราะห์หาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2549)

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum (X - \bar{X})^2}{(n-1)}}$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

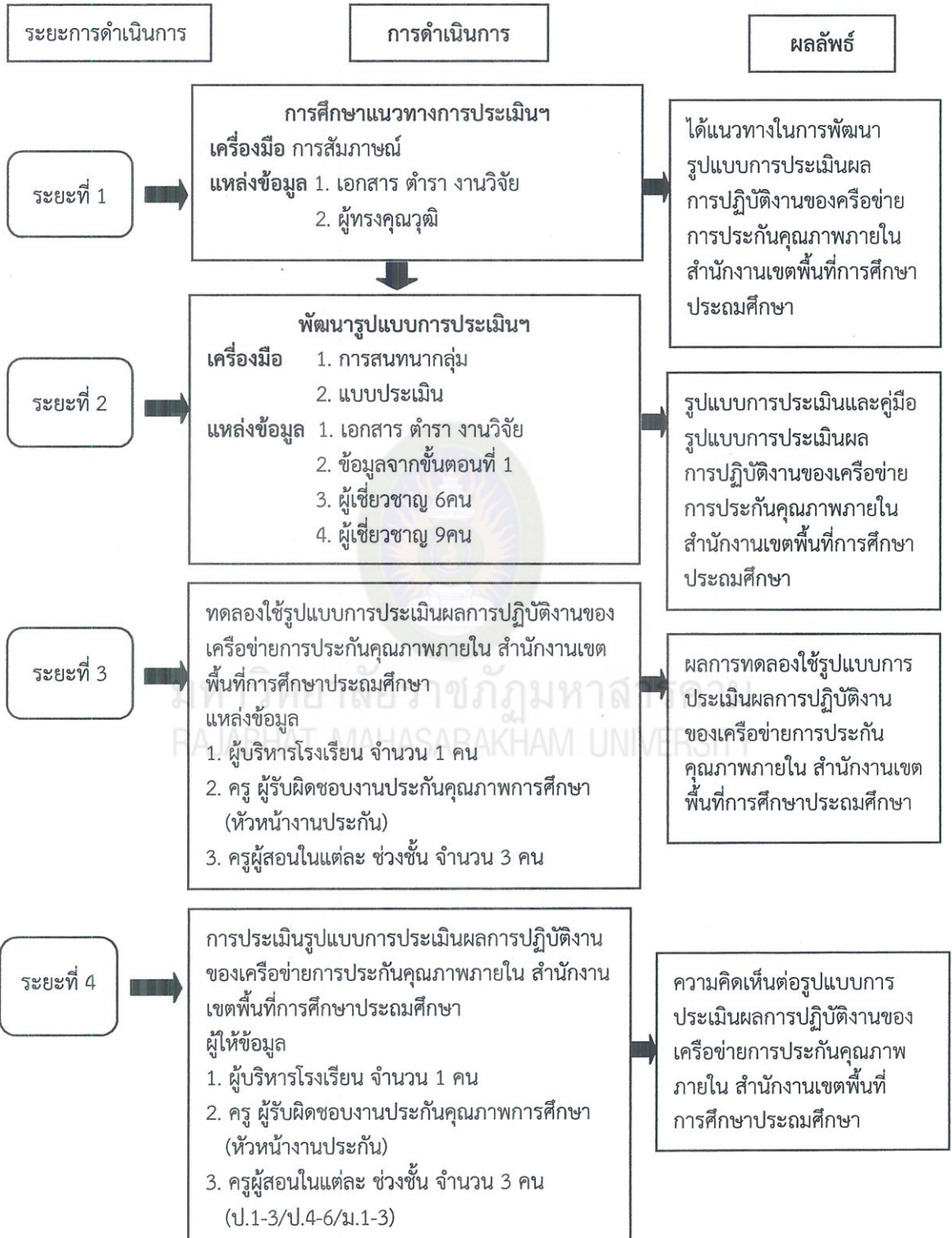
\bar{X} แทน ค่าเฉลี่ยเลขคณิตของข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

X แทน คะแนนแต่ละตัว

n แทน จำนวนข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง

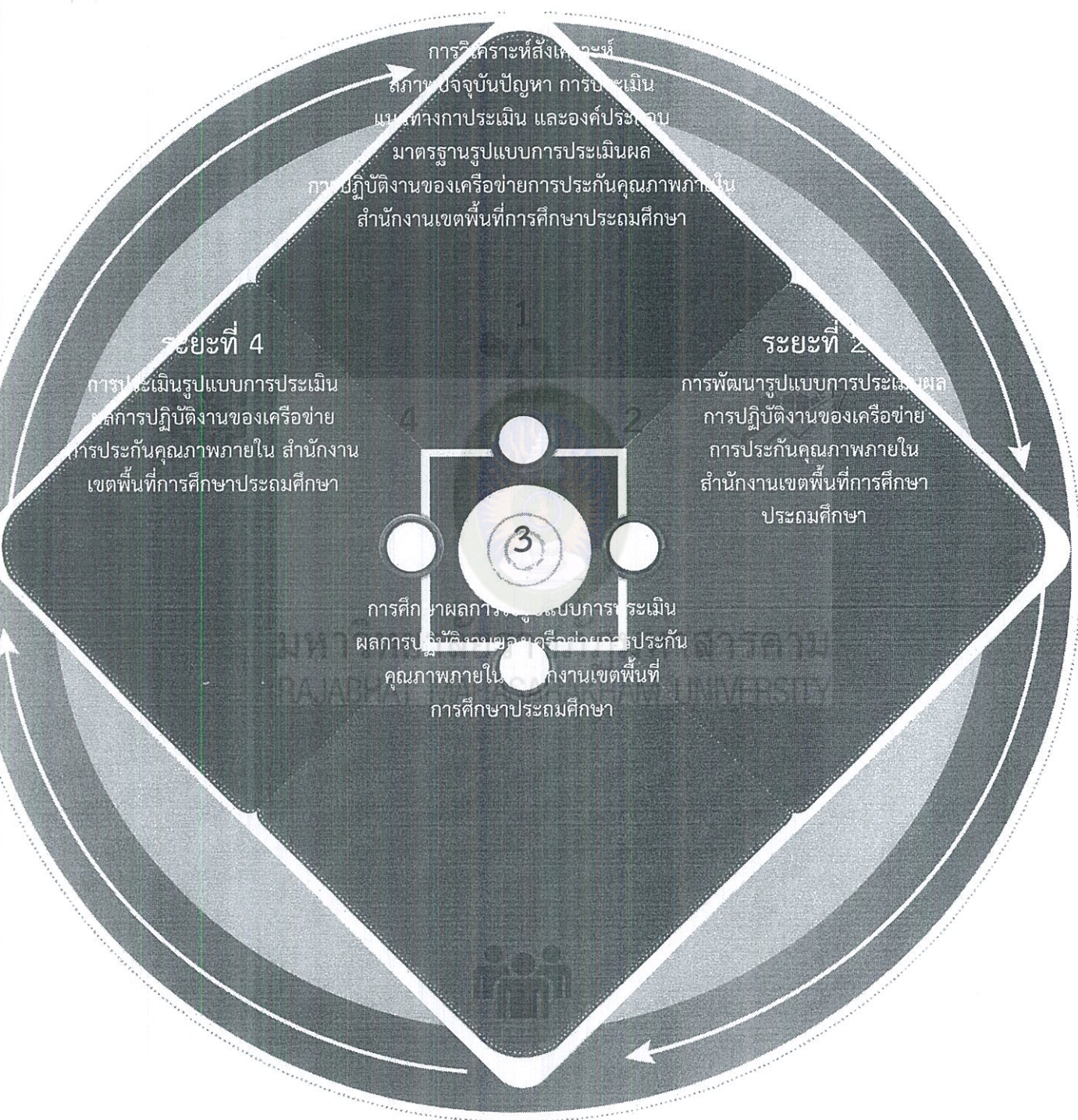
สรุปขั้นตอนการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย 4 ระยะตามลำดับ ดังนี้

ภาพที่ 3.2 ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการประเมินการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ภาพที่ 3.3 ขั้นตอนการวิจัยการพัฒนา รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกัน
คุณภาพภายใน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ดำเนินการในลักษณะการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์ สภาพปัจจุบันปัญหา การประเมิน แนวทางการประเมินและองค์ประกอบมาตรฐาน รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่าย การประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาผลการใช้รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่าย การประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ตอนที่ 4 ผลการประเมินรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์ สภาพปัจจุบันปัญหา การประเมิน แนวทางการประเมินและองค์ประกอบมาตรฐาน รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

จากการศึกษาวิเคราะห์ผลวิเคราะห์จากเอกสารและสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา และประเมินผลการสนทนากลุ่ม จำนวน 6 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและประเมินผล ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านนิเทศการศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยทางการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิจากการ สนทนากลุ่ม (Focus Group) ได้ให้ข้อเสนอแนะ ในการประเมินกระบวนการ (Process) ยังไม่จำเป็นที่จะต้องประเมินในครั้งนี้ จึงไม่ได้มีการประเมิน กระบวนการ และทำการประเมินผลของการประเมิน

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประมวลผลเพื่อจัดทำกรอบแนวคิดของร่างรูปแบบการประเมินผลสำเร็จของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ในความเหมาะสม (Propriety) และความเป็นไปได้ (Feasibility) ดังนี้

1. สภาพทั่วไปในการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

1.1 ผลจากการวิเคราะห์เอกสาร

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประมวลผลเพื่อจัดทำกรอบแนวคิดของร่างรูปแบบการประเมินผลสำเร็จของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและสรุปประเด็นเพื่อสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

1.2 ผลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประมวลผลเพื่อจัดทำกรอบแนวคิดของร่างรูปแบบการประเมินผลสำเร็จของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสรุปความเห็นที่สำคัญจากการสัมภาษณ์ ซึ่งแบ่งออกได้ 3 มาตรฐานมีดังนี้

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพผู้เรียน

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ในภาพรวมผลการดำเนินโครงการและกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ส่งผลให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีทักษะในการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ และการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีองค์ความรู้ที่เป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อและการทำงานในอนาคต มีทักษะชีวิตในการทำงานร่วมกับผู้อื่น รับฟังและเสนอแนวคิดของตนเองให้กับผู้อื่น เรียนรู้การยอมรับหรือไม่ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผลนักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรียนที่สูงขึ้นเกิดทักษะในการคิด ทั้งการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจได้อย่างเป็นระบบโดยพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละรายวิชา ผลการทดสอบแห่งชาติ (O-NET) และผลการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน ผู้เรียนมีความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญในการเห็นคุณค่าเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยและแสดงออกได้อย่างเหมาะสม ประพฤติตนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ค่านิยม 12 ประการ ผู้เรียนเข้าใจ การทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะการจัดการ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกัน ได้อย่างถูกต้องซึ่งเป็นทักษะชีวิต นำความรู้และกระบวนการแก้ปัญหา และกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่นรู้ถึงโทษและมีวิธีการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด ผู้เรียนไม่เพิกเฉยต่อการกระทำสิ่งที่ไม่ถูกต้องและอยู่ร่วมกันด้วยดีในครอบครัว ชุมชนและสังคม บนพื้นฐานการยอมรับของความแตกต่างกันระหว่างบุคคล

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ในภาพรวมสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่กำหนดให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาชาติและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน มีแผนการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาสถานศึกษา มีแผนงานการดำเนินงาน กิจกรรม และโครงการ ตามแผนปฏิบัติการประจำปี

ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาสถานศึกษา ครอบคลุมด้านการพัฒนาวิชาการที่เน้นผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย ทุกคน ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม ตอบสนองต่อการพัฒนานักเรียนได้ครบทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพ มีการติดตามวัดและประเมินที่ชัดเจน ทั้งในด้านการนำองค์การวางแผนกลยุทธ์ การมุ่งเน้นนักเรียน การวัดวิเคราะห์และการจัดการเรียนรู้ การมุ่งเน้นบุคลากร และการออกแบบระบบงาน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีกับนักเรียน มีการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ มีการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศที่มีความถูกต้อง ครบถ้วน ทันสมัยนำไปประยุกต์ใช้ได้ และดำเนินการอย่างเป็นระบบ ประบวนการบริหารและจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยได้รับความร่วมมือจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สมาคมผู้ปกครอง สมาคมศิษย์เก่า ชมรมครูอาวุโส คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และรับทราบรวมถึงรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษา นอกจากนี้มีระบบการนิเทศ ติดตามการดำเนินการต่างๆ อย่างเป็นระบบ โดยสถานศึกษาได้ใช้รูปแบบการบริหารและการจัดด้วยวงจรคุณภาพ PDCA น้อมนำแนวคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปปรับปรุงพัฒนาผลการดำเนินการที่เหมาะสม โดยมุ่งเน้นการประเมินเพื่อการพัฒนา ด้วยระบบการนิเทศ ติดตามและประเมิน ที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม สามารถนำผลการประเมินที่ได้จากระบบการจัดการสารสนเทศที่มีคุณภาพ ไปปรับปรุงรูปแบบและวิธีการบริหารจัดการ รวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุน ครู บุคลากร และนักเรียนให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ศักยภาพ

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ พบว่า สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา มีหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน และการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณภาพของนักเรียนตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษานักเรียนได้เรียนรู้ทั้งเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติด้วยตนเอง มีผลงานจากการคิด ค้นคว้าตามความสนใจ ใช้เทคโนโลยีในการศึกษาค้นคว้าและนำเสนอผลงานจากการพัฒนาส่งเสริมของครูผู้สอนและครูที่ปรึกษา ซึ่งครูได้รับการพัฒนาให้สามารถผลิตและเลือกสื่อนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เช่น DLIT เป็นต้น จากการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยกิจกรรมโครงการและวิธีการสอนอย่างหลากหลาย เพื่อพัฒนาให้ครูได้จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถรอบด้านและแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองและนำไปสู่ประสบการณ์การเรียนรู้ทักษะชีวิตนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ นักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 ได้แข่งขันทักษะทางวิชาการและทักษะทางอาชีพได้รับ รางวัลเหรียญทองระดับเขตพื้นที่ ระดับภาค และระดับประเทศ

ทั้งนี้ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้จัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย เพื่อพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้านและเป็นไปตามศักยภาพของผู้เรียนมีผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอยู่ในระดับดีเยี่ยม พัฒนาการของผลสัมฤทธิ์ในแต่ละวิชาสูงขึ้น ผู้เรียนมีความสามารถในอ่าน การเขียน การสื่อสารและการคิดคำนวณ ในด้านกระบวนการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษามีผลการประเมินในรายมาตรฐาน สถานศึกษาต้องมีการวางแผน ออกแบบกิจกรรมและดำเนินงานตามแผนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ตั้งแต่คณะกรรมการสถานศึกษา คณะครู องค์กรนักเรียน และผู้ปกครอง ใช้ผลการดำเนินงานที่ผ่าน

มาเป็นฐานในการพัฒนา และมีการดำเนินการตามแผนให้บรรลุตามเป้าหมาย ตรวจสอบผลการดำเนินการ และการปรับปรุงแก้ไขงานให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีการประเมินผลของการดำเนินงานและประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ครูจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีผลการประเมินอยู่ในระดับดีเยี่ยม วิเคราะห์ ออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามธรรมชาติรายวิชาให้เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษาที่มีความหลากหลาย เป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน พัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศักยภาพผู้เรียน ใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายมีระบบคัดกรองที่ดีในการตรวจสอบและช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคลในทุกๆ ด้าน และมีการประเมินผลที่หลากหลายตามสภาพจริงในทุกขั้นตอน สถานศึกษาดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นขั้นบันได จนเกิดคุณภาพ ประสิทธิภาพประสิทธิผลจนมีการประเมินอยู่ในระดับดีเยี่ยม โดยสถานศึกษาตระหนักถึงความสำคัญในระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเพื่อความร่วมมือในการวางระบบและดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นอย่างดี และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมั่นใจต่อระบบการบริหารและจัดการของสถานศึกษาในระดับสูง

1.2 สภาพปัญหาการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

จากการสนทนากลุ่มและจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ สรุปได้ว่าปัญหาเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาแยกกล่าวได้เป็นหมวดหมู่ตามขั้นตอนเกี่ยวกับการประกันคุณภาพได้เป็น 3 กลุ่ม ซึ่งความเห็นที่สำคัญจากการสัมภาษณ์มีดังนี้

กลุ่มที่ 1 ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจ เรื่องการประกันคุณภาพ

จากการสนทนากลุ่มและจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ความเข้าใจผิดเรื่อง การประกันคุณภาพ ทำให้เป็นปัญหาส่งผลกระทบต่อการทำงานในวงกว้าง มีดังต่อไปนี้

1. เข้าใจว่าการประกันคุณภาพเป็นการเพิ่มภาระให้กับบุคลากรในโรงเรียน เนื่องจากบุคลากรในโรงเรียน ขณะนี้ต้องมีภาระงานในความรับผิดชอบมากมายอยู่แล้ว จึงไม่สนับสนุนให้บุคลากรเหล่านั้นต้องมาทำเรื่องการประกันคุณภาพอีกทั้ง ๆ ที่ความจริงการประกันคุณภาพในโรงเรียนก็คือการประกันคุณภาพของงานที่ทำอยู่ตามปกติ งานในความรับผิดชอบมากมาย แค่นั้นถ้ามุ่งจะเปลี่ยนแปลงพัฒนาให้ดีขึ้นก็เข้าข่ายการประกันคุณภาพแล้ว

2. เข้าใจว่าการประกันคุณภาพเป็นเรื่องเฉพาะกิจ เกิดกระแสชั่วคราวชั่วคราว อีกไม่นานก็เลิกกันไปอีกตามนโยบายของผู้มีอำนาจ ในเรื่องนี้ถ้ามองการประกันคุณภาพว่า เพื่อหวังเพียงป้ายประกาศ หรือหนังสือรับรอง ก็อาจจะเป็นไปอย่างที่เข้าใจได้ แต่ถ้ามองว่า การประกันคุณภาพเป็นเรื่องของการบริหารงานปกติที่ต้องการทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น

การดำเนินการในเรื่องนี้ก็ต้องทำอย่าง ต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา องค์กรใดที่มุ่งจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นก็ต้องอาศัยระบบการประกันคุณภาพ ถ้าปราศจากการประกันคุณภาพ ก็ไม่แน่ใจว่า องค์กรนั้นจะพัฒนาไปในแนวทางที่ดีขึ้นหรือไม่

1. เข้าใจว่าการประกันคุณภาพไม่เกิดประโยชน์ เสียงบประมาณ และทรัพยากร เพื่อการนี้โดยไม่คุ้มค่า สาเหตุที่เข้าใจเช่นนี้คงเป็นผลมาจากได้เห็นแบบอย่างที่ไม่ดี ในเรื่องของการประกันคุณภาพ แต่คุณภาพไม่ได้ปรากฏ เห็นการปฏิบัติของผู้ทำหน้าที่ประเมินสถานศึกษา ตาม

กระบวนการประกันคุณภาพที่สนใจแต่ส่วนปลีกย่อยไม่พยายามชี้แนะให้โรงเรียนเห็นข้อบกพร่องเพื่อปรับปรุงพัฒนาต่อไป เห็นการใช้ งบประมาณประมาณของโรงเรียนในการจัดทำเอกสาร และวัสดุสิ้นเปลืองต่างๆ โดยไม่จำเป็น ฯลฯ ถ้าได้พบเห็นตัวอย่างที่ผิดๆ เหล่านี้ ก็อาจจะ ทำให้เข้าใจว่าเป็น การสิ้นเปลืองงบประมาณ เพราะใช้จ่ายในเรื่องที่ไม่คุ้มค่า ไม่จำเป็น แต่ถ้าโรงเรียน ผู้ประเมิน และผู้ควบคุม กำกับโรงเรียนเข้าใจบทบาทและทำเรื่องนี้อย่างถูกต้องทุกฝ่าย งบประมาณที่ใช้เพื่อการประกันคุณภาพมุ่งใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพจริงๆ ตัดทอนส่วนที่ฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็นออกไป ก็จะเป็นงบประมาณจำนวนน้อย ถ้านำไปเทียบส่วนกับการใช้จ่าย ด้านอื่นๆ

กลุ่มที่ 2 ปัญหาที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการปฏิบัติเรื่องการประกันคุณภาพ

จากการสนทนากลุ่มและจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ปัญหาในกลุ่มนี้สืบเนื่องจากปัญหาในกลุ่มแรกทำให้หน่วยงานปฏิบัติ คือ โรงเรียน หรือสถานศึกษาดำเนินการในเรื่องนี้ โดยไม่ถูกต้อง ดังจะยกมากล่าวเป็นข้อๆ ดังนี้

1. โรงเรียนให้ความสำคัญเรื่องเอกสาร โดยจัดเตรียมเอกสารเกี่ยวกับงานและโครงการต่างๆ มากมายใส่แฟ้มจำแนกเป็นรายมาตรฐานหรือรายตัวชี้คุณภาพ โดยเอกสารที่รวบรวมเข้าแฟ้มเหล่านั้นไม่ค่อยสอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงๆ ของบุคลากรในโรงเรียน เป็นการแยกส่วนระหว่างการปฏิบัติงานจริงกับการดำเนินการเรื่องการประกันคุณภาพ ซึ่งการปฏิบัติในลักษณะนี้ไม่ได้ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาตามเจตนาของการประกันคุณภาพการศึกษาได้เลย

2. โรงเรียนจัดให้ครูเพียงบางส่วนจากจำนวนครูทั้งหมดในโรงเรียน เพื่อทำหน้าที่ในเรื่องการประกันคุณภาพ ครูที่ได้รับการแต่งตั้งเหล่านี้ มีหน้าที่รวบรวมเอกสาร หลักฐานต่างๆ เขียนรายงานการดำเนินงานตามแบบอย่างของโรงเรียนอื่นที่คาดหวังว่าดี มีความเหมาะสม โดยรายงานและเอกสาร หลักฐานต่างๆ เป็นคนละเรื่องกับการปฏิบัติงานจริงๆ ผู้เขียนพยายามเขียนในสิ่งที่คาดหวังว่าจะทำให้ผู้อ่านหรือผู้ประเมินมีความพอใจมากกว่าเขียนตามสภาพจริงเพื่อหวังผลในการปรับปรุงพัฒนา การดำเนินงานลักษณะนี้ไม่ได้ ส่งเสริมให้คุณภาพการศึกษาในโรงเรียนดีขึ้น แต่เป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากรโดยใช่เหตุ ทั้งคนและเงินงบประมาณ ที่ต้องทำหลักฐานเท็จ เพื่อหวังว่าจะสามารถหลอกรวมการผู้มาประเมินได้

กลุ่มที่ 3 ปัญหาเกี่ยวข้องเนื่องกับการใช้ผลจากการประเมินและตรวจสอบ

จากการสนทนากลุ่มและจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ พบว่า การประเมินและตรวจสอบเป็นกิจกรรมสำคัญของการประกันคุณภาพ ในวงจรการประกันคุณภาพเมื่อได้มีการประเมินและตรวจสอบผลการดำเนินงานไปแล้ว ก็ต้องนำผลไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนางานให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้นต่อไป การใช้ผลจากการประเมินและตรวจสอบ เท่าที่เป็นปัญหา อาจแยกกล่าวเป็นข้อๆ ได้ดังนี้

1. ผู้ถูกประเมินไม่กล้ารับความจริง เนื่องจากการประเมินแต่ละครั้ง จะต้อง มีผลทั้งในทางดี และไม่ดี ผู้ถูกประเมินบางคน ไม่กล้ายอมรับความจริง ถ้าเรื่องไหนประเมินแล้วว่าไม่ดี ก็จะไม่พอใจผู้ประเมิน ถ้าผู้ประเมินหลีกเลี่ยงสิ่งที่ผู้ถูกประเมินไม่พอใจ โดยเขียนผล การประเมินที่ไม่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง ก็จะเป็นการประเมินที่คลาดเคลื่อน ผลการประเมินในลักษณะนี้จึงไม่สามารถนำไปเป็นข้อมูล เพื่อการปรับปรุงแก้ไขให้ตรงกับสภาพจริงๆ ได้

2. ใช้ผลการประเมินไม่คุ้ม เนื่องจากวัตถุประสงค์สำคัญของการประเมิน ก็เพื่อนำผลไปใช้ในการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานต่อไป แต่ถ้าประเมินแล้วเก็บไว้เฉยๆ ไม่นำผลไปใช้ประโยชน์ก็นับว่าใช้ผลการประเมินไม่คุ้ม เพราะในการประเมินแต่ละครั้ง หน่วยงาน ต้องเสียค่าใช้จ่าย เสียเวลา และกำลังคนในการทำงานมาก ปัญหาส่วนใหญ่ในโรงเรียน ก็คือเรื่องการใช้ผลการประเมินไม่คุ้ม หรือไม่ได้ใช้ผลการประเมินเลย โรงเรียนไม่ได้นำผลจากการปฏิบัติงานที่ผ่านมาแล้ว ไปปรับปรุง แก้ไข หรือกำหนดแนวทางพัฒนางานในความรับผิดชอบของแต่ละคนในโรงเรียน ให้เป็นไปตามระบบของการประกันคุณภาพ ผลการประเมินเป็นอย่างไร บางครั้งผู้บริหารไม่สนใจ กลับปฏิบัติเหมือนเดิม ความผิดพลาด บกพร่องจึง ไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข

ปัญหาเกี่ยวกับการประกันคุณภาพทั้งสามกลุ่ม กล่าวโดยสรุป คือความเข้าใจในหลักของการประกันคุณภาพ ที่ผู้ถูกประเมินมีความรู้สึกว่าจะถูกจับผิด เป็นการเพิ่มภาระให้กับโรงเรียน ไม่เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน เสียเวลา เสียงบประมาณ ให้ความสำคัญในด้านเอกสารมากเกินไป ไม่ยอมรับผลการประเมิน ไม่คุ้มค่าในการใช้ผลการประเมิน ประเมินเสร็จไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่จะต้องช่วยกันทำความเข้าใจให้ผู้เกี่ยวข้องถือปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของตนให้ถูกต้อง ถ้าปล่อยให้มีการกระทำที่ผิดพลาด ก็จะเป็นการขยายปัญหาให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น เพราะคนที่ไปพบเห็นแบบอย่างที่ดีๆ แล้วสรุปว่านั่นเป็นการปฏิบัติ เพื่อการประกันคุณภาพ ก็จะช่วยทำให้ระบบประกันคุณภาพที่ใช้กันอยู่ทั่วไป ในการทำงานเพื่อแสวงหาสภาพที่ดีกว่า ต้องเป็นที่สงสัย ของคนในสังคมมากไปด้วยว่าจริงหรือไม่มาช่วยกันทำให้ถูกต้อง

1.3 ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 13 ตัวบ่งชี้

1.3.1 คุณภาพของผู้เรียน

1.3.1.1 ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

1.3.1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

1.3.2 กระบวนการบริหารและการจัดการ

1.3.2.1 เป้าหมาย วิสัยทัศน์

1.3.2.2 ระบบบริหารจัดการคุณภาพ

1.3.2.3 การพัฒนาวิชาการ

1.3.2.4 พัฒนาครูและบุคลากร

1.3.2.5 การจัดสภาพแวดล้อม

1.3.2.6 ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

1.3.3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.3.3.1 การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง

1.3.3.2 การใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้

1.3.3.3 การบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก

1.3.3.4 การตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

1.3.3.5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับ

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

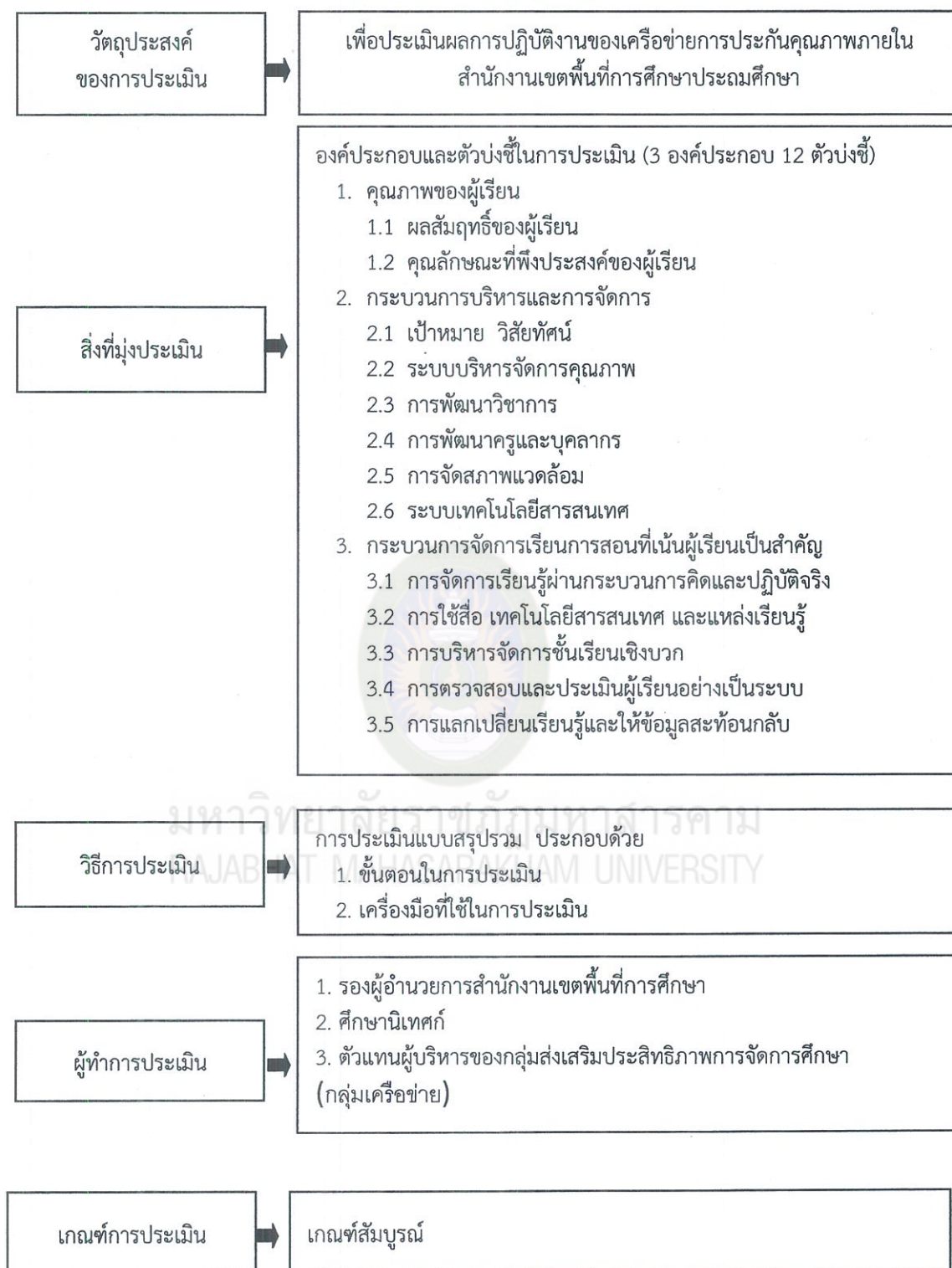
ผลการพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาผู้วิจัยนำเสนอผลการสร้างดังนี้

1. ผลการสังเคราะห์ร่างรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

จากการสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์การประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาผู้วิจัยได้นำผลจากการศึกษาในระยะที่ 1 มาสังเคราะห์ประมวลจัดทำร่างการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาดังภาพที่ 4.1

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพที่ 4.1 ร่างรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

จากภาพที่ 4.1 ร่างรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประกอบด้วย 5 องค์ประกอบคือ วัตถุประสงค์ของการประเมินสิ่งที่มุ่งประเมินวิธีการประเมินผู้ทำการประเมินและเกณฑ์การประเมิน

องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์ของการประเมิน

การประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีวัตถุประสงค์ของการประเมินคือเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

องค์ประกอบที่ 2 สิ่งที่มีมุ่งประเมิน

สิ่งที่มีมุ่งประเมินประกอบด้วยองค์ประกอบตัวบ่งชี้หลักและตัวบ่งชี้ย่อยในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 3 องค์ประกอบ 13 ตัวบ่งชี้หลักและ 32 ตัวบ่งชี้ย่อยดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1

องค์ประกอบตัวบ่งชี้หลักและตัวบ่งชี้ย่อยในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจากการ สังเคราะห์เอกสารและ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้หลัก	ตัวบ่งชี้ย่อย
1.คุณภาพของผู้เรียน	1.ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน	6
	2.คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน	4
	รวม	10
2.กระบวนการบริหารและการจัดการ	1. เป้าหมาย วิสัยทัศน์	2
	2. ระบบบริหารจัดการคุณภาพ	2
	3. การพัฒนาวิชาการ	2
	4. การพัฒนาครูและบุคลากร	2
	5. การจัดสภาพแวดล้อม	2
	6. ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ	2
รวม		12
3.กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	1.การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง	2
	2. การใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้	2
	3.การบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก	2
	4.การตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ	2
	5.การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับ	2
รวม		10
	รวมทั้งหมด	32

องค์ประกอบที่ 3 วิธีการประเมิน

1. ขั้นตอนในการประเมิน

1.1 ขั้นเตรียมการประเมิน: แต่งตั้งคณะผู้ประเมินและวางแผนการประเมิน

1.2 ขั้นดำเนินการประเมิน: ทำการประชุมชี้แจงเพื่อศึกษาคู่มือและวางแผนการประเมินให้มีความเข้าใจตรงกันคณะกรรมการประเมินดำเนินการประเมินตามแผนที่กำหนด

1.3 ขั้นสรุปและรายงานผล: หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลตามแผนการประเมินที่กำหนด นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์คำนวณถ่วงน้ำหนักตามองค์ประกอบตัวบ่งชี้และแหล่งผู้ประเมินสรุปผลการประเมินจัดทำเอกสารสรุปรายงานผลการประเมินเพื่อส่งให้โรงเรียนที่รับการประเมิน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แบบประเมินแบบสัมภาษณ์แบบสังเกต

3. ช่วงเวลาที่ประเมิน

ทำการประเมินภาคเรียนละ 1 ครั้งต้นภาคเรียนหรือก่อนปิดภาคเรียนเมื่อประเมินและวิเคราะห์ผลเรียบร้อยแล้วจะรายงานผลการประเมินให้โรงเรียนที่รับการประเมินเพื่อเป็นสารสนเทศในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

องค์ประกอบที่ 4 ผู้ทำการประเมินผู้ประเมิน

1. รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2. ศึกษาพิเศษ

3. ตัวแทนผู้บริหารของกลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา (กลุ่มเครือข่าย)

องค์ประกอบที่ 5 เกณฑ์การประเมิน

เกณฑ์การประเมินในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาใช้การเปรียบเทียบผลการประเมินกับเกณฑ์สัมบูรณ์สำหรับเกณฑ์การประเมินตัวบ่งชี้ย่อย ดังรายละเอียดในภาคผนวก ข

การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการประเมิน ฯ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพภายใน จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการการศึกษาจำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษา จำนวน 1 คน โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มด้วยตนเอง ดังนี้

1. เริ่มสนทนากลุ่ม กล่าวต้อนรับ แสดงความขอบคุณที่ให้ความอนุเคราะห์ แนะนำตัวผู้วิจัย ชี้แจงเหตุผลและวัตถุประสงค์ในการเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่มในครั้งนี้ และผู้ช่วยนักวิจัย

2. แนะนำผู้เชี่ยวชาญที่เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

3. อธิบายให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม เข้าใจถึงการพูดคุยและการซักถาม โดยขอให้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ ด้วยข้อมูลที่เป็นจริง เพราะความคิดเห็นจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

4. ดำเนินการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัย กำหนดประเด็นการสนทนา ดังนี้

4.1 องค์ประกอบในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแต่ละองค์ประกอบมีความเหมาะสมและเป็นไปได้เพียงใด อย่างไร

4.2 การกำหนดสิ่งที่มุ่งประเมิน

4.2.1 ระยะเวลาขั้นตอนในการประเมินมีความเหมาะสมหรือไม่

4.2.2 ตัวบ่งชี้หลัก ตัวบ่งชี้ย่อย ในแต่ละองค์ประกอบ ของการ ประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

4.2.3 กำหนดน้ำหนักคะแนนความสำคัญขององค์ประกอบ ในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

4.3 การกำหนดวิธีประเมิน

4.3.1 ระยะเวลา ขั้นตอนการประเมินมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

4.3.2 การกำหนดวิธีการประเมินมีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด และเป็นไปได้หรือไม่อย่างไร

4.3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

4.3.3 การสรุป / รายงานผลการประเมินมีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

4.4 การกำหนดผู้ทำการประเมิน

การกำหนดผู้ทำการประเมินมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

4.5 การกำหนดเกณฑ์การประเมิน

4.5.1 เกณฑ์การประเมินผลการผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

4.5.2 เกณฑ์การให้คะแนนตัวบ่งชี้มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

4.5.3 เกณฑ์การตัดสินผลการประเมินมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

เมื่อดำเนินการสนทนากลุ่มในประเด็นที่กำหนด ผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะข้ออื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ ในการพัฒนารูปแบบการประเมินในครั้งนี้ และผู้วิจัยได้กล่าวขอบคุณ พร้อมทั้งปิดการสนทนากลุ่ม

ผลการสนทนากลุ่มสรุปได้ ดังนี้

1. ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ของการประเมินผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าวัตถุประสงค์ของการประเมินควรปรับปรุงข้อความจากเดิมคือ “เพื่อเป็นสารสนเทศในการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา” เปลี่ยนเป็น “เพื่อเป็นสารสนเทศในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา”

2. พิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของสิ่งที่มุ่งประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2.1 การพิจารณาองค์ประกอบที่ใช้ในการประเมินฯ ทั้ง 3 องค์ประกอบ 1) คุณภาพของผู้เรียน 2) กระบวนการบริหารและการจัดการ 3) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในการประเมิน

2.2 การพิจารณาตัวบ่งชี้หลักตัวบ่งชี้ย่อยมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน ดังนี้

2.2.1 ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของตัวบ่งชี้ที่ใช้ในองค์ประกอบที่ 1 ด้านคุณภาพของผู้เรียน มี 2 ตัวบ่งชี้หลัก

2.2.1.1 ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าทุกตัวบ่งชี้ย่อยมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูล ดังนี้ 1) ความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ 2) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และแก้ปัญหา 3) ความสามารถในการสร้างนวัตกรรม 4) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 5) ผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตรและ 6) ความรู้พื้นฐานและเจตคติ

2.2.1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าทุกตัวบ่งชี้ย่อยมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูล ดังนี้ 1) คุณลักษณะและค่านิยม 2) ภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย 3) ยอมรับความแตกต่าง และ 4) สุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคม

สรุปองค์ประกอบที่ 1 มีจำนวน 2 ตัวบ่งชี้หลัก 10 ตัวบ่งชี้ย่อยดังนี้

ตารางที่ 4.2

ตัวบ่งชี้หลักและตัวบ่งชี้ย่อยขององค์ประกอบที่ 1 ด้านคุณภาพของผู้เรียน

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้หลัก	ตัวบ่งชี้ย่อย
1.คุณภาพของผู้เรียน	1.1 ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อความและการคิดคำนวณ 2. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ และแก้ปัญหา 3. ความสามารถในการสร้างนวัตกรรม 4. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 5. ผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตร 6. ความรู้พื้นฐานและเจตคติ
	1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน	<ol style="list-style-type: none"> 1. คุณลักษณะและค่านิยม 2. ภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย 3. ยอมรับความแตกต่าง 4. สุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคม

2.2.2 ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของตัวบ่งชี้ที่ใช้ในองค์ประกอบที่ 2 ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้หลักได้แก่ เป้าหมาย วิสัยทัศน์ระบบบริหารจัดการจัดการคุณภาพ การพัฒนาวิชาการ การพัฒนาครูและบุคลากร การจัดสภาพแวดล้อม ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 12 ตัวบ่งชี้ย่อยผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นดังนี้

2.2.2.1 เป้าหมาย วิสัยทัศน์ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าทุกตัวบ่งชี้ย่อยมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูล ดังนี้ 1) เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น 2) การมีส่วนร่วม

2.2.2.2 ระบบบริหารจัดการคุณภาพ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าทุกตัวบ่งชี้ย่อยมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูลดังนี้ (1) ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ และ (2) ให้ความสำคัญ

2.2.2.3 การพัฒนาวิชาการผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าทุกตัวบ่งชี้ย่อยมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูลดังนี้ (1) การพัฒนาหลักสูตร และ (2) กิจกรรมเสริมสร้างหลักสูตร

2.2.2.4 การพัฒนาครูและบุคลากรผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าทุกตัวบ่งชี้ย่อยมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูลดังนี้ 1) ส่งเสริมสนับสนุน และ 2) มีชุมชนการเรียนรู้

2.2.2.5 การจัดสภาพแวดล้อมผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าทุกตัวบ่งชี้ย่อยมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูลดังนี้ 1) สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ และ 2) มีความปลอดภัย

2.2.2.6 ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าทุกตัวบ่งชี้ย่อยมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูล ดังนี้ 1) การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยี และ 2) เหมาะสมกับวัยผู้เรียน

สรุปองค์ประกอบที่ 2 มีจำนวน 6 ตัวบ่งชี้หลัก 12 ตัวบ่งชี้ย่อยดังนี้

ตารางที่ 4.3

ตัวบ่งชี้หลักและตัวบ่งชี้ย่อยองค์ประกอบที่ 2 ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้หลัก	ตัวบ่งชี้ย่อย
2.กระบวนการบริหารและการจัดการ	1. เป้าหมาย วิสัยทัศน์	1. เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น 2. การมีส่วนร่วม
	2. ระบบบริหารจัดการคุณภาพ	1. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ 2. ให้คำแนะนำ
	3. การพัฒนาวิชาการ	1. การพัฒนาหลักสูตร 2. กิจกรรมเสริมสร้างหลักสูตร
	4. การพัฒนาครูและบุคลากร	1. ส่งเสริมสนับสนุน 2. มีชุมชนการเรียนรู้
	5. การจัดสภาพแวดล้อม	1. สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ 2. มีความปลอดภัย
	6. ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ	1. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยี 2. เหมาะสมกับวัยผู้เรียน

2.2.3 ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของตัวบ่งชี้ที่ใช้ในองค์ประกอบที่ 3 ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้หลัก ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง การใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ การบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก การตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับ และ 10 ตัวบ่งชี้ย่อยผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันดังนี้

2.2.3.1 การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าทุกตัวบ่งชี้ย่อยมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูล มี 2 ตัวบ่งชี้ย่อย คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) นำทักษะการคิดไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2.2.3.2 การใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าทุกตัวบ่งชี้ย่อยมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูล

มี 2 ตัวบ่งชี้ย่อยคือ 1) สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง 2) สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ

2.2.3.3 การบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าทุกตัวบ่งชี้ย่อยมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูล มี 2 ตัวบ่งชี้ย่อยคือ 1) มีการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก 2) เรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข

2.2.3.4 การตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าทุกตัวบ่งชี้ย่อยมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูล มี 2 ตัวบ่งชี้ย่อยคือ 1) มีวิธีการวัดและประเมินผลอย่างเหมาะสม 2) ผู้ปกครองนำข้อมูลไปพัฒนาผู้เรียน

2.2.3.5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าทุกตัวบ่งชี้ย่อยมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูล มี 2 ตัวบ่งชี้ย่อยคือ 1) ปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้อื่น 2) ครูมีทักษะในการพัฒนาผู้เรียน

สรุปองค์ประกอบที่ 3 มีจำนวน 5 ตัวบ่งชี้หลัก 10 ตัวบ่งชี้ย่อย

ตารางที่ 4.4

ตัวบ่งชี้หลักและตัวบ่งชี้ย่อยขององค์ประกอบที่ 3 ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้หลัก	ตัวบ่งชี้ย่อย
3. กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.1.การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง	1. แผนการจัดการเรียนรู้ 2. นำทักษะการคิดไปใช้ในชีวิตประจำวัน
	3.2.การใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้	1. สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง 2. สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ
	3.3.การบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก	1. มีการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก 2. เรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข
	3.4.การตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ	1. มีวิธีการวัดและประเมินผลอย่างเหมาะสม 2. ผู้ปกครองนำข้อมูลไปพัฒนาผู้เรียน
	3.5.การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับ	1. ปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้อื่น 2. ครูมีทักษะในการพัฒนาผู้เรียน

2.3 การกำหนดน้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบในการประเมิน

การกำหนดน้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบในการประเมิน ผู้เชี่ยวชาญได้หารือถึงน้ำหนักความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบมีความเห็นตรงกันว่าควรกำหนดน้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบในการประเมิน ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน เท่ากับ 30 เปอร์เซ็นต์

องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ เท่ากับ 35 เปอร์เซ็นต์

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เท่ากับ 35 เปอร์เซ็นต์

3. พิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของวิธีการประเมิน

3.1 ขั้นตอนในการประเมิน

3.1.1 ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของขั้นตอนในการประเมินทั้ง 3 ขั้นตอนได้แก่ขั้นเตรียมการประเมินขั้นดำเนินการประเมินขั้นสรุปผลและรายงานผลการประเมิน ผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกันว่าขั้นตอนในการประเมินทุกขั้นตอนมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ที่จะนำไปประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา

3.1.2 ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่แบบประเมินแบบสอบถามแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกันว่า การประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ควรใช้เฉพาะแบบประเมินและควรจัดทำแบบสัมภาษณ์เพื่อกำหนดประเด็นให้ คณะกรรมการประเมินได้ใช้เป็นข้อคำถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1.3 ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของช่วงเวลาที่ประเมินซึ่งได้กำหนด มีการประเมินในช่วงต้นภาคเรียนและก่อนปิดภาคเรียนผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกันว่าเพื่อไม่ให้เป็นการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา ปีการศึกษาละ 1 ครั้งในช่วงเปิดภาคเรียน

4. พิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแหล่งผู้ทำการประเมินในการกำหนด แหล่งผู้ประเมินผู้เชี่ยวชาญเห็นตรงกันว่าควรกำหนดแหล่งผู้ประเมินใหม่จากเดิมคือ 1) รองผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา : รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 2) ศึกษาธิการ : ศึกษาธิการที่ดูแลเรื่องการประกันคุณภาพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และ 3) ตัวแทนผู้บริหารของกลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา : ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริม ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

5. พิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงาน ของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพ ภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีคุณภาพหรือไม่ทั้งโดยรวมและแยกองค์ประกอบ ดังนี้

ตารางที่ 4.5

เกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

องค์ประกอบ	น้ำหนัก		ปรับปรุง	เกณฑ์พิจารณาคุณภาพ		
	คะแนน ดิบ	ร้อยละ		พอใช้	ดี	ดีมาก
คุณภาพของผู้เรียน (10 ตัวชี้วัด)	48	30	0.00-28.79	28.80-33.59	33.60-38.39	38.40-48.00
กระบวนการบริหาร และการจัดการ (12 ตัวชี้วัด)	56	35	0.00-33.59	33.60-38.39	38.40-44.79	44.80-56.00
กระบวนการจัดการ เรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ (10 ตัวชี้วัด)	56	35	0.00-33.59	33.60-38.39	38.40-44.79	44.80-56.00
โดยรวม	160	100	0-59	60-69	70-79	80-100

จากตารางที่ 4.5 การได้มาซึ่งน้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบในการประเมินได้มาโดยการกำหนดน้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบในการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญตั้งรายละเอียดในข้อ 2.3 ส่วนเกณฑ์ในการพิจารณาคุณภาพการจัดการศึกษาผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกับกำหนดเกณฑ์พิจารณาคุณภาพ ดังนี้

คะแนนน้ำหนักความสำคัญคิดเป็นร้อยละค่าคะแนนไม่เกินร้อยละ 59 อยู่ในระดับปรับปรุง
คะแนนน้ำหนักความสำคัญคิดเป็นร้อยละ 60 – 69 อยู่ในระดับพอใช้
คะแนนน้ำหนักความสำคัญคิดเป็นร้อยละ 70 – 79 อยู่ในระดับดี
คะแนนน้ำหนักความสำคัญคิดเป็นร้อยละ 80 – 100 อยู่ในระดับดีมาก

ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่นๆ ดังนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญเสนอให้พิจารณากำหนดหัวข้อการประเมินในรูปแบบการประเมินโดยมีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรกำหนดหัวข้อการประเมินว่าการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
2. ผู้เชี่ยวชาญเสนอให้พิจารณากำหนดผู้ใช้สารสนเทศในรูปแบบการประเมินเพื่อระบุผู้ใช้ประโยชน์จากการประเมินเช่นการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ผู้เชี่ยวชาญมีข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่นๆเพิ่มเติมเช่นทุกองค์ประกอบผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะให้พิจารณาปรับการใช้คำหรือภาษาที่เข้าใจง่ายเป็นปรนัยเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องร่วมกันระหว่างผู้ประเมินและผู้รับการประเมินพร้อมทั้งให้เรียงลำดับความสำคัญของเกณฑ์มาตรฐานการประเมินของแต่ละตัวบ่งชี้ในการประเมินไม่ควรใช้บุคคลและใช้เวลาจำนวนมากเนื่องจากจะเป็น

ภาระให้กับโรงเรียนการประเมินควรดำเนินการอย่างเรียบง่ายไม่เป็นภาระของทางโรงเรียนโดยเฉพาะการเตรียมการรับการประเมิน

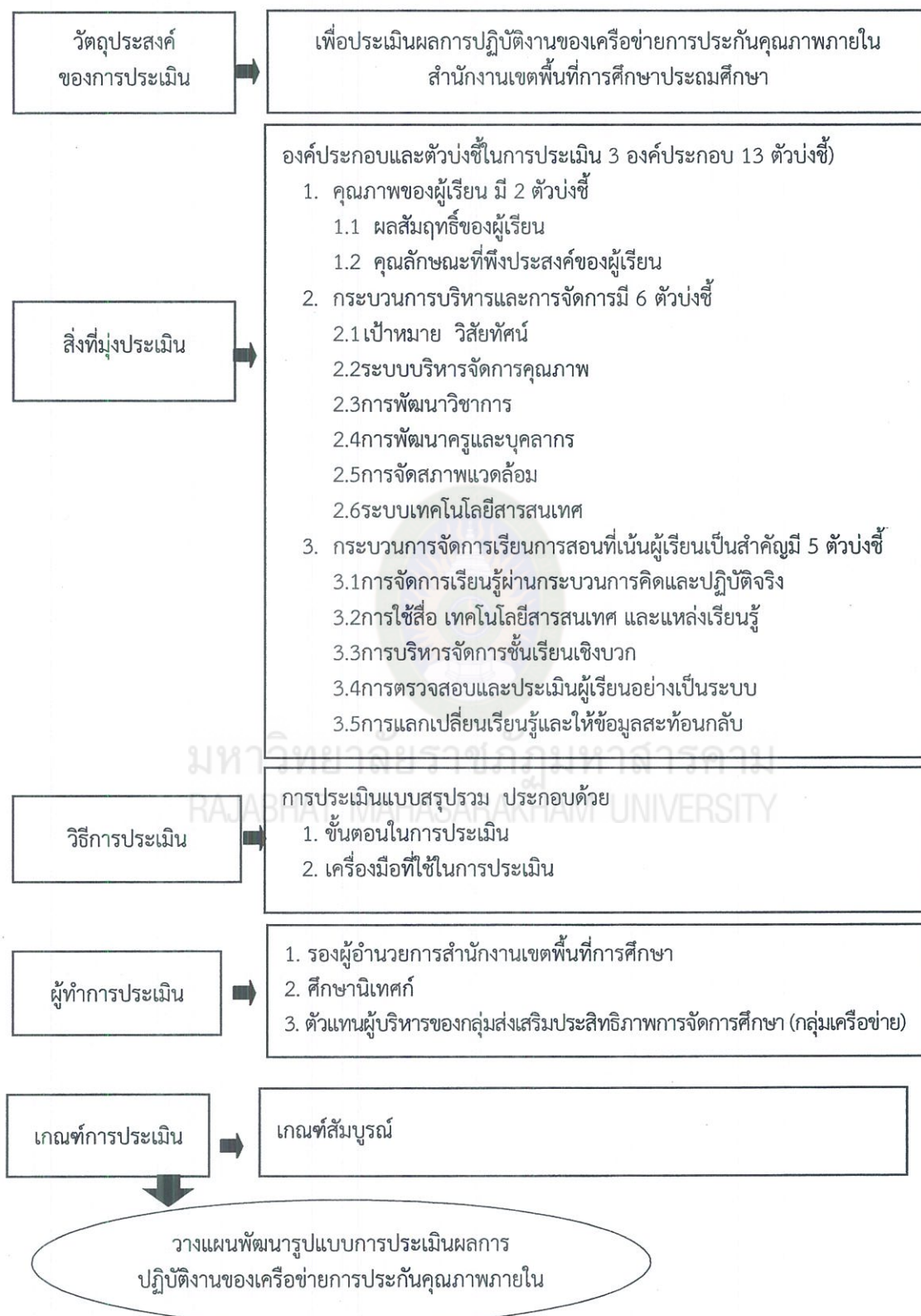
3. ศึกษาผลการใช้รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ

ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ โดยผู้เชี่ยวชาญสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้นำข้อสรุปข้อเสนอแนะและความคิดเห็นที่ได้รับมาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นได้รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ ดังภาพที่ 4.2

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

องค์ประกอบรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน

ภาพที่ 4.2 รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

จากภาพที่ 4.2 รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประกอบด้วย 5 องค์ประกอบคือ

1. วัตถุประสงค์ของการประเมิน
2. สิ่งที่มีมุ่งประเมิน
3. วิธีการประเมิน
4. ผู้ทำการประเมิน
5. เกณฑ์การประเมิน

องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์ของการประเมิน

วัตถุประสงค์ของการประเมินการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพื่อเป็นสารสนเทศในการพัฒนาคุณภาพการประกันคุณภาพภายในของการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

องค์ประกอบที่ 2 สิ่งที่มีมุ่งประเมิน

สิ่งที่มีมุ่งประเมินประกอบด้วยองค์ประกอบตัวบ่งชี้หลักและตัวบ่งชี้ย่อยในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจำนวน 3 องค์ประกอบ 13 ตัวบ่งชี้หลัก และ 32 ตัวบ่งชี้ย่อยดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6

องค์ประกอบตัวบ่งชี้หลักและตัวบ่งชี้ย่อยในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้หลัก	ตัวบ่งชี้ย่อย
1.คุณภาพของผู้เรียน	1.1 ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อความและการคิดคำนวณ 2. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และแก้ปัญหา 3. ความสามารถในการสร้างนวัตกรรม 4. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 5. ผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตร 6. ความรู้พื้นฐานและเจตคติ
	1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน	<ol style="list-style-type: none"> 1. คุณลักษณะและค่านิยม 2. ภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย 3. ยอมรับความแตกต่าง 4. สุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคม

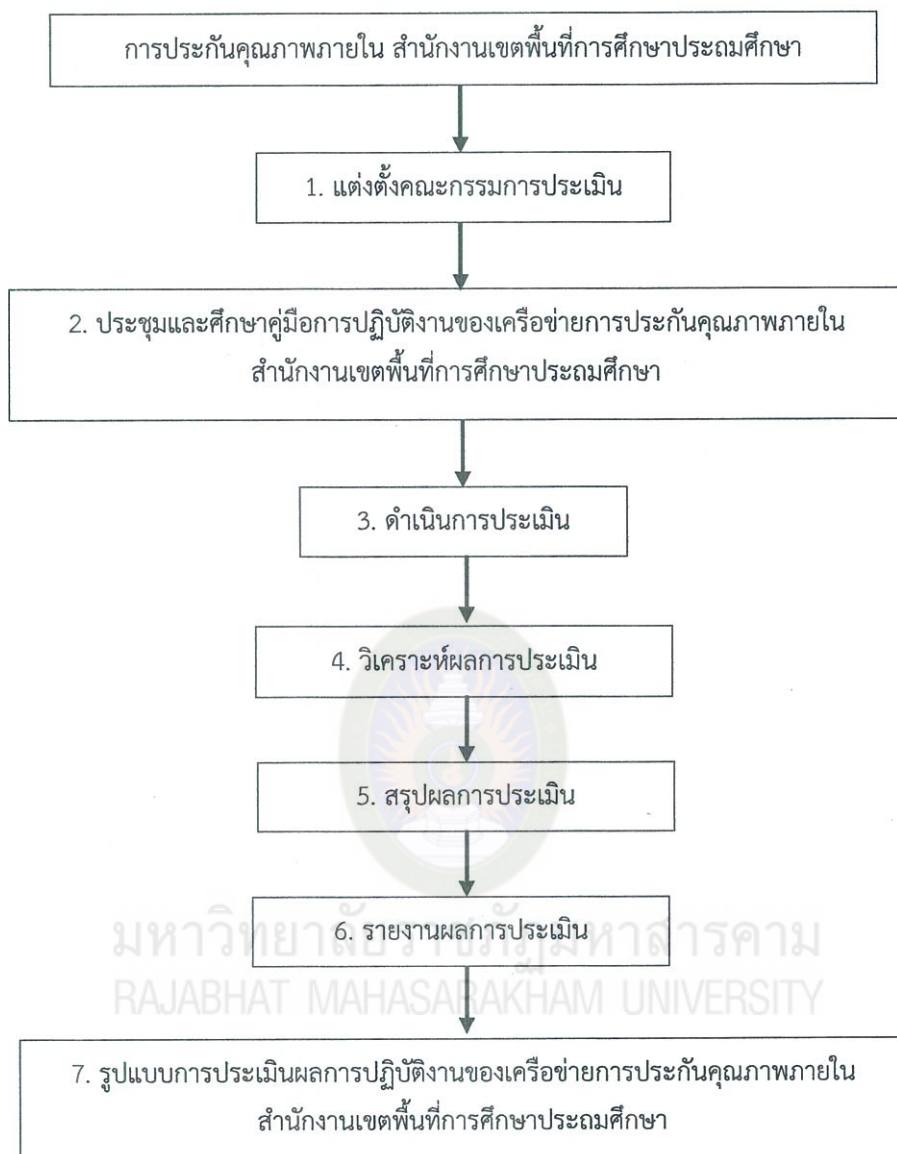
(ต่อ)

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้หลัก	ตัวบ่งชี้ย่อย
2. กระบวนการบริหารและการจัดการ	1. เป้าหมาย วิสัยทัศน์	1. เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น 2. การมีส่วนร่วม
	2. ระบบบริหารจัดการคุณภาพ	1. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ 2. ให้คำแนะนำ
	3. การพัฒนาวิชาการ	1. การพัฒนาหลักสูตร 2. กิจกรรมเสริมสร้างหลักสูตร
	4. การพัฒนาครูและบุคลากร	1. ส่งเสริมสนับสนุน 2. มีชุมชนการเรียนรู้
	5. การจัดสภาพแวดล้อม	1. สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ 2. มีความปลอดภัย
	6. ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ	1. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยี 2. เหมาะสมกับวัยผู้เรียน
3. กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.1 การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง	1. แผนการจัดการเรียนรู้ 2. นำทักษะการคิดไปใช้ในชีวิตประจำวัน
	3.2 การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้	1. สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง 2. สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ
	3.3 การบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก	1. มีการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก 2. เรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข
	3.4 การตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ	1. มีวิธีการวัดและประเมินผลอย่างเหมาะสม 2. ผู้ปกครองนำข้อมูลไปพัฒนาผู้เรียน
	3.5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับ	1. ปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 2. ครูมีทักษะในการพัฒนาผู้เรียน

องค์ประกอบที่ 3 วิธีการประเมิน

วิธีการประเมินผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ที่พัฒนาขึ้นมีขั้นตอนการประเมินดังภาพที่ 4.3

ภาพที่ 4.3 ขั้นตอนการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ขั้นที่ 1 แต่งตั้งคณะกรรมการประเมิน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นตัวแทนจากแหล่งผู้ประเมินดังนี้

1. รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
2. ศึกษานิเทศก์
3. ตัวแทนผู้บริหารของกลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา (กลุ่มเครือข่าย)

พร้อมทั้งกำหนดแต่งตั้งตำแหน่งประธานคณะกรรมการกรรมการกรรมการและเลขานุการจากคณะกรรมการ 3 คนที่พิจารณาคัดเลือกมา

ขั้นที่ 2 ประชุมและศึกษาคู่่มือการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ร่วมประชุมเพื่อศึกษาคู่่มือประเมินและวางแผนการประเมินการประชุมเพื่อศึกษาคู่่มือการประเมินและวางแผนการประเมินดำเนินการคณะกรรมการประเมินฯ ประชุมเพื่อศึกษาคู่่มือการประเมินโดยทำการศึกษารายละเอียดต่างๆ ในคู่มือการประเมินฯ เกี่ยวกับขั้นตอนวิธีดำเนินการประเมินการวิเคราะห์ผลการประเมินการรายงานและสรุปผลการประเมินให้เข้าใจอย่างชัดเจนตรงกัน และร่วมวางแผนการประเมินกำหนดระยะเวลาดำเนินการประเมินและจัดประชุมชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการประเมินเพื่อให้เกิดความเข้าใจกับผู้รับการประเมิน

ขั้นที่ 3 ดำเนินการประเมิน

หลังจากที่คณะกรรมการประเมินได้ประชุมชี้แจงการประเมินให้แต่ละฝ่ายมีความเข้าใจที่ตรงกันแล้วคณะกรรมการประเมินดำเนินการตามแผนการประเมินที่กำหนดในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้คู่มือการประเมินการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจากนั้นเลขานุการฯ ก็รวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการทั้ง 3 คนเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต่อไปเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเป็นแบบประเมินมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับเกณฑ์การให้คะแนนตามคุณลักษณะที่กำหนดแบบรูปลิกัสกอร์ (Rubrics Score) ใช้ประเมินการปฏิบัติหรือผลงานและกำหนดเกณฑ์ระดับคุณภาพที่ได้จากการพิจารณาการปฏิบัติหรือผลงาน

ขั้นที่ 4 วิเคราะห์ผลการประเมิน

การวิเคราะห์ข้อมูลผลการประเมินการคำนวณคะแนนรวมของผลประชุมและศึกษาคู่่มือการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้กำหนดค่าน้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบและค่าน้ำหนักความสำคัญของแหล่งผู้ประเมินแต่ละแหล่งไว้แตกต่างกันตามความสำคัญขององค์ประกอบในการประเมินดังนั้นในการวิเคราะห์ข้อมูลผลการประเมินจึงใช้การคำนวณถ่วงน้ำหนักตามองค์ประกอบและแหล่งผู้ประเมินจากนั้นนำค่าที่คำนวณได้เปรียบเทียบกับคะแนนเกณฑ์การประเมินแล้วทำการตัดสินผลการประเมิน

ขั้นที่ 5 สรุปผลการประเมิน

การสรุปผลการประเมินเลขานุการฯ จะนำคะแนนรวมของผลการประเมินที่คำนวณได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมินซึ่งกำหนดไว้ในหัวข้อเกณฑ์การประเมินและจัดทำเอกสารสรุปผลการประเมินโดยกรอกผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแบบสรุปและรายงานผลการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ขั้นที่ 6 รายงานผลการประเมิน

การรายงานผลการประเมินภายหลังเสร็จสิ้นการประเมินแต่ละครั้งเลขานุการจะรายงานผลการประเมินเพื่อเสนอสารสนเทศป้อนกลับจากการประเมิน (Feedback) ซึ่งมี 3 ลักษณะคือ

1. การรายงานผลการประเมินแก่โรงเรียนที่รับการประเมินสำหรับผู้บริหารเป็นการรายงานผลการประเมินโดยภาพรวมเพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนการกำหนดแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน

2. การรายงานผลการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเป็นการรายงานผลการประเมินโดยภาพรวมเพื่อเป็นข้อมูลในทิศติดตามการกำหนดแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน

3. การรายงานผลการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเป็นการรายงานผลการประเมินโดยภาพรวมเพื่อเป็นข้อมูลในทิศติดตามการกำหนดแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรและและพัฒนาศักยภาพทางการสอน

องค์ประกอบที่ 4 ผู้ทำการประเมิน

ผู้ทำการประเมิน จำนวน 3 คนดังนี้

1. รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
2. ศึกษาพิเศษ
3. ตัวแทนผู้บริหารของกลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา (กลุ่มเครือข่าย)

องค์ประกอบที่ 5 เกณฑ์การประเมิน

เกณฑ์การประเมินในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาใช้การเปรียบเทียบผลการประเมินกับเกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) โดยการเปรียบเทียบคะแนนที่ได้จากการประเมินกับเกณฑ์ที่กำหนดดังนี้

คะแนน 0-59 หมายถึง	ระดับคุณภาพการประกันคุณภาพภายในอยู่ในระดับปรับปรุง
คะแนน 60-69 หมายถึง	ระดับคุณภาพการประกันคุณภาพภายในอยู่ในระดับพอใช้
คะแนน 70-79 หมายถึง	ระดับคุณภาพการประกันคุณภาพภายในอยู่ในระดับดี
คะแนน 80-100 หมายถึง	ระดับคุณภาพการประกันคุณภาพภายในอยู่ในระดับดีมาก

4. ผลการพัฒนาคู่มือการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ผู้วิจัยนำผลการพิจารณาตรวจสอบร่างรูปแบบการประเมินฯ จากการสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญมาทำการวิเคราะห์เพื่อคัดเลือกองค์ประกอบตัวบ่งชี้ของรูปแบบการประเมินฯ พร้อมทั้งปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญดำเนินการจัดทำคู่มือการประเมินฯ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ดำเนินการประเมินทราบแนวทางในการดำเนินการประเมินและสามารถประเมินตามแนวทางที่กำหนดไว้ได้อย่างถูกต้องโดยในการพัฒนารูปแบบฯ และคู่มือจากการนำข้อสรุปข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่น ๆ ที่ได้จากผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ โดยผู้เชี่ยวชาญแล้วจึงนำมาปรับปรุงรูปแบบการประเมินฯ และสร้างคู่มือขึ้นซึ่งเนื้อหาภายในคู่มือประกอบด้วย

1. คำนำ
2. สารบัญ
3. สารบัญตาราง
4. สารบัญภาพประกอบ
5. หลักการและเหตุผล
6. วัตถุประสงค์ของการประเมิน
7. นิยามศัพท์
8. รูปแบบการประเมิน
9. เป้าหมายของการประเมิน
10. สิ่งที่มีงประเมิน
11. วิธีการประเมิน
12. เกณฑ์การประเมิน
13. บรรณานุกรม
14. ภาคผนวก
15. ตัวอย่างรายงานการประเมิน
16. ตัวอย่างเครื่องมือประเมิน

ผู้วิจัยนำคู่มือการประเมินฯ ที่สร้างขึ้นให้คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบแก้ไขและให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้ปรับปรุงให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นจากนั้นนำคู่มือการประเมินฯ ที่ได้รับการแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา จำนวน 9 คน ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คนซึ่งไม่ใช่บุคคลเดียวกันในขั้นตอนการสนทนาประเมินตรวจสอบความเหมาะสมความครอบคลุมความชัดเจนของคู่มือการประเมินฯ ตรวจสอบความตรง (Validity) ก่อนนำไปทดลองใช้จริง ผลการพัฒนาคู่มือการประเมินฯ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7

ผลการพัฒนาคู่มือการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (n = 9)

ข้อที่	รายการประเมิน	ระดับการประเมิน		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	คำนำ กล่าวถึงวัตถุประสงค์ องค์กรประกอบส่วนต่างของคู่มือ มีความชัดเจน	4.71	0.39	มากที่สุด
2	สารบัญ สารบัญตาราง สารบัญภาพมีความถูกต้อง	4.82	0.42	มากที่สุด
3	หลักการและเหตุผลที่กล่าวในคู่มือมีความชัดเจน	4.29	0.54	มาก
4	วัตถุประสงค์ในการประเมินมีความชัดเจน	4.47	0.53	มาก
5	นิยามศัพท์ในการประเมินมีความชัดเจน	4.59	0.44	มากที่สุด
6	รูปแบบในการประเมินมีความเหมาะสม ชัดเจน	4.62	0.57	มากที่สุด
7	เป้าหมายของการประเมินมีความชัดเจน	4.71	0.49	มากที่สุด
8	สิ่งที่มุ่งประเมินมีความเหมาะสม ชัดเจน	4.57	0.51	มากที่สุด
9	วิธีการประเมินได้มีขั้นตอนเหมาะสม ชัดเจน	4.79	0.47	มากที่สุด
10	ขั้นตอนการประเมินมีความเหมาะสม เข้าใจง่ายและสามารถนำไปปฏิบัติได้	4.59	0.54	มากที่สุด
11	เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินใช้ง่ายและสะดวกต่อการนำไปใช้	4.57	0.57	มากที่สุด
12	การวิเคราะห์ผลการประเมินมีความเหมาะสม ชัดเจน	4.64	0.46	มากที่สุด
13	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลง่ายต่อการเข้าใจและสามารถนำมาไปปฏิบัติได้	4.49	0.61	มาก
14	เกณฑ์การประเมินให้คะแนนมีความเหมาะสม ชัดเจน	4.38	0.51	มาก
15	เกณฑ์การตัดสินผลการประเมินมีความชัดเจน	4.56	0.62	มากที่สุด
16	การรายงานผลการประเมินมีความเหมาะสมชัดเจน	4.62	0.55	มากที่สุด
17	รูปเล่มของคู่มือประเมิน มีความเหมาะสม	4.45	0.59	มาก
18	การลำดับหัวข้อ องค์กรประกอบในคู่มือประเมินมีความเหมาะสม	4.51	0.48	มากที่สุด
19	ตัวอักษร ภาพประกอบ และตารางในคู่มือมีความชัดเจน	4.57	0.54	มากที่สุด
20	การจัดรูปแบบการพิมพ์ มีความสวยงาม ดึงดูดและน่าสนใจ	4.46	0.61	มาก
	โดยรวม	4.75	0.52	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.7 พบว่าผลการพัฒนาคู่มือการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.52 และเมื่อพิจารณาตาม

รายการประเมินเป็นรายข้อพบว่ารายการประเมินที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดมีจำนวน 14 ข้อมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.51 ถึง 4.82 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตั้งแต่ 0.48 ถึง 0.62 และรองลงมาคือระดับมากมีจำนวน 6 ข้อมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.29 ถึง 4.49 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตั้งแต่ 0.54 ถึง 0.61 ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาว่าองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่มีความตรง (Validity) ในประเด็นที่จะประเมิน

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาผลการใช้รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

การทดลองใช้รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้วิจัยได้นำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ซึ่งเป็น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่ผู้วิจัยเลือกเป็นสนามทดลองจำนวน 4 โรงเรียนโรงเรียนละ 5 คน รวม 20 คน เลือกโดยวิธีสุ่มเจาะ คือ 1) โรงเรียนบ้านโนนแดง 2) โรงเรียนบ้านดอนกลาง (ราษฎร์สงเคราะห์) 3) โรงเรียนบ้านโนนโพน (อ่อนอุปการ) และ 4) โรงเรียนบ้านโนนบอน โดยได้การทดลองใช้รูปแบบการประเมินฯ ดำเนินการทดลอง 2 ครั้งครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ผลการดำเนินการทดลองมีดังนี้

1. ผลการประเมินการทดลองใช้รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ในการประเมิน (3 องค์ประกอบ 13 ตัวบ่งชี้) ดังนี้

1. คุณภาพของผู้เรียน มี 2 ตัวบ่งชี้
 - 1.1 ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน
 - 1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน
2. กระบวนการบริหารและการจัดการมี 6 ตัวบ่งชี้
 - 2.1 เป้าหมาย วิสัยทัศน์
 - 2.2 ระบบบริหารจัดการคุณภาพ
 - 2.3 การพัฒนาวิชาการ
 - 2.4 การพัฒนาครูและบุคลากร
 - 2.5 การจัดสภาพแวดล้อม
 - 2.6 ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ
3. กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมี 5 ตัวบ่งชี้
 - 3.1 การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง
 - 3.2 การใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้
 - 3.3 การบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก
 - 3.4 การตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ
 - 3.5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับ

ตารางที่ 4.8

ผลการประเมินผลการศึกษาของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยองศึกษา (n=20) ครั้งที่ 1

องค์ประกอบ	โรงเรียน							ผลการประเมินครั้งที่ 1	
	คะแนนร้อยละ	คะแนนเต็ม	บ้านโนนแดง	บ้านดอนกลาง (ราษฎร์สงเคราะห์)	บ้านโนนโพน	บ้านโนนบอน	คะแนนรวมของผู้ประเมิน		คะแนนเฉลี่ย
1. คุณภาพของผู้เรียน	30	48	22.25	25.34	23.17	26.17	96.93	24.23	ปรับปรุง
2. กระบวนการบริหารและการจัดการ	35	56	32.19	34.28	35.54	37.12	139.13	34.78	พอใช้
3. กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	35	56	38.29	39.95	41.16	42.39	161.79	40.45	ดี
โดยรวม (ร้อยละ)	100	160	57.96	62.23	62.42	66.05	248.66	62.16	พอใช้

จากตารางที่ 4.8 พบว่าผลการประเมินการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ระยองศึกษาครั้งที่ 1 โดยรวมอยู่ในระดับพอใช้มีคะแนนร้อยละ 62.16 คะแนนเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ในระดับดีรองลงมาคือด้านกระบวนการบริหารและการจัดการอยู่ในระดับพอใช้ และด้านคุณภาพของผู้เรียน อยู่ในระดับปรับปรุง

จากผลการประเมินรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ครั้งที่ 1 โดยรวมอยู่ในระดับพอใช้คณะกรรมการมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการพัฒนาการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ดังนี้

1. คุณภาพของผู้เรียน มี 2 ตัวบ่งชี้ผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับปรับปรุง คณะกรรมการมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการพัฒนา ดังนี้

1.1 ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนควรหากระบวนการหรือวิธีที่จะพัฒนาทักษะในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณในแต่ละระดับชั้น และควรหากระบวนการหรือวิธีที่จะพัฒนาความสามารถในการคิดจำแนกแยกแยะ ไคร่ครวญไตร่ตรอง พิจารณาอย่างรอบคอบ โดยใช้เหตุประกอบการตัดสินใจ

1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนควรหากระบวนการหรือวิธีที่จะพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและจิตสำนึก ที่ไม่ขัดกับกฎหมายและวัฒนธรรมอันดีงาม เกิดความภูมิใจในท้องถิ่น เห็นคุณค่าของความเป็นไทย และยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. กระบวนการบริหารและการจัดการมี 6 ตัวบ่งชี้ผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับพอใช้คณะกรรมการมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการพัฒนา ดังนี้

2.1 เป้าหมาย วิสัยทัศน์ควรหากระบวนการหรือวิธีที่จะกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจ ไว้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น วัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ นโยบาย ของรัฐบาลและของต้นสังกัดรวมทั้งทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

2.2 ระบบบริหารจัดการคุณภาพควรหากระบวนการหรือวิธีที่จะให้สถานศึกษา สามารถบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบทั้งในส่วนการวางแผนพัฒนาคุณภาพ การจัดการศึกษา การนำแผนไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการติดตามตรวจสอบ ประเมินผลและปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง มีการบริหารอัตรากำลัง ทรัพยากรทางการศึกษา และระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีระบบการนิเทศภายใน การนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาบุคลากร และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมการวางแผน ปรับปรุง และพัฒนา และร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษา

2.3 การพัฒนาวิชาการ ควรหากระบวนการหรือวิธีที่จะให้สถานศึกษาบริหารจัดการเกี่ยวกับงานวิชาการ ทั้งด้านการพัฒนาหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นคุณภาพผู้เรียน รอบด้าน เชื่อมโยงวิถีชีวิตจริง และครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย หมายถึงรวมถึงการจัด การเรียน การสอนของกลุ่มที่เรียนแบบควรรวมหรือกลุ่มที่เรียนร่วมด้วย

2.4 การพัฒนาครูและบุคลากรควรหากระบวนการหรือวิธีที่จะให้สถานศึกษา ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาครู บุคลากร ให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ และจัดให้มีชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มาใช้ในการพัฒนางานและการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.5 การจัดสภาพแวดล้อมควรหากระบวนการหรือวิธีที่จะให้สถานศึกษาจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน และสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ และมีความปลอดภัย

2.6 ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศควรหากระบวนการหรือวิธีที่จะให้สถานศึกษา จัดระบบการจัดการ การพัฒนาและการบริการ เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อใช้ในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา

3. กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมี 5 ตัวบ่งชี้ผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับดี คณะกรรมการมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการพัฒนา ดังนี้

3.1 การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริงควรหากระบวนการหรือวิธีที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดของหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง มีแผนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปจัดกิจกรรมได้จริงมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้เฉพาะสำหรับผู้ที่มีความจำเป็นและต้องการความช่วยเหลือพิเศษ ผู้เรียนได้รับการฝึกทักษะ แสดงออกแสดงความคิดเห็นสรุปองค์ความรู้ นำเสนอผลงาน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้

3.2 การใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ควรหากระบวนการหรือวิธีที่จะให้มีการใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้โดยสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากสื่อที่หลากหลาย

3.3 การบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวกควรหากระบวนการหรือวิธีที่จะให้ครูผู้สอนมีการบริหารจัดการชั้นเรียน โดยเน้นการการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวก ให้เด็กรักครู ครูรักเด็กและเด็กรักเด็ก เด็กรักที่จะเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข

3.4 การตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบควรหากระบวนการหรือวิธีที่จะให้มีการตรวจสอบและประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนโดยใช้เครื่องมือและวิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ และให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน เพื่อนำไปใช้พัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับควรหากระบวนการหรือวิธีที่จะให้ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์รวมทั้งให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้

2. การดำเนินวางแผนและชี้แจงแนวทางการประเมินรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ครั้งที่ 1

จากผลการประเมินและข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการประเมินฯ ผู้วิจัยได้นำผลการประเมินครั้งที่ 1 ได้ดำเนินการศึกษาผลการประเมินและข้อเสนอแนะจากนั้นผู้วิจัยได้วางแผนดำเนินการเพื่อนัดหมายผู้เกี่ยวข้องในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพื่อประชุมวางแผนการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและเพื่อชี้แจงแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาให้เกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้ประเมินกับผู้รับการประเมินการดำเนินการประชุมวางแผนพัฒนาการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และชี้แจงแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยในที่ประชุมได้ดำเนินการดังนี้

1. วิจัยเป็นผู้ดำเนินการประชุมเบื้องต้นด้วยตนเอง ดังนี้

1.1 เริ่มการประชุมโดยการกล่าวต้อนรับแสดงความขอบคุณที่ให้ความร่วมมือชี้แจงเหตุผลและวัตถุประสงค์ในการเชิญเข้าร่วมประชุมในครั้งนี้แนะนำตัวผู้วิจัยคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้ช่วยผู้วิจัย

1.2 อธิบายให้ผู้เข้าร่วมประชุมเข้าใจถึงการพูดคุยและการให้คำชี้แนะเพราะจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

เริ่มการประชุมโดยการกล่าวชื่นชมคณะผู้เข้าร่วมประชุมที่ให้ความสำคัญกับการวิจัยครั้งนี้และชื่นชมนักวิจัยที่ได้เริ่มต้นศึกษาในประเด็นที่มีความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ของการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชี้แจงเพิ่มเติมถึงเหตุผลและวัตถุประสงค์ในการประชุมในครั้งนี้เพื่อเป็นการพิจารณารับทราบผลการประเมินและวางแผนพัฒนาการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและรับทราบแนวทางในการเตรียมการรับการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโดยกำหนดประเด็นในการประชุมดังนี้

1. แจ้งผลการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาครั้งที่ 1 ให้ที่ประชุมทราบโดยแจ้งผลทั้งโดยรวมและรายด้านพร้อมทั้งอธิบายถึงข้อเสนอแนะในการพัฒนาการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่ละด้าน

2. บรรยายชี้แจงรายละเอียดการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโดยผู้วิจัยส่งคู่มือให้ผู้เข้าร่วมประชุมพร้อมกับหนังสือเชิญประชุมก่อนถึงวันประชุม 1 สัปดาห์เพื่อให้สามารถศึกษารายละเอียดของคู่มือก่อนล่วงหน้าซึ่งผู้วิทยากรได้ดำเนินการประชุมชี้แจงโดยการอธิบายและเปิดโอกาสให้ผู้เข้าประชุมซักถามข้อสงสัยตลอดเวลาตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

- 2.1 หลักการและเหตุผล
- 2.2 วัตถุประสงค์ของการประเมิน
- 2.3 นิยามศัพท์
- 2.4 รูปแบบการประเมิน
- 2.5 เป้าหมายของการประเมิน
- 2.6 สิ่งที่มีมุ่งประเมิน
- 2.7 วิธีการประเมิน
- 2.8 เกณฑ์การประเมิน
- 2.9 ตัวอย่างรายงานการประเมิน
- 2.10 ตัวอย่างเครื่องมือประเมิน

2.10.1 บรรยายชี้แจงรายละเอียดองค์ประกอบของการประเมิน 3 องค์ประกอบ 13 ตัวบ่งชี้หลัก 32 ตัวบ่งชี้ย่อยพร้อมทั้งอธิบายมาตรฐานและรายละเอียดการเตรียม

ข้อมูลเพื่อรับการประเมินของแต่ละตัวบ่งชี้ให้ที่ประชุมรับทราบซึ่งผู้วิทยากรได้ดำเนินการประชุมชี้แจงโดยการอธิบายและเปิดโอกาสให้ผู้เข้าประชุมซักถามข้อสงสัย

2.10.2 วิทยากรสรุปผลการประชุมโดยกล่าวย้อนถึงความสำคัญของการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาทุกคนจะต้องให้ความสำคัญและร่วมแรงร่วมใจกันในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มากยิ่งขึ้นการประเมินก็เป็นส่วนหนึ่งในการหาข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาทุกคนควรให้ความร่วมมือในพัฒนางานและให้ความร่วมมือในการประเมินพร้อมยกตัวอย่างผลการประเมินครั้งที่ 1 และจะต้องเร่งพัฒนางานเพื่อรับการประเมินครั้งที่ 2 ต่อไป

3. ผลการวางแผนพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนและชี้แจงแนวการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ผู้เข้าร่วมประชุมได้รับทราบผลการประเมินและรับทราบแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนจากผลการประเมินครั้งที่ 1 พร้อมทั้งรับทราบรายละเอียดคู่มือการประเมินองค์ประกอบตัวบ่งชี้มาตรฐานตัวบ่งชี้และแนวทางการรับการประเมินมีการซักถามเพื่อคลายข้อสงสัยเป็นระยะและได้รับคำอธิบายเพิ่มเติมจากวิทยากรและผู้วิจัยจนเกิดความเข้าใจร่วมกัน

3.1.3 ผลการประเมินการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาครั้งที่ 2 ผลการประเมินการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาครั้งที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9

ผลการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษา (n=20) ครั้งที่ 2

องค์ประกอบ	โรงเรียน				ผลการประเมินครั้งที่2			
	คะแนนร้อยละ	บ้านโนนแดง	บ้านดอนกลาง (ราษฎร์สงเคราะห์)	บ้านโนนโพธิ์ (อ่อนอุบล)	บ้านโนนบอน	คะแนนรวมของผู้ประเมิน	คะแนนเฉลี่ย	ระดับคุณภาพ
1. คุณภาพของผู้เรียน	30	39.42	41.09	39.94	42.16	162.61	40.65	ดีมาก
2. กระบวนการบริหารและการจัดการ	35	45.32	49.58	50.37	52.18	197.45	49.36	ดีมาก
3. กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	35	46.09	52.71	51.94	53.07	203.81	50.95	ดีมาก
โดยรวม(ร้อยละ)	100	81.77	89.61	88.91	92.13	352.42	88.10	ดีมาก

จากตารางที่ 4.9 พบว่าผลการประเมินการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษา ครั้งที่ 2 โดยรวมอยู่ในระดับดีมากมีคะแนนเท่ากับ 88.10 คะแนนเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับดีมาก

2. ผลการศึกษาพัฒนาการการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

การทดลองใช้รูปแบบการประเมินฯ ผู้วิจัยดำเนินการทดลองครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 จึงได้นำผลการประเมินมาศึกษาพัฒนาการในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10

ผลการศึกษาพัฒนาการในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ด้านคุณภาพของผู้เรียน (n=20)

ตัวบ่งชี้หลัก	ตัวบ่งชี้ย่อย	ผลการประเมิน		คะแนนพัฒนาการ (เปอร์เซ็นต์)
		ครั้งที่ 1 คะแนน	ครั้งที่ 2 คะแนน	
1.1 ผลสัมฤทธิ์ ของผู้เรียน	1. ความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อความและการคิดคำนวณ	25.07	41.15	16.08
	2. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ และแก้ปัญหา	24.19	40.42	16.23
	3. ความสามารถในการสร้างนวัตกรรม	23.24	41.07	17.83
	4. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	22.30	40.37	18.07
	5. ผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตร	24.21	41.4	17.19
	6. ความรู้พื้นฐานและเจตคติ	25.31	40.23	14.92
	ภาพรวม 1.1	24.05	40.77	16.72
1.2 คุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ ของผู้เรียน	1. คุณลักษณะและค่านิยม	25.12	41.13	16.01
	2. ภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย	24.08	40.26	16.18
	3. ยอมรับความแตกต่าง	24.28	40.37	16.09
	4. สุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคม	24.17	40.38	16.21
	ภาพรวม 1.2	24.41	40.54	16.12
	โดยรวมทั้งหมด	24.23	40.65	16.42

จากตารางที่ 4.10 พบว่าเมื่อพิจารณาพัฒนาการในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาด้านคุณภาพของผู้เรียน พบว่า ผลประเมินการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

โดยรวมครั้งที่ 2 สูงกว่าครั้งที่ 1 มีคะแนนพัฒนาการ คิดเป็นร้อยละ 16.42 เมื่อพิจารณาคะแนนพัฒนาการเป็นรายตัวบ่งชี้หลักพบว่าตัวบ่งชี้หลักด้านผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนมีคะแนนพัฒนาการสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 16.72 รองลงมาคือด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนคะแนนพัฒนาการคิดเป็นร้อยละ 16.12 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบคะแนนของผลการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาด้านคุณภาพของผู้เรียนระหว่างครั้งที่ 1 กับครั้งที่ 2 พบว่าคะแนนของผลการประเมินครั้งที่ 2 สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผลการประเมินครั้งที่ 1 แสดงว่าการใช้รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาด้านคุณภาพของผู้เรียนสามารถ พัฒนาการในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในได้ดีขึ้น

ตารางที่ 4.11

ผลการศึกษาพัฒนาการในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ (n=20)

ตัวบ่งชี้หลัก	ตัวบ่งชี้ย่อย	ผลการประเมิน		คะแนนพัฒนาการ (เปอร์เซ็นต์)
		ครั้งที่ 1 คะแนน	ครั้งที่ 2 คะแนน	
2.1. เป้าหมาย วิสัยทัศน์	1. เปิดโอกาสให้แสดงความ คิดเห็น	33.87	48.25	14.38
	2. การมีส่วนร่วม ภาพรวม 2.1	34.98 34.43	50.12 49.19	15.14 14.76
2.2 ระบบบริหาร จัดการคุณภาพ	1. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ	34.79	48.05	13.26
	2. ให้คำแนะนำ ภาพรวม 2.2	34.82 34.81	50.13 49.09	15.31 14.29
2.3.การพัฒนา วิชาการ	1. การพัฒนาหลักสูตร	35.92	51.01	15.09
	2. กิจกรรมเสริมสร้างหลักสูตร ภาพรวม 2.3	34.84 35.38	51.05 51.03	16.21 15.65
2.4 การพัฒนาครู และบุคลากร	1. ส่งเสริมสนับสนุน	35.84	49.07	13.23
	2. มีชุมชนการเรียนรู้ ภาพรวม 2.4	34.88 35.36	50.17 49.62	15.29 14.26

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ตัวบ่งชี้หลัก	ตัวบ่งชี้ย่อย	ผลการประเมิน		คะแนน พัฒนาการ (เปอร์เซ็นต์)
		ครั้งที่ 1 คะแนน	ครั้งที่ 2 คะแนน	
2.5 การจัด สภาพแวดล้อม	1. สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้	34.95	48.02	13.07
	2. มีความปลอดภัย	33.85	49.19	15.34
	ภาพรวม 2.5	34.40	48.61	14.21
2.6 ระบบเทคโนโลยี สารสนเทศ	1. การจัดการเรียนการสอนโดย ใช้เทคโนโลยี	33.83	49.18	15.35
	2. เหมาะสมกับวัยผู้เรียน	34.81	48.04	13.23
	ภาพรวม 2.6	34.32	48.61	14.29
โดยรวมทั้งหมด		34.78	49.36	14.58

จากตารางที่ 4.11 พบว่าเมื่อพิจารณาพัฒนาการในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ พบว่า ผลประเมินการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยรวมทั้งหมด ครั้งที่ 2 สูงกว่า ครั้งที่ 1 มีคะแนนพัฒนาการ คิดเป็นร้อยละ 14.58 เมื่อพิจารณาคะแนนพัฒนาการเป็นรายตัวบ่งชี้หลักพบว่าตัวบ่งชี้หลักที่มีคะแนนพัฒนาการสูงสุด ได้แก่ ตัวบ่งชี้การพัฒนาวิชาการ คะแนนพัฒนาการคิดเป็นร้อยละ 15.65 รองลงมาคือตัวบ่งชี้เป้าหมาย วิสัยทัศน์คะแนนพัฒนาการคิดเป็นร้อยละ 14.76 และ ตัวบ่งชี้ระบบบริหารจัดการคุณภาพ คะแนนพัฒนาการคิดเป็นร้อยละ 14.29 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบคะแนนของผลการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาด้านคุณภาพของผู้เรียนระหว่างครั้งที่ 1 กับครั้งที่ 2 พบว่าคะแนนของผลการประเมินครั้งที่ 2 สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผลการประเมินครั้งที่ 1 แสดงว่าการใช้รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาด้านกระบวนการบริหารและการจัดการพัฒนาการในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในได้ดีขึ้น

ตารางที่ 4.12

ผลการศึกษาพัฒนาการในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (n=20)

ตัวบ่งชี้หลัก	ตัวบ่งชี้ย่อย	ผลการประเมิน		คะแนน พัฒนาการ (เปอร์เซ็นต์)
		ครั้งที่ 1 คะแนน	ครั้งที่ 2 คะแนน	
3.1.การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง	1. แผนการจัดการเรียนรู้	40.41	51.58	11.17
	2. นำทักษะการคิดไปใช้ในชีวิตประจำวัน	41.12	51.25	10.13
	ภาพรวม 3.1	40.765	51.42	10.65
3.2 การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้	1. สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง	40.19	51.32	11.13
	2. สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ	41.07	50.91	9.84
	ภาพรวม 3.2	40.63	51.12	10.49
3.3 การบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก	1. มีการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก	40.25	50.76	10.51
	2. เรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข	40.23	51.24	11.01
	ภาพรวม 3.3	40.24	51.00	10.76
3.4 การตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ	1. มีวิธีการวัดและประเมินผลอย่างเหมาะสม	40.45	50.49	10.04
	2. ผู้ปกครองนำข้อมูลไปพัฒนาผู้เรียน	40.13	51.46	11.33
	ภาพรวม 3.4	40.29	50.98	10.69
3.5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับ	1. ปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้	40.17	50.18	10.01
	2. ครูมีทักษะในการพัฒนาผู้เรียน	40.43	50.34	9.91
	ภาพรวม 3.5	40.30	50.26	9.96
โดยรวมทั้งหมด		40.45	50.95	10.51

จากตารางที่ 4.12 พบว่าเมื่อพิจารณาพัฒนาการในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า ผลประเมินการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยรวมทั้งหมดครั้งที่ 2 สูงกว่าครั้งที่ 1 มีคะแนนพัฒนาการ คิดเป็น

ร้อยละ 10.51 เมื่อพิจารณาคะแนนพัฒนาการเป็นรายตัวบ่งชี้หลักพบว่าตัวบ่งชี้หลักที่มีคะแนนพัฒนาการสูงสุด ได้แก่ ตัวบ่งชี้การบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวกคะแนนพัฒนาการคิดเป็นร้อยละ 10.76 รองลงมาคือตัวบ่งชี้การตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบคะแนนพัฒนาการคิดเป็นร้อยละ 10.69 และ ตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริงคะแนนพัฒนาการคิดเป็นร้อยละ 10.65 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบคะแนนของผลการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาด้านคุณภาพของผู้เรียนระหว่างครั้งที่ 1 กับครั้งที่ 2 พบว่าคะแนนของผลการประเมินครั้งที่ 2 สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผลการประเมินครั้งที่ 1 แสดงว่าการใช้รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญพัฒนาการในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในได้ดีขึ้น

ตอนที่ 4 ผลการประเมินรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

การประเมินรูปแบบการประเมินมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจากการนำรูปแบบไปสู่การทดลองในสถานการณ์จริงว่ามีความเป็นไปได้ความเหมาะสมความถูกต้องและมีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ประเมินการประกันคุณภาพภายใน

ตารางที่ 4.13

ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและผลการประเมินรูปแบบการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ข้อ ที่	รายการประเมิน ด้านการใช้ประโยชน์	ระดับการประเมิน		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	การระบุผู้เกี่ยวข้องที่ต้องการใช้สารสนเทศครบถ้วน	4.67	0.49	มากที่สุด
2	ความเป็นที่น่าเชื่อถือของผู้ประเมิน	4.73	0.41	มากที่สุด
3	การรวบรวมข้อมูลเป็นที่น่าเชื่อถือและตอบสนองความต้องการใช้สารสนเทศของผู้เกี่ยวข้อง	4.53	0.53	มากที่สุด
4	การแปลความหมายและการตัดสินใจคุณค่ามีความชัดเจน	4.59	0.54	มากที่สุด
5	รายงานการประเมินมีความชัดเจนทุกขั้นตอน	4.59	0.42	มากที่สุด
6	การเผยแพร่ผลการประเมินไปยังผู้เกี่ยวข้องอย่างทั่วถึง	4.31	0.57	มาก

(ต่อ)

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ข้อ ที่	รายการประเมิน	ระดับการประเมิน		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
7	รายงานการประเมินเสร็จทันเวลาสำหรับการนำไปใช้	4.72	0.41	มากที่สุด
8	การประเมินส่งผลกระทบในการกระตุ้นให้มีการ ดำเนินการประเมินต่อไปอย่างต่อเนื่อง	4.84	0.35	มากที่สุด
	รวม	4.62	0.47	มากที่สุด
	ด้านความเป็นไปได้			
9	วิธีการประเมินสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง	4.71	0.51	มากที่สุด
10	การเป็นที่ยอมรับได้ทางการศึกษา	4.81	0.39	มากที่สุด
11	ผลที่ได้มีความคุ้มค่า	4.65	0.47	มากที่สุด
	รวม	4.72	0.46	มากที่สุด
	ด้านความเหมาะสม			
12	การกำหนดข้อตกลงของการประเมินอย่างเป็นทางการ	4.47	0.62	มาก
13	การแก้ปัญหาของความขัดแย้งในการประเมินด้วยความ เป็นธรรมและโปร่งใส	4.35	0.59	มาก
14	รายงานผลการประเมินอย่างตรงไปตรงมา	4.73	0.42	มากที่สุด
15	การให้ความสำคัญต่อสิทธิในการรับรู้ข่าวสารของ สาธารณะ	4.42	0.59	มาก
16	การคำนึงถึงสิทธิส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง	4.71	0.37	มากที่สุด
17	การเคารพสิทธิในการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้เกี่ยวข้องโดยรวม	4.69	0.43	มากที่สุด
18	รายงานผลการประเมินที่สมบูรณ์ ยุติธรรม	4.55	0.58	มากที่สุด
19	ผู้ประเมินทำการประเมินด้วยความรับผิดชอบ และมีจรรยาบรรณ	4.76	0.43	มากที่สุด
	รวม	4.59	0.50	มากที่สุด
	ด้านความถูกต้อง			
20	การระบุวัตถุประสงค์ของการประเมินอย่างชัดเจน	4.73	0.42	มากที่สุด
21	การวิเคราะห์บริบทของการประเมินอย่างเพียงพอ	4.45	0.56	มาก
22	การบรรยายจุดประสงค์และกระบวนการประเมิน อย่างชัดเจน	4.71	0.42	มากที่สุด
23	การบรรยายแหล่งข้อมูลและการได้มาอย่างชัดเจน	4.69	0.47	มากที่สุด
24	การพัฒนาเครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่มีความตรง	4.67	0.61	มากที่สุด

(ต่อ)

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ข้อ ที่	รายการประเมิน	ระดับการประเมิน		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
25	การพัฒนาเครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่มีความเที่ยง	4.43	0.67	มาก
26	การจัดระบบควบคุมสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ และรายงาน	4.83	0.42	มากที่สุด
27	การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ	4.75	0.49	มากที่สุด
28	การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	4.57	0.51	มากที่สุด
29	การลงข้อสรุปที่มีเหตุผลสนับสนุน	4.68	0.53	มากที่สุด
30	การเขียนรายงานมีความเป็นปรนัย	4.69	0.57	มากที่สุด
	รวม	4.65	0.52	มากที่สุด
	โดยรวม	4.69	0.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.13 ผลการประเมินรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ด้านความเป็นไปได้มีค่าเฉลี่ย 4.72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.46 รองลงมาคือด้านความถูกต้องมีค่าเฉลี่ย 4.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.37 และด้านการใช้ประโยชน์มีค่าเฉลี่ย 4.62 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.47 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

การประกันคุณภาพภายในใช้รูปแบบที่กำหนดมีความครอบคลุมประเด็นในการประกันคุณภาพภายใน และเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ในการประกันคุณภาพภายใน อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพราะเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาและพัฒนาในจุดนั้นได้ชัดเจนและหาทางป้องกันได้ถูกต้อง

การประกันคุณภาพภายในมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงมีความถูกต้องและเหมาะสมดีทำให้ทราบความเป็นไปได้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน และการยอมรับได้ในกระบวนการการประกันคุณภาพภายใน ไม่ยุ่งยากซับซ้อนผลที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาและป้องกันได้ดีขึ้นและน่าจะสอดคล้องกับความต้องการของผู้ทำหน้าที่ประเมินในการประกันคุณภาพภายใน

การประกันคุณภาพภายในทำอย่างเหมาะสมตามกฎระเบียบจรรยาบรรณมีการคำนึงถึงคุณภาพของผู้เกี่ยวข้องและผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการประเมินโดยที่ผู้ประเมินได้มีการอธิบายเกี่ยวกับแนวทางการประเมินก่อนที่จะประเมินให้ผู้เข้ารับการประเมินฟังอย่างละเอียดไม่น่าจะมีปัญหากับผู้เกี่ยวข้องแต่จะเป็นประโยชน์กับผู้ที่เกี่ยวข้องมากกว่าเพราะจะได้นำไปพัฒนาและแก้ไขสนับสนุนได้ถูกต้องและถูกต้องตามปัญหาและข้อบกพร่องที่เกิดต่อไป

การประกันคุณภาพภายในได้มีการใช้เทคนิคที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ข้อสรุปข้อค้นพบและ
สารสนเทศที่เพียงพอสำหรับตัดสินใจเชื่อว่าการประเมินดังกล่าวมีรูปแบบการประเมินและ
กระบวนการประเมินที่ชัดเจนและเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและหารูปแบบที่ดีที่แตกต่างและมี
ประสิทธิภาพต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 5

สรุปผลอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโดยมีความมุ่งหมายเฉพาะเพื่อศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์ สภาพปัจจุบันปัญหา การประเมิน แนวทางการประเมิน และองค์ประกอบมาตรฐาน รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและเพื่อประเมินรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ (1) เพื่อศึกษาแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (2) เพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (3) เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และ (4) เพื่อประเมินรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยดำเนินการวิจัย 4 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สภาพปัจจุบันปัญหาแนวทางการประเมินและองค์ประกอบมาตรฐานรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน โดยศึกษาการศึกษาวเคราะห์ สังเคราะห์ สภาพปัจจุบันปัญหา แนวทางการประเมินและองค์ประกอบมาตรฐานรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในในการพัฒนารูปแบบการประเมินและสาระอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องจากเอกสารตำราบทความทางวิชาการรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันปัญหาและการประเมินการจัดการเรียนรู้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในและนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์องค์ประกอบในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน และสังเคราะห์ประมวลจัดทำกรอบแนวคิดของร่างรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาผู้วิจัยดำเนินการร่างรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

จากการสังเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจากการสัมภาษณ์ นำร่างรูปแบบการประเมินฯ ที่สร้างขึ้นให้คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องครอบคลุมของประเด็นเนื้อหาของร่างรูปแบบการประเมินฯ ได้ร่างรูปแบบการประเมินฯ ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการประเมินฯ ด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพภายใน จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการการศึกษา จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษา จำนวน 1 คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ด้วยตนเองแล้ว นำผลการพิจารณาตรวจสอบร่างรูปแบบการประเมินฯ จากการสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญมาทำการวิเคราะห์เพื่อคัดเลือกองค์ประกอบตัวบ่งชี้ของรูปแบบการประเมินฯ พร้อมทั้งปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยดำเนินการจัดทำคู่มือการประเมินฯ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ดำเนินการประเมินทราบแนวทางในการดำเนินการประเมินและสามารถประเมินตามแนวทางที่กำหนดไว้ได้อย่างถูกต้องโดยนำคู่มือการประเมินฯ ที่ร่างขึ้นไปให้คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบแก้ไขและให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้ปรับปรุงให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นและนำคู่มือการประเมินที่ได้รับการแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลจำนวน 9 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้

จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการการศึกษา จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติ จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษา จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการศึกษา จำนวน 1 คน ซึ่งไม่ใช่บุคคลเดียวกันในขั้นตอนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความครอบคลุมและความชัดเจนของคู่มือการประเมินฯ ก่อนนำไปใช้จริง

ระยะที่ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการประเมินฯ ในโรงเรียนจำนวน 4 โรงเรียนโดยสมัครใจ ซึ่งใช้รูปแบบการประเมินประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบการประกันคุณภาพภายใน และครูตัวแทนในแต่ละช่วงชั้น เพื่อนำไปปรับปรุงการใช้รูปแบบการประเมินประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ให้มีความเหมาะสม ถูกต้องและครอบคลุมต่อไป และใช้รูปแบบการประเมินประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเดิม เป็นครั้งที่ 2 เพื่อศึกษาความตรงตามสภาพจริงของรูปแบบการประเมินฯ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นการดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการประเมินฯ ตามขั้นตอนที่กำหนดในคู่มือ 2 ครั้งที่ เพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน จากคะแนนการพัฒนาโดยใช้สูตรการวัดคะแนนพัฒนาการและเกณฑ์ตามแนวคิดของศิริชัย กาญจนวาสี และศึกษาตรวจสอบความตรงตามสภาพจริง (Concurrent Validity) ของรูปแบบการประเมินฯ โดยการวิเคราะห์พรรณนาเนื้อหา (Descriptive Content Analysis) ของพัฒนาการ

ระยะที่ 4 ผลการประเมินรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหลังจากผู้วิจัยนำรูปแบบการประเมินรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในไปทดลองใช้จริง ผู้วิจัยได้เน้นการประเมินรูปแบบการประเมินฯ ที่พัฒนาขึ้นว่ามีความเป็นไปได้ความเหมาะสม ความถูกต้องครอบคลุมและมีประโยชน์ต่อการนำไปใช้อย่างไรเพื่อตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานของรูปแบบการประเมินและนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบการประเมินให้มีความสมบูรณ์มากขึ้นโดยได้พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินรูปแบบการประเมินโดยยึดเกณฑ์มาตรฐานการประเมินของคณะกรรมการพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานการประเมินทางการศึกษา (The joint Committee on Standards for Education Evaluation) (Stufflebeam and Shinkfield, 2007, pp. 87-92; ศิริชัย กาญจนวาสรี, 2552, น. 178-180) (The Joint Committee on Standards for Education Evaluation) แล้วดำเนินการประเมินรูปแบบการประเมินโดยหลังจากทดลองใช้รูปแบบการประเมินเสร็จเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์กลุ่มตัวอย่างที่ทดลองใช้รูปแบบการประเมินดำเนินการประเมินรูปแบบการประเมินฯ โดยใช้ แบบประเมินรูปแบบการประเมินการจัดการเรียนรู้จากนั้นนำแบบประเมินมาวิเคราะห์ผลการประเมินรูปแบบการประเมินฯ ต่อไป

5.1 สรุปผล

5.1.1 ผลการศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์ สภาพปัจจุบันปัญหา การประเมิน แนวทางการประเมิน และองค์ประกอบมาตรฐาน รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ผลการวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนรู้และการประเมินและองค์ประกอบมาตรฐานรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในจากเอกสารตำรา บทความทางวิชาการรายงานการวิจัยเพื่อกำหนดองค์ประกอบและตัวชี้วัดและร่างรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพบว่าองค์ประกอบที่ใช้ในการประเมินรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่สำคัญ มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่

1. ด้านคุณภาพของผู้เรียน ประกอบด้วย
 - 1.1 ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน
 - 1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน
2. ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ ประกอบด้วย
 - 2.1 เป้าหมาย วิสัยทัศน์
 - 2.2 ระบบบริหารจัดการคุณภาพ
 - 2.3 การพัฒนาวิชาการ
 - 2.4 การพัฒนาครูและบุคลากร

- 2.5 การจัดสภาพแวดล้อม
- 2.6 ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ
3. ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญประกอบด้วย
 - 3.1 การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง
 - 3.2 การใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้
 - 3.3 การบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก
 - 3.4 การตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ
 - 3.5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับ

1. สภาพทั่วไปในการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จากการศึกษาเอกสารจากเอกสารตำราบทความทางวิชาการรายงานการวิจัยมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประมวลผลเพื่อจัดทำกรอบแนวคิดของร่างรูปแบบการประเมินการผลสำเร็จของเครือข่าย การประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสรุปลักษณะที่สำคัญจากการสัมภาษณ์ ซึ่งแบ่งออกได้ 3 ด้านมีดังนี้

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพผู้เรียน

ผู้เรียนมีความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญในการเห็นคุณค่าเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย และแสดงออกได้อย่างเหมาะสม ประพฤติตนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ค่านิยม 12 ประการ ผู้เรียนเข้าใจ การทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะการจัดการ ทักษะ กระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกันได้อย่างถูกต้องซึ่งเป็นทักษะชีวิต นำความรู้และ กระบวนการแก้ปัญหา และกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งการเรียนรู้ด้วย ตนเองและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดี ระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการ เปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผล กระทบต่อตนเองและผู้รอบรู้ถึงโทษและมีวิธีการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด ผู้เรียนไม่เพิกเฉยต่อ การกระทำสิ่งที่ไม่ถูกต้องและอยู่ร่วมกันด้วยดีในครอบครัวชุมชนและสังคม บนพื้นฐานการยอมรับ ของความแตกต่างกันระหว่างบุคคล

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่กำหนดให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาชาติ และสอดคล้องกับความต้องการ ของชุมชน มีแผนการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาสถานศึกษา มีแผนงานการดำเนินงาน กิจกรรม และโครงการ ตามแผนปฏิบัติการประจำปีที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษา ครอบคลุมด้านการพัฒนาวิชาการที่เน้นผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย ทุกคน ดำเนินการอย่าง เป็นรูปธรรม ตอบสนองต่อการพัฒนานักเรียนได้ครบทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพ มีการติดตามวัด และประเมินที่ชัดเจน ทั้งในด้านการนำองค์กร การวางแผนกลยุทธ์ การมุ่งเน้นนักเรียน การวัด วิเคราะห์และการจัดการเรียนรู้ การมุ่งเน้นบุคลากร และการออกแบบระบบงาน เพื่อให้เกิด ผลสัมฤทธิ์ที่ดีกับนักเรียน มีการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ มีการบริหาร

จัดการข้อมูลสารสนเทศที่มีความถูกต้อง ครบถ้วน ทันสมัยนำไปประยุกต์ใช้ได้ และดำเนินการอย่างเป็นระบบ กระบวนการบริหารและจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยได้รับความร่วมมือจาก คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สมาคมผู้ปกครอง สมาคมศิษย์เก่า ชมรมครูอาวุโส คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และรับทราบ รวมถึงรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษา นอกจากนี้มีระบบการนิเทศ ติดตามการดำเนินการต่างๆ อย่างเป็นระบบ โดยสถานศึกษาได้ใช้รูปแบบการบริหารและการจัดด้วยวงจรคุณภาพ PDCA น้อมนำ แนวคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปปรับปรุงพัฒนาผลการดำเนินการที่เหมาะสม โดย มุ่งเน้นการประเมินเพื่อการพัฒนา ด้วยระบบการนิเทศ ติดตาม และประเมิน ที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม สามารถนำผลการประเมินที่ได้จากระบบการจัดการสารสนเทศที่มีคุณภาพ ไปปรับปรุงรูปแบบและวิธีการบริหารจัดการ รวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุน ครู บุคลากร และ นักเรียนให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีหลักสูตรสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน และการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณภาพของนักเรียน ตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษานักเรียนได้เรียนรู้ทั้งเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติด้วยตนเอง มีผลงาน จากการคิด ค้นคว้าตามความสนใจ ใช้เทคโนโลยีในการศึกษาค้นคว้าและนำเสนอผลงานจากการ พัฒนาส่งเสริมของครูผู้สอนและครูที่ปรึกษา ซึ่งครูได้รับการพัฒนาให้สามารถผลิตและเลือกสื่อ นวัตกรรมมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เช่น DLIT เป็นต้นจากการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยกิจกรรมโครงงานและวิธีการสอนอย่างหลากหลาย เพื่อพัฒนาให้ครูได้ จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถรอบด้านและ แก้ปัญหาได้ด้วยตนเองและนำประสบการณ์การเรียนรู้ทักษะชีวิตนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. สภาพปัญหาการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

จากการสนทนากลุ่ม สรุปได้ว่าปัญหาเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาแยกกล่าวได้ เป็นหมวดหมู่ตามขั้นตอนเกี่ยวกับการประกันคุณภาพได้เป็น 3 กลุ่ม ซึ่งความเห็นที่สำคัญจากการ สนทนากลุ่ม มีดังนี้

ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจ เรื่องการประกัน ทำให้เป็นปัญหาส่งผลกระทบต่อ การดำเนินงานในวงกว้าง การประกันคุณภาพเป็นการเพิ่มภาระให้กับบุคลากรในโรงเรียน เนื่องจากบุคลากรในโรงเรียน ขณะนี้ต้องมีภาระงานในความรับผิดชอบเป็นเรื่องเฉพาะกิจ เกิดกระแส ชั่วครั้งชั่วคราว อีกไม่นานก็เลิกล้มไปอีกตามนโยบายของผู้มีอำนาจ การประกันคุณภาพไม่เกิด ประโยชน์ เสียงบประมาณ และทรัพยากรเพื่อการนี้โดยไม่คุ้มค่า สิ้นเปลือง

โรงเรียนให้ความสำคัญเรื่องเอกสาร โดยจัดเตรียมเอกสารเกี่ยวกับงานและ โครงการต่างๆ มากมายใส่แฟ้มจำแนกเป็นรายมาตรฐานหรือรายตัวชี้คุณภาพ โดยเอกสารที่รวบรวม เข้าแฟ้มเหล่านั้นไม่ค่อยสอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงๆ ของบุคลากรในโรงเรียน เป็นการแยกส่วน ระหว่างการปฏิบัติงานจริงกับการดำเนินการเรื่องการประกันคุณภาพ จัดให้ครูเพียงบางส่วนจาก จำนวนครูทั้งหมดในโรงเรียน เพื่อทำหน้าที่ในเรื่องการประกันคุณภาพ ครูที่ได้รับการแต่งตั้งเหล่านี้ มี หน้าที่รวบรวมเอกสาร หลักฐานต่างๆ เขียนรายงานการดำเนินงานตามแบบอย่างของโรงเรียนอื่นที่

คาดหวังว่าดี มีความเหมาะสม โดยรายงานและเอกสาร หลักฐานต่างๆ เป็นคนละกับการปฏิบัติงานจริงๆ การดำเนินงานลักษณะนี้ไม่ส่งเสริมให้คุณภาพการศึกษาในโรงเรียนดีขึ้น แต่เป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากรโดยใช่เหตุ ทั้งคนและเงินงบประมาณ ที่ต้องทำหลักฐานเท็จ เพื่อหวังว่าจะสามารถหลีกเลี่ยงกรรมการผู้มาประเมินได้

ปัญหาเกี่ยวเนื่องกับการใช้ผลจากการประเมินและตรวจสอบผู้ถูกประเมินไม่กล้ารับความจริง เนื่องจากการประเมินแต่ละครั้ง จะต้องแสดงผลทั้งในทางดี และไม่ดี ผู้ถูกประเมินบางคน ไม่กล้ายอมรับความจริง ถ้าเรื่องไหนประเมินแล้วว่าไม่ดีก็จะไม่พอใจผู้ประเมิน ถ้าผู้ประเมินหลีกเลี่ยงสิ่งที่ ผู้ถูกประเมินไม่พอใจ โดยเขียนผล การประเมินที่ไม่ถูกต้อง ตรงตามความเป็นจริง ก็จะเป็นการประเมินที่คลาดเคลื่อน ผลการประเมินในลักษณะนี้จึงไม่สามารถนำไปเป็นข้อมูล เพื่อการปรับปรุงแก้ไขให้ตรงกับสภาพจริงๆ ได้ใช้ผลการประเมินไม่คุ้ม เนื่องจากวัตถุประสงค์สำคัญของการประเมิน ก็เพื่อนำผลไปใช้ในการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงาน

ปัญหาเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ เป็น เรื่องที่จะต้องช่วยกันทำความเข้าใจให้ผู้เกี่ยวข้องถือปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของตนให้ถูกต้อง ถ้าปล่อยให้มีการกระทำที่ผิดพลาด ก็จะเป็นการขยายปัญหาให้ กว้างขวางมากยิ่งขึ้น เพราะคนที่ไปพบเห็นแบบอย่างที่ไม่ดีแล้วสรุปว่านั่นเป็น การปฏิบัติ เพื่อการประกันคุณภาพ ก็จะช่วยทำให้ระบบประกันคุณภาพที่ใช้กันอยู่ทั่วไป ในการทำงานเพื่อแสวงหาสภาพที่ดีกว่า ต้องเป็นที่สงสัย ของคนในสังคมมากไปด้ว่าจริงหรือไม่มาช่วยกันทำให้ถูกต้อง โดยเริ่มที่ตัวเองก่อน ก็จะพิสูจน์ได้ว่า การประกันคุณภาพดีอย่างไร

5.1.2 ผลการพัฒนาแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ผลจากการ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ในระยะที่ 1 การพัฒนาแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพบว่าการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีลักษณะเป็นแผนภูมิโครงสร้างที่สัมพันธ์กัน 7 องค์ประกอบคือหัวข้อ การประเมิน วัตถุประสงค์ของการประเมินสิ่งที่มุ่งประเมินวิธีการประเมินผู้ทำการประเมินเกณฑ์การประเมินและผู้ใช้สารสนเทศ

1. หัวข้อการประเมินการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินเพื่อเป็นสารสนเทศในการพัฒนาคุณภาพการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

3. สิ่งที่มีมุ่งประเมินการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประกอบด้วย 3องค์ประกอบ13ตัวบ่งชี้หลักและ32ตัวบ่งชี้ย่อย ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน มี 2 ตัวบ่งชี้

- 1.1 ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน
- 1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการมี 6 ตัวบ่งชี้

- 2.1 เป้าหมาย วิสัยทัศน์
- 2.2 ระบบบริหารจัดการคุณภาพ
- 2.3 การพัฒนาวิชาการ
- 2.4 การพัฒนาครูและบุคลากร
- 2.5 การจัดสภาพแวดล้อม
- 2.6 ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมี 5

ตัวบ่งชี้

- 3.1 การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง
- 3.2 การใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้
- 3.3 การบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก
- 3.4 การตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ
- 3.5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับ

โดยมีน้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบในการประเมิน ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านคุณภาพของผู้เรียน เท่ากับ 30 เปอร์เซ็นต์

องค์ประกอบที่ 2 ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการเท่ากับ 35 เปอร์เซ็นต์

องค์ประกอบที่ 3 ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

เท่ากับ 35 เปอร์เซ็นต์

4. วิธีการประเมินการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประกอบด้วย 1) แต่งตั้งคณะกรรมการประเมิน 2) ประชุมเพื่อศึกษาคู่มีผลการประเมินและวางแผนการประเมินดำเนินการ 3) ดำเนินการประเมินโดยเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับเกณฑ์การให้คะแนนตามคุณลักษณะที่กำหนดแบบ Rubrics Score ดำเนินการประเมินปีการศึกษาละ 2 ครั้ง จบปีการศึกษา ครั้งที่ 2 จบภาคเรียนที่ 14) วิเคราะห์ผลการประเมิน 5) สรุปผลการประเมิน และ 6) รายงานผลการประเมิน

5. ผู้ทำการประเมินกำหนดมาจาก 3 แหล่งประกอบด้วย

- 5.1 ผู้อำนวยการสถานศึกษา
- 5.2 ครูผู้รับผิดชอบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา
- 5.3 ตัวแทนครูผู้สอนในแต่ละช่วงชั้น โดยมีน้ำหนักความสำคัญของแหล่ง

ผู้ประเมินทั้ง 3 แหล่งเท่ากันแหล่งละ 33.33 เปอร์เซ็นต์

6. เกณฑ์การประเมินการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาใช้การเปรียบเทียบผลการประเมินกับเกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) โดยการเปรียบเทียบคะแนนที่ได้จากการประเมินกับเกณฑ์ที่กำหนดดังนี้

คะแนน 0-59 หมายถึง ระดับคุณภาพการประกันคุณภาพภายใน
อยู่ในระดับปรับปรุง

คะแนน 60-69 หมายถึง ระดับคุณภาพการประกันคุณภาพภายใน
อยู่ในระดับพอใช้

คะแนน 70-79 หมายถึง ระดับคุณภาพการประกันคุณภาพภายในอยู่ในระดับดี

คะแนน 80-100 หมายถึง ระดับคุณภาพการประกันคุณภาพภายใน
อยู่ในระดับดีมาก

7. ผู้ใช้สารสนเทศการให้ข้อมูลย้อนกลับต่อผู้มีส่วนได้เสียหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยโรงเรียนที่รับการประเมินสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5.1.3 ผลการศึกษาผลการใช้รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ผลการประเมินการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาครั้งที่ 1 โดยรวมอยู่ในระดับปรับปรุงมีคะแนนรวมเท่ากับ 62.16 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ในระดับดีรองลงมาคือด้านกระบวนการบริหารและการจัดการอยู่ในระดับพอใช้ และด้านคุณภาพของผู้เรียน อยู่ในระดับปรับปรุง ส่วนด้านปัจจัยเบื้องต้นในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับปรับปรุงส่วนผลการประเมินการดำเนินงานจัดการเรียนรูครั้งที่ 2 โดยรวมอยู่ในระดับดีมากมีคะแนนรวมเท่ากับ 88.10 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับดีมาก

เมื่อพิจารณาพัฒนาการในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพบว่าโดยภาพรวมผลการพัฒนาการการประกันคุณภาพภายใน โดยรวมอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 25.91 เมื่อพิจารณาคะแนนพัฒนาการเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณภาพของผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 16.42 รองลงมาคือด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ คิดเป็นร้อยละ 14.58 และด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คิดเป็นร้อยละ 10.50 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบคะแนนจากการคำนวณถ่วงน้ำหนัก ความสำคัญของผลการจัดการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาครั้งที่ 1 กับครั้งที่ 2 พบว่าคะแนนของผลการประเมินครั้งที่ 2 สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผลการประเมินครั้งที่ 1 แสดงว่าการใช้รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีผลทำให้โรงเรียนมีพัฒนาการในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพิ่มขึ้นแสดงให้เห็นว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความตรงตามสภาพจริง (Concurrent Validity) ในการประเมิน